

## 156. Perjantaina 14 päivänä joulukuuta 1990

kello 19.30

### Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Siv.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Toinen käsittely:

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuu ed. Sasi.

1) Ehdotus laiksi Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankin perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... 5385

Hallituksen esitys n:o 240  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 288

### Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

2) Ehdotus laiksi Puolan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja niiden vastavuoroista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... 5386

Hallituksen esitys n:o 297  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 289

1) Ehdotus laiksi Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankin perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 240  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 288

Ainoa käsittely:

3) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioiksi vuodelle 1991 ..... „

Hallituksen esitys n:o 117  
Raha-asia-aloitteet n:ot 1—2796 ja 2798—3559  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 288. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies  
Hetemäki-Olander.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 2) Ehdotus laiksi Puolan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja niiden vastavuoroista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 297

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 19

Suuren valiokunnan mietintö n:o 289

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 289. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

## 3) Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 117

Raha-asia-aloitteet n:ot 1—2796 ja 2798—3559

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90. Eilen pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Esitellään menot.

## Pääluokka 21

### Yleiskeskustelu:

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on syytä tarkastella myös presidenttilaitosta eikä vain hyväksyä mekaani-

sesti määrärahoja eri momenteille. Keskustelu tulee entistä ajankohtaisemmaksi, koska näyttää siltä, että keskustelu tulevan presidentin henkilöstä kiihtyy ilman, että asetettaisiin se oikea kysymys, oikeastaan se ainoa oikea kysymys: Tarvitseeko Suomi presidenttiä ja jos sattuisi tarvitsemaan, minkälaiset valtaoikeudet presidentillä tulisi olla? Tämän keskustelun ja siitä tehtävien johtopäätösten jälkeen voidaan paremminkin keskustella siitä, millaiset määrärahatarpeet olisivat ensi vuonna ja tulevina vuosina tähän tarkoitukseen tarvittavia.

Nykyisen presidentin virkakauden alussa näytti vallitsevan parlamentin asemaa korostava lähestymistapa. Sitten tilanne näyttää muuttuneen. En halua keskustella henkilöistä ennen kuin on todella keskusteltu valtaoikeuksista.

Mielleyhtymien tasolla suomalaista valtiolistaa ajattelutapaa leimaa patriarkaalinen isä — lapsi-suhde, jossa poliittisten toimijoiden kuten puolueiden, etujärjestöjen ja erilaisten kansalaisjärjestöjen paikka yhteiskunnassa samaistuu lastentarhan hoidokkien eripuraiseen ja kirmaavaan lapsirooliin. Viimekätistä todellista aikuisen roolia edustaa epäpoliittiseksi mielletty puolueeton maan isä eli presidentti, jonka tehtävänä on komentaa ja näyttää paikka itsekäälle ja omahyväiselle lapsilaumalle lastentarhaa uhkaavien vaarojen välttämiseksi.

Tässä unikuvassa poliittinen demokratia näyttäytyy leikinä, jonka täytyy päättyä, kun poliittisen kentän erisuuntaiset edut näyttävät törmäävän. Hobbesin 1500-luvulta peräytyvä ajatuskuva vahvasta hallitsijasta alkuperäisessä luonnontilassa olevan kansalaisyhteiskunnan ja siinä törmäävien itsekäiden voimien koossapitäjänä on ilmeisen läheinen suomalaiselle presidenttikeskeiselle hallitsemistavalle.

Poliittista julkisuutta ylläpitävät tiedotusvälineet ja oma poliittinen mytologiamme menneisyydestä on omalta osaltaan tukenut kuvaa kansanvallan kyvyttömyydestä, ajatusta siitä, että vaikeina aikoina kansa odottaa suojaavan, mutta kovakätisen isähahmon selkeitä ja oikeudenmukaisia päätöksiä, ajatusta, että valtionlaivan ohjaamisessa on likaisista ja ristiriitaisista eduista vapaa kulkuväylä, jonka vain vahva presidentti voi komentosillaltaan nähdä.

Kuvaamani ajattelutapa on tietysti karika-

tyyri, mutta sille ominaisia piirteitä löytyy runsaasti poliittisen valtiosääntömme aineksesta. Ainekset ovat tuttuja myös monille totalitaarisille yhteiskunnille tällä vuosisadalla, ja erityisesti monarkistiselle menneisyydellemme osana Ruotsin kuningaskuntaa.

Kun tasavallan presidentiltä kysytään ulkomaanmatkalla, millä tavoin Suomi tulee äänestämään päätöslauselmasta, jossa YK:n arvovalta sidotaan siihen, että Irak joko vetää joukkonsa pois Kuwaitista tai uhmaa sitä ja näin vetäytymistä äänestäneet valtiot ovat pakotettuja sodan aloittamiseen, pitää kysyä, onko presidentti tällä ratkaisullaan ylittänyt poliittisen toimivaltansa. Tämän kysymyksen esittämisoikeudesta ei kannata käydä pitkää keskustelua vaan miettiä tätä YK:n päätöslauselmaratkaisua mieluumminkin siltä kannalta, millaiseksi tilanne saattaa muodostua, jos Irakin joukot edelleenkin jatkavat läsnäoloa 15.1.1991 jälkeen.

Hallitusmuodon 33 §:n mukana sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella. Se, että YK:ssa tuetaan sootaan mahdollisesti johtavaa kantaa, jolla sinänsä aivan oikein terästetään YK:n arvovaltaa, herättää kotiperäisen valtiosääntöongelman. Voiko presidentti sitoutua yksipuolisiin toimiin ulkopoliitikassa, joka voi edellyttää myöhemmässä vaiheessa eduskunnan suostumusta? Riippumatta siitä, mitä mieltä olemme valtiosäännön tulkinnasta tässä asiassa, esimerkki osoittaa kiistatta, miten yksivaltainen ja monarkkinen meidän poliittinen järjestelmämme todellisuudessa on, miten yksi mies saattaa päättää siitä, hyväksyykö yli neljä miljoonaa suomalaista sodan aloittamisen ja mitä päätöksestä seuraakaan.

Kun ulkopoliittinen johto Suomessa valitsi tietyt yhteistyökumppanit ja toimintatavat vuosina 1940—1941, se samalla pakotti Suomen kansan sen tosiasian eteen, että ns. jatkosota aloitettiin yhdessä Hitlerin suuroperaation kanssa Neuvostoliiton kukistamiseksi, halusi Suomen kansa sitä tai ei. Tämä oli selvä looginen seuraus aiemmista päätöksistä, aiemmista suuntautumisista.

Toisen maailmansodan aikana silloisen presidentin Risto Rytin kaudella hahmottui se toimintatapa ulkopoliittisen vallan käyttämisessä, jota presidentti Urho Kekkone omalta osaltaan vahvensi. Tuossa mallissa presidentti käyttää yksinomaista valtaa aivan kuten monarkisessa järjestelmässä kuningas

tai keisari. Perusajatus on ollut, että ulkopoliittiset kysymykset ovat liian vaikeita parlamentille, jonka vuoksi eduskunnan ulkopoliittista valtaa ei tulisi lisätä. On myös esitetty, että valtioiden välisestä sopimuskäytännöstä seuraa, ettei ulkopoliittista vallankäyttöä voi hajauttaa.

Kaikki nämä selitykset rakentuvat tietyille perusolettamuksille siitä, mistä ulkopoliittisessa päätöksenteossa on kysymys. Onko Suomen linja erilaisissa kansainvälisen politiikan kysymyksissä yhtä kuin Oy Suomi Ab:n välitön intressi vai muodostuuko Suomen kanta ristiriitaiten etunäkökohtien yhteensovittamisen kautta aivan niin kuin muutkin julkisten yhteisöjen päätökset? Onko Suomen kansalaisyhteiskunnalla edustajiensa kautta ja myös omatoimisesti mahdollisuus arvioida, miten Suomen linja muodostuu?

Vasemmistoliiton tavoitteena on sellainen parlamentarismi, jossa keskeisenä valtioelimenä on eduskunta, jonka rinnalla ei ole muita sen kanssa kilpailevia toimielimiä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin muistuttaa siitä, että myös presidentin kannanottoja Suomen edustajana tulee arvioida niiden tosiasiallisen merkityksen kannalta. Vaativatko tällaiset toimet eduskunnan myötävaikutusta esimerkiksi sen vuoksi, että kyseinen kannanotto ennakoii Suomen sitoutumista kansainvälisen yhteisön sanktiopoliittikkaan? Mielestäni ratkaisevaa eduskunnan päätösvallan kannalta on se, mitä sanktioiden toteuttaminen vaatii Suomelta tai kuinka pitkälle Suomen valtion suvereniteetista luovutaan kansainvälisen yhteisön päätösvallan hyväksi. Mihin me todella olemme sitoutuneet vai olemmeko sitoutuneet mihinkään?

Seuraavan hallituksen eräs keskeinen tehtävä on, kuten eduskunnassa tasavallan presidentin vaalitapaa ja valtaoikeuksia koskevan lakiesityksen käsittelyn yhteydessä edustajiemme esityksestä hyväksytty ponsilauselman edellyttää, on tuottaa eduskunnalle esitys valtiosääntöuudistuksen jatkamisesta presidentin laajojen valtaoikeuksien siirtämiseksi parlamentin ja hallituksen suuntaan. Jo vasemmistoliiton edeltäjän SKDL:n kansanedustajilla oli esitys presidentin ulkopoliittisen vallan siirtämisestä eduskunnalle ja hallitukselle. Tämän suuntaisia päätöksentekomalleja voisi tietysti hahmotella monillakin eri tavoilla. Eräs tapa on se, minkä edustajam-

me esittivät perustuslakivaliokunnan mietintöön liittämässään vastalauseessa ja jonka ajatus on se, että presidentti on sidottu myös ulkopoliittisissa ratkaisuissaan hallituksen enemmistön kantaan ja eduskunnan hyväksymistä vaativien sopimusten piiriä laajennettaisiin kaikkiin tärkeisiin valtiosopimuksiin.

Ulkoasiainministeri Paasio: Arvoisa puhemies! Ed. Helteen puheenvuoro presidentin valtaoikeuksista isähahmoallegorioineen ja muineen oli hyvin mielenkiintoista, ja on varmaan hyödyllistä käydä myös tältä pohjalta keskustelua, koska tuon tyyppinen poliittinen ilmapiiri on tietysti sellainen, joka voidaan selvittää sillä keskustelulla. Mutta pyysin puheenvuoron oikeastaan sen takia, että olin jossain määrin osallisena ed. Helteen sivuamassa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa ja ed. Helle on tulkinnut minusta hyvin virheellisesti sitä, mistä on päätetty ja millaisessa roolissa Suomi on ollut.

Ed. Helle muistiinpanoni mukaan sanoi, että "on pakotettu aloittamaan sodan 15.1. jälkeen". Tällaista päätöstä ei ole tehty eikä ole tietääkseni tekeilläkään. Sitten hän siteerasi valtiosäännön määräystä "sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella". Ei siellä päätetty sodasta taikka rauhasta, vaan kysymys oli nimenomaan siitä, millainen Suomen äänestyskäyttäytyminen tulee olemaan turvallisuusneuvostossa. Kun puhutaan asiasta sopimusolekudellisesti, mihin ed. Helle myös viittasi, on todettava, että liittyessään Yhdistyneitten kansakuntien jäseneksi Suomi on hyväksynyt ne menettelytavat, joita turvallisuusneuvostolla on, ja myös tarvittaessa sitoutunut sitten sen päätöksiin.

Turvallisuusneuvosto ei ole päättänyt, että sota aloitetaan, vaan se päätti, että sitä ei aloiteta ennen 15.1. Se olisi voitu aloittaa eräitten vankkojen tulkintojen mukaan jo aikaisemminkin YK:n peruskirjan muitten määräysten perusteella, joihin en aikaa säästäkseni tässä vaiheessa mene.

Päätöksen kulkuhan oli nimenomaisesti se, että meiltä kysyttiin tiettyyn päätöslauselman sanamuotoon kantaa, mikä on täysin normaali menettely, ja me kerroimme, että me olemme valmiita sitä harkitsemaan. Mutta ennen kuin päätös tehtiin turvallisuusneuvostossa, se oli hallituksen ulkoasiainvaliokun-

nan käsittelyssä kokouksessa, jota tasavallan presidentti johti. Siis noudatettiin täsmällisesti juuri sitä muotoa, jota ed. Helle tässä on peräänkuuluttanutkin.

Kysymys siitä, pitäisikö presidentillä olla näin paljon ulkopoliittista valtaa, on tietysti hyvin mielenkiintoinen valtiosääntöopillinen keskustelunaihe, ja sitä keskustelua kernaasti voidaan käydä. Mutta niin kauan kuin meillä on voimassa sellainen valtiosääntö kuin meillä on, tasavallan presidentti ei omalla päätöksellään voi siirtää päätösvaltaa tai vastuuta, joka siihen liittyy, kenellekään muulle, minkä hän on myös itse selvästi ilmoittanut.

Mitä tulee yleensä siihen, millä tavoin ulkopoliittisia päätöksiä tehdään ja ulkopoliittikkaa johdetaan, niin ulkopoliittikan johtaminen ymmärtääkseni kaikissa maissa on hallituksen tehtävänä ja sen valvominen parlamentaarisen järjestelmän maissa on parlamentin tehtävänä. Jos parlamentti hoitaa sellaisia tehtäviä, jotka hallitukselle on uskottu, niin parlamentti näin tehdessään ei ole parlamentaarisen valvonnan alainen. Jos minä teen niitä päätöksiä, joita minun vähäisiin valtuuksiini kuuluu, niin ed. Helle kansanedustajan ominaisuudessa valvoo niitä niin kuin kuuluukin, tiukasti ja asiallisesti, niin kuin hänen tapansa on. Mutta jos ed. Helle kansanedustajan ominaisuudessa tekee päätöksiä ja osallistuu kollektiivisesti näitten päätösten tekemiseen siltä osin kuin nyt hallitukselle on uskottu, niin hän ei olekaan parlamentarisessa vastuussa. Häntä ei valvo kukaan. (Ed. Astala: Kansa on kaikkivaltias!) — Kansa ei ole mikään valtioelin, vaan se on valtiovallan perusta. Ed. Astala, kansa ei voi pitää kokousta päättääkseen, toimiiko ed. Helle oikein vai ei, vaan sitä varten on ed. Astala ja muut parlamentin jäsenet valittu.

Tässä mielessä korostan vielä, että Suomen käyttäytyminen YK:n turvallisuusneuvoston jäsenenä perustui siihen vakaumukseen, että Yhdistyneet kansakunnat nimenomaan pienten valtioiden kannalta on hyvin tärkeä organisaatio. Me olemme sitoutuneet siihen ja työskennelleet hyvin pitkään sen puolesta, mikä on ollut meidän roolimme tässäkin yhteydessä, että YK:n arvovallasta tulee pitää kiinni. Jos YK:n arvovallasta juuri silloin, kun se tekee tärkeitä päätöksiä, alkaa horjua, että se ei pystykään tekemään niitä

päätöksiä, tullaan hyvin äkkiä siihen johtopäätökseen, että ei niistä muistakaan päätöksistä tarvitse sillä tavalla välittää, ja maailmanjärjestön merkitys tässä suhteessa saataisi olla peruuttamattomasti mennyt.

Ed. Helteen vertailu toisen maailmansodan aikaisiin ja sen jälkeisiin aikoihin oli hyvin mielenkiintoinen, tosin tähän asiaan täysin kuulumaton. Hän vertaili presidenttien Rytin ja Kekkonen vallankäyttöä. En muista, että ed. Helle presidentti Kekkonen aikana olisi käyttänyt tällaista puheenvuoroa.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Pitää varmasti paikkansa, että presidentti Kekkonen aikana en ole pitänyt tällaisia puheenvuoroja ainakaan tässä tilassa, koska en ole täällä silloin ollut. Siltä osin varmasti ministeri Paasio oli oikeassa. Mutta mikä oli tämän puheenvuoron päätarkoitus: Päätarkoitus on nähdäkseni juuri se, että me keskustelisimme ja pohtisimme hieman syvällisemmin, emme yksin ehkä tänään, vaan muulloinkin sitä, miten meidän valtiosääntömme koostuu, ja ottaisimme huomioon sen tosiasian, että tässä valtiojärjestelmässä presidentillä on huomattavan suuri valta verrattuna moneen muuhun vastaavaan.

Viittaen vain siihen vastalauseeseen, jonka edustajamme jättivät perustuslakivaliokunnan mietintöön presidentin vaalin suhteen. Siellä on seitsemän kahdeksan eri kohtaa, joissa olemme esittäneet tiettyjen presidentin valtaoikeuksien siirtämistä osittain nimenomaan hallitukselle, siis toimeenpanevalle elimelle, osittain eduskunnalle. Nuo juonteet, mistä ulkoministeri Paasio lähti, olivat vain sivukysymyksiä tavallaan tämän asian suhteen eli juuri tämä akuutti tilanne, mikä on YK:n päätösten johdosta tullut ja jonka yhteydessä myös on jouduttu pohtimaan tätä problematiikkaa.

Totean vain tässä, että tarkkaan ottaen puheenvuorossani sanoin, millaiseksi tilanne saattaa muodostua, jos Irakin joukot ovat Kuwaitissa 15.1. jälkeen. En suinkaan sanonut, että näin on. Se vain eräänä huomiona tuohon asiaan.

Ed. Aaltonen: Rouva puhemies! Tasavalnan presidentin valtaoikeuksista puhuttaessa vetoaminen valtiosäännön kirjaimeen ei ole kovin kestävää. Valtiosäännöstä ei suoraan ole johdettavissa se, millaiset valta-

suhteet valtiollisilla toimielimillä kulloinkin on. Meillä on koko itsenäisen historian ajan ollut voimassa samat perustuslait, ja tasavalnan presidentin, hallituksen ja eduskunnan asema ulkopoliittisen päätöksenteon osalta on vaihdellut hyvinkin merkittävällä tavalla. Meidän valtiosääntöämme on tässäkin suhteessa sanottu aina hyvin joustavaksi. Se on elänyt erilaisia aikoja ja mahdollistanut erilaiset tulkinnot. Se, mitä tänään ymmärtääkseni pitäisi tehdä, on liikkua entistä enemmän eduskuntakeskeisen, parlamentaarisen painotuksia omaavan ulkopoliittisen päätöksentekojärjestelmän suuntaan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ministeri Paasion selitys oli ontuva yritys selittää Suomen käyttäytymistä turvallisuusneuvoston päätöksenteossa parhain päin. Kun ministeri Paasio pääsi niin pitkälle, että hän oli sotkeutua asiassa lopullisesti, niin onneksi hän keskeytti eikä jatkanut ajatuksenkulkua loppuun, kun hän arvosteli, että jos ed. Helle osallistuu päätöksentekoon, niin kukaan ei sitä valvo. Jos tätä kehittelmää jatketaan, niin siitähän päädytään siihen, että eduskunta ei voisi päättää mitään, koska eduskuntaa ei valvo kukaan muu kuin kansa, joka valitsee edustajat. Tämä on erittäin heikko perustelu.

Kun Suomi on turvallisuusneuvostossa ollut tähän päätöslauselmaan ottamassa kantaa, niin onhan aivan selvää, että siinä tietyllä tavalla päätettiin sodan ja rauhan kysymyksistä, vaikka se ei merkinnyt sitä, että juuri sillä hetkellä tämä ratkaisu tehdään. Kun ministeri Paasio käytti ilmaisua, että turvallisuusneuvostossa päätettiin, ettei sotaa aloiteta ennen 15.1., niin koska tämmöisestä päätöksenteosta oli kysymys, niin riippumatta turvallisuusneuvoston päätöksiin sitoutumisesta, kun tämä koskee Suomen kantaa, eduskunnalla olisi pitänyt olla mahdollisuus lausua, nimenomaan eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalla, kanta tähän asiaan.

Ulkoasiainministeri Paasio: Arvoisa puhemies! Minä varmasti joskus sotkeudun ajatuksissani ja sanoissani, mitä ei tietenkään tapahdu koskaan ed. Stenius-Kaukoselle. Mutta nimenomaan tässä asiassa väitän, ettei näin ole tapahtunut. Mutta kun tämä pääluokka ei nyt välittömästi liity tähän asiaan, niin yritän olla lyhytsanainen.

Se käytäntö, joka Suomen kannan määrää meidän käyttäytymiselle YK:n turvallisuusneuvostossa ja myöskin yleiskokouksessa ja muissa elimissä, ei ole se, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta käyttäisi sitä valtaa, joka hallituksella on, juuri siitä syystä, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tehtävänä on valvoa, lausua luottamuksensa rajat sille käyttäytymiselle, ei itse tehdä niitä päätöksiä. Tämä on parlamentarismin ydin. Se, että eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa on tietysti aivan oikein, mutta vallan toinen asia, minkä selvittäminen veisi myöskin aivan liikaa aikaa.

Tässä yhteydessä vielä korostan, että tuo päätös, joka lähti siitä, että Irakin on vetäydyttävä Kuwaitista, tuki aikaisempia päätöksiä, joita oli tehty varsin paljon. Se ei ollut päätös siitä, että sota aloitetaan, mutta valtuus siihen annettiin 15.1. jälkeen. Oletettiin siis ikään kuin kuuden viikon aikalisä. 15.1. jälkeen ei välttämättä tapahdu mitään erikoista, mutta on tietenkin selvää, että maailmanjärjestö ei voi sitäkään katsoa, että se tekee päätöksiä, joihin sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet, ja eräs pieni valtio vain pyyhkäistään maailmankartalta ei ainoastaan niin, että se valloitetaan, vaan se pyritään kokonaan poistamaan, kansakunta poistamaan maasta ja maa todella hävittämään ja muuttamaan osaksi Irakin valtiota. Kun Yhdistyneet kansakunnat on perustettu juuri sitä varten, että näin ei tapahtuisi, on mitä luonnollisinta, että Suomi turvallisuusneuvoston jäsenenä pyrkii pitämään huolen siitä, että YK:n arvovalta säilyy ja että tämän tyyppinen käyttäytyminen ei ole sallittua.

En lähde arvailemaan enkä ole sitä mieltä, että ed. Stenius-Kaukonen sitä puolustaisi, koska tiedän hänen erinomaisen suuret ansionsa tällä alueella. Halusin vain korostaa, että me olemme tekemisissä hyvin suurten ja vakavien asioiden kanssa, ja hallitus kantaa niistä tietenkin parlamentaarisen vastuun.

Ed. Aaltosen puheenvuoroon sanoisin sen verran, että olen kyllä siinä eri mieltä, että juuri nämä keskeiset ulkopoliittiset päätöksenteokoasiat voitaisiin katsoa epämuodollisen joustavasti. Juuri näin ei voida tehdä, vaan nimenomaan muodosta tulee pitää niissä pitää tiukasti kiinni. Jos muoto on väärä, niin tämä on juuri oikea sitten oikeasemaan sen, siirtämään vastuuta sinne. Varmasti onkin niin, että presidentin valtaoi-

keuksia myöskin ulkopoliittisessa päätöksenteossa voidaan parlamentarisoida sillä tavoin, että ne tulevat paremmin eduskunnan kontrollin piiriin. En sitä ole tässä vastustamassa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Myönnän auliisti, että helposti sekoaa sanoissaan, kun pitää yrittää kahdessa minuutissa vastata ministerin pitkiin puheenvuoroihin, etteivät jää kaikkein oleellisimmat asiat sanomatta. Ajatuksessa mielestäni en tässä seonnut, ja se on kuitenkin tärkeämpää.

Ministeri Paasion jatkopuheenvuoro edelleen osoittaa hyvin selvästi sen, mikä on ollut Suomen lähtökohta turvallisuusneuvoston päätöstä tehtäessä ja kantaa muodostettaessa siihen, miten turvallisuusneuvostossa käytäydytään. Ministeri totesi, että tärkein tavoite on ollut se, että YK:n arvovalta säilyy. Mielestäni on tärkeää, että YK:lla on arvovalta. Mutta se ei ole ensimmäinen pointti tässä asiassa vaan se, että tämäkin kriisi pystyttäisiin ratkaisemaan rauhanomaisesti, etteivät viattomat ihmiset puolin ja toisin, jotka eivät ole tähän kriisiin syyppäitä, eivät joutuisi ...

Toinen varapuhemies: Ed. Stenius-Kaukonen, nyt ei ole esillä YK:n päätös, vaan nyt on käsiteltävänä pääluokka Tasavallan Presidentti ja kysymys hänen valtaoikeuksistaan.

Puhuja: Tämä liittyy nimenomaan näihin valtaoikeuksiin, että Suomen ulkopoliittikkaa johdettaisiin niin, että Suomi kaikella tavalla yrittää edesauttaa sitä, että kriisit ratkaistaan rauhanomaisin keinoin. Tässä on todella kysymys suurista asioista, ja juuri sen vuoksi eduskunnalla pitäisi olla mahdollisuus olla ratkaisemassa näin suuren luokan kysymyksiä.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Heti aluksi ilmoitan olevani samaa mieltä kuin ulkoministeri Paasio siinä, että valtiosääntö ei voi olla niin joustava eikä sitä voida tulkita niin joustavasti, vaan sen pitää olla hyvin tarkkaan kirjoitettu.

Puheenvuorossani pyrin juuri osoittamaan sen, että valtiosääntömme presidentin valtaoikeuksien osalta ei ole nykyhetkeen niin

toimiva kuin se ehkä aikaisemmin on ollut. Tulkitsen myös ulkoministerin puheenvuoron niin, että mikäli hän ja hänen puolueensa on seuraavassa hallituksessa, se hallitus on valmis valmistelemaan valtaoikeuksien muutosta näiltä osin niin, että myös ulkopoliittinen päätöksenteko siirtyisi lähemmäksi parlamenttia kuin se tätä nykyä on. Jos tämä tulkinta on oikein, niin olen siihen erittäin tyytyväinen.

Toistan vielä sen, että valitettavasti keskustelu kulminoituu vain yhteen asiaan, eli Irakin asiaan, joka kiistämättä on hyvin tärkeä, ja se toisaalta on osoittanut tiettyjä puutteita valtiosäännössämme. Pääosin meidän tulisi hyvin vakavasti paneutua kokonaisuudessaan valtaongelmaan. Siinä mielessä viittaen edelleenkin niihin vastalauseisiin, joita edustajamme ovat tehneet perustuslakivaliokunnan mietintöön ja joissa osoitetaan eräitä asioita, joita meidän mielestämme tulisi siirtää presidentiltä ensisijaisesti valtioneuvostolle ja toissijaisesti osittain myös eduskunnan käsiin.

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Minun on pakko ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron johdosta todeta, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on koko Persianlahden kriisiä koskevan prosessin aikana tukenut sitä linjaa, jota Suomen hallitus on edustanut. Siitä meillä ei ole ollut erimielisyyksiä, ja valiokunta on tässä ollut yksimielinen. Kiista, josta tämäkin keskustelu jossain määrin nousee, on koskenut niitä menettelyjä, missä määrin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan myötävaikutusta ja missä vaiheessa sen suorittaessa parlamentaarista valvontaansa, aivan oikein, tarvitaan.

Ministeri Paasilolle lopuksi totean muotojen noudattamisesta, että ei ennen sotia tasavallan presidentti ollenkaan johtanut Suomen ulkopoliittikkaa, vaan se oli pääministeri. Siltä osin voi sanoa, että ne ajat olivat parlamentarisempia kuin ehkä sotien jälkeiset ajat, koska tasavallan presidentin saattaminen parlamentaarisen valvonnan piiriin on aina huomattavasti vaikeampaa kuin pääministerin ja valtioneuvoston jäsenten osalta on mahdollista.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Valtiosääntöuudistuksellahan vaalien jälkeen, mikäli eduskunta sen hyväksyy, muutetaan

tasavallan presidentin vaalitapaa suoraksi, tarvittaessa kaksivaiheiseksi kansanvaaliksi, jolla tietysti presidentin asema sitä kautta vahvistuu. Minusta ed. Helteen tavoin on oikea sauma vaalien jälkeen jatkaa sitä uudistustyötä ja tarkistaa presidentin valtaoikeuksia esimerkiksi siirtämällä pääministerin valinta eduskunnalle, mikä omalta osaltaan vahvistaisi samalla kansanvaltaa ja tasapainottaisi ylimpien valtioelinten toimivaltasuhteita.

Minusta, arvoisa puhemies, olisi paljon tärkeämpää tähän asiaan satsata kuin siihen, mitä hallitus nyt parhaillaan valmistelee eli säästölakien säätämisyjärjestyksen muuttamista.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Edellisessä puheenvuorossa jäi sanomatta se mielestäni hyvin oleellinen seikka, että ulkoasiainvaliokunta on kiistämättä tämän eduskuntakauden aikana pyrkinyt aiempaa enemmän olemaan aktiivinen ulkopoliittikan hoidossa. Sille linjalle olen omalta osaltani ja ymmärtääkseni edustamani ryhmä myös antanut täyden tukensa. Mutta korostan vielä sitä, että ellei myös kirjoitettuihin sääntöihin tehdä muutoksia, niin perustavaa laatua olevaa parannusta asioihin ei saada aikaan.

Yleiskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohdaiseen käsittelyyn.

Luku 01 Tasavallan Presidentti ja luku 02 Tasavallan Presidentin kanslia, hyväksytään.

## Pääluokka 22

### Yleiskeskustelu:

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Eduskunnan asioita koskeva pääluokka jää yleensä liian vähälle huomiolle, mitä tulee puheenvuorojen käyttöön tässä asiassa. Hienotunteiset ja kansan suuresti arvostamat kansanedustajat eivät rohkene puhua omassa asiassaan, mutta joskus sekin olisi tarpeen. Varsinkin viime aikoina, kun kasvava eriarvoisuus lyö raskaan leimansa tämän päivän suomalaiseen yhteiskuntaan ja yltää myös

tänne parlamenttiin, olisi tärkeä pohtia syitä, jotka lisäävät eriarvoisuutta.

Varsin suuri osa ja nähtävästi kasvava osuus kansanedustajista valitaan tulevaisuudessakin Helsingin ja Uudenmaan alueelta. Päätetäänkö täällä myös tulevaisuudessa, miten edut jakaantuvat esimerkiksi matka- ym. kuluina? Kulukorvaussysteemi teki sen jo ratkaisevasti etelän eduksi ja pohjoisen vahingoksi. Lappilaiset ja muualta kaukaa tulevat ovat kaikkein heikoimmassa asemassa, koska heitä on niin vähän, mutta heillä ei ole vähemmistönä rohkeutta arvostella tilannetta, koska julkisuudessa yleinen käsitys muovataan sellaiseksi, että etuja kansanedustajilla on nykyisinkin jo liikaa. Kyllähän etuja silloin saattaa ollakin, kun kahden asunnon osakorvaus tulee, vaikka asuu kotonaan yhdessä paikassa pääkaupungin liepeillä.

Toisaalta Helsingissä voivat kyllä ajella lentokentältä taksilla myös muualta tulevat edustajat, mutta muualla maassa on lentokentältä asunnolle maksettava matka itse, vaikka muuta kulkumuotoa ei olisikaan.

Luetteloa eriarvoisuuskäytännöstä voisi jatkaa paljonkin. Mitään selkeää käytäntöä ei suomalaisessa todellisuudessa tässä talossa ole olemassa, joten tähän asiaan olisi aika kiinnittää huomiota nykyistä paremmin.

Jos odotetaan, että kansanedustajan tehtävää ja uurastusta arvostetaan yleisesti, tulee heillä olla oikeus ja kohtuus edellyttää ainakin samanlaista kohtelua työmatkoillaan, joka on käytännössä liike-elämässä, ammatitiedustysliikkeessä ja kaikkialla julkisissa tehtävissä toimivilla itsestäänselvyys, asuu sitten Helsingissä, Uudellamaalla, Tampereella tai Rovaniemen maalaiskunnassa ja vaikka Lapin tuntureilla. Olisi jo aika tarkistaa nykyisen käytännön sekavuus ja erilaisuus sekä saada aikaan sellainen selkeä järjestelmä matkakulujen osalta, joka poistaa olemassa olevan eriarvoisuuden.

Kun Helsinki, Uusimaa ja edustajien voimat tällä alueella onnistuivat kohentamaan omaa asemaansa, tarkoitus ei voinut olla, että muut putoaisivat kehityksen kelkasta. Näin kuitenkin kävi.

Toisaalta myös työmäärä jokaisen kohdalla on lisääntynyt viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana tässä talossa jo siinä määrin, että sihteeriapu kansanedustajille olisi aivan välttämätön. Meillä on tietokoneet ja muu tekninen apuvälineistö, mutta aikaa tämän

kaiken hyödylliseen käyttöön ei ole. Niiden tehoton olemassaolo ei voi olla mielekäs sijoitus valtakunnan kannalta ja koko lainsäädännön tehokkuutta ajatellen.

20 vuoden aikana on tapahtunut suuria muutoksia kaikkialla suomalaisessa yhteiskunnassa siirryttäessä tietokoneaikaan. Täällä eduskuntatalossa eivät tarpeelliset muutokset ole olleet kattavia, vaan osa on jäänyt pahasti jälkeen. Tällainen vain osittain kehitystä seuraava käytäntö tulee tuloksiin nähdessä kohtuuttoman kalliiksikin.

Jotta asiat voitaisiin hoitaa kaikilta osin ajan ja kehityksen vaatimalla tavalla, on mm. sihteeriapu kansanedustajille välttämätön. Esimerkiksi Englannin parlamentissa kansanedustajilla on jo kauan ollut kolme sihteeria yhtä edustajaa kohti. Sama pätee lähes kaikissa parlamenteissa. Me täällä Suomessa, joka muuten talouselämän alueella kehuu olevansa hyvinkin kehityksen kärjessä, jäämme kansan valitseman eduskunnan kohdalla kaikista vastaavista maista pahasti jälkeen, ellei ihan viimeiseksi.

Kuka voi arvostaa sellaista työtä, jota sen tekijät eivät itsekään arvosta? Ei kai kukaan. Täällä sitä pakerretaan aamusta iltaan ja joskus jopa illasta aamun tunneille, työtunteja ei lasketa myöskään viikonvaihteessa, jolloin on koko aika "buukattu" täyteen aina perjantai-illasta maanantai-iltaan. Tiedotusvälineet, mm. lehdet, odottavat tilaisuutta kuvataksaan, kun sali on tyhjä, ja se sitten julkaistaan. Myös televisio odottaa saadakseen salin tyhjäksi ja siitä kuvan. Tietäväthän tiedotusvälineetkin itse, että kansa odottaa tätä saadakseen taas kerran käydä rakastamansa eduskunnan kimppeun. Kukaan ei selvitä sitä, että puhelinkopit ovat täynnä ja on ainoa aika juuri tuolloin mm. käydä tietokoneen aarteita tutkimaan. Jospa sen tekisivät sihteerit, niin näkisivät valitsijatkin omat kansanedustajansa useammin täällä tuolissa istumassa.

On todella korkea aika päästä mukaan kehityksen kulkuun tässäkin talossa. Se onkin ollut kohtuuttoman kauan liian hidasta. Meillä on edelleen voimassa olevia lajeja vielä viime vuosisadalta ehkä pienin korjauksin. Aivan liian paljon on jo aikansa eläneitä ja vanhentuneita pykäläiä sekä tähän aikaan sopimattomia säädöksiä ja määräyksiä. Suomi on menossa mukaan Euroopan maiden yhteiseen asioiden hoitoon, joka osaltaan

kiirehtii lainsäädännön muuttamista monilta osin tähän aikaan paremmin sopivaksi. Vastuu lainsäädännön uudistuksesta etenee kuitenkin pääosin hallituksen tahdosta mutta ei juuri ilman eduskunnan osuutta, joten tässä talossa kannetaan vastuu siitä työstä, jota varten täällä ollaan, mitä varten sadattuhannet suomalaiset ovat ihmiset tänne valinneet, meidät kaikki.

Oikeus muuttaa ja korjata hallituksen keskenäisiä esityksiä on eduskunnalla, mutta vastuu on vasta silloin täydellinen, kun edellytykset työn suorittamiselle parhaalla mahdollisella tavalla ovat olemassa, mitä ne tänä päivänä eivät ole. Tänäpä nämä edellytykset ovat liian puutteelliset eivätkä ne ole muiden kuin kansanedustajien itsensä korjattavissa. Tarpeeton vaatimattomuus on vastuutto muutta tässä asiassa. Olisi jo aika asettaa sellainen komitea, joka selvittää asian kaikilta osin. Monia paljon turhempia elimiä on koottu ja nimetty viime vuosina, joten jo on aika organisoida tämän talon työt uudelleen ihan perusteellisesti ja asiantuntemuksella.

Ed. T. Roos (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vaikka me vähän naureskellen taisimme suhtautua ed. Jokisen puheenvuoroon, siinä oli kuitenkin paljon talossa pitkään olleen kansanedustajan näkemyksiä. En vain kuullut meidän palkastamme ed. Jokisen puhuneen tuohon tapaan silloin, kun siitä päätettiin, mutta hyvä kun nyt. Se, mikä siinä oli sellaista, joka tuntui ehkä hiukan oudolta, oli sihteerien määrän lisääminen. (Ed. Jokisen välihuuto) — Siinä puhuttiin kolmesta. — Kun meitä on muutenkin moitittu virkavallan kasvattamisesta, byrokration lisäämisestä — tähän ei tietysti jälkimmäistä ole — kuitenkin saattaisi olla todella paikallaan tehdä asia siinä järjestyksessä kuin ed. Jokinen esittikin, että sitä ainakin tutkittaisiin.

Siihen, mitä ed. Jokinen kertoi työmäärästä ja muusta, on kovin helppo yhtyä. Sen sijaan en hänen puheenvuoronsa alun, jossa hän asetti vastakkain maaseudun edustajat helsinkiläisiä vastaan, tapaista asetelmaa synnyttäisi. Puheesta sain käsityksen, jonka perusteella en suinkaan kadehdi helsinkiläisiä edustajia, jotka sen mukaan ymmärtääkseni joutuvat kotiinsa ajamaan takilla Seutulan lentokentän kautta. Se ei ole

kovin houkutteleva vaihtoehto junapuolueen edustajan näkökannalta.

Ed. Säilynoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Jokinen otti erittäin tärkeitä asioita esille. Minä henkilökohtaisesti painotan juuri työvoimakysymystä. Meillä todella kansanvalta alkaa olla vähän kyseenalainen. Uskoisin, että se johtuu siitä, että me emme riittävästi ehdi ihmisten asioita hoitaa. Kaikki me tiedämme syyn siihen, minkä takia näin on. Mitä enemmän me juoksemme talon sisällä paikasta toiseen, sitä vähemmän me ehdimme ihmisten asioita hoitaa vakavuudella. Meille tulee erittäin paljon arvokasta postia, meille tulee erittäin paljon sellaista tietoa, johon me emme — minä en ainakaan — ehdi perehtyä. Näin hyvin moni asia menee ohi. Se voitaisiin hyödyntää siten, että joku minun puolestani sen tekisi, ja me voisimme sen hyödyntää kansan kannalta oikealla tavalla. Minusta näin vaalien lähestyessä on aiheellista puuttua näihin epäkohtiin ja miettiä ihan vakavuudella sitä, että työmäärää jaettaisiin. Sillä tavalla kansanvaltakin voisi palautua oikeisiin uomiinsa.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos nyt sihteereitä on oikein enemmän, kolme peräti, se on sitten jo suoraan sihteeristö. Minun mielestäni nimenomaan tällaista avustavaa työvoimaa ei tarvita siitä yksinkertaisesta syystä, että täällä aivan tarpeeksi vieraantuvat muutenkin edustajat jo jokapäiväisestä elämästä eli varsinaisesta työnteosta. On hyvin terveellistä tehdä itse täällä töitä, myös niitä töitä, joihin nyt sihteereitä suunnitellaan, sen takia, että tietää ja säilyttää tuntuman myös työnteokoon.

Esimerkiksi tietotekniikkaan perehtyminen on ollut aivan välttämätöntä. Kun olin kursseilla, opin ymmärtämään, miten hirvittävä rakennemuutos on valtavan suurelle osalle ihmisiä, jotka joutuvat hyvin nopeasti moderniin puolijohdetekniikkaan perehtymään ja hoitamaan sitä työpaikoilla. On hyvin terveellistä, että kansanedustajat myös itse joutuvat konkreettisesti tekemään jotakin, että ymmärtävät myös jotakin siitä, millaisia ongelmia työelämässä on.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On aivan tur-

haa ilkkua ed. Jokisen esiin ottamalle asialle kansanedustajien työmäärästä ja avustajien tai sihteerien tarpeesta.

Sosiaalivaliokunta aloitti tänään työnsä kello 9.45. Keskeytimme kokouksen kello 11, jolloin normaali työaikamme päättyy. Mutta jatkoimme kokousta kello 11.30, ja noin kello 12.15 saimme kokouksen päätökseen, ja puheenjohtaja antoi aikaa vastalauseen tekemiseen kello 15:een saakka, jolloin ikävä kyllä meidän ryhmämmeekään ei pysty tuottamaan vastalauseita siinä vauhdissa, kun oli kysymys 57:nnestä sosiaalivaliokunnan mie-tinnöstä. Onneksi ei kaikkiin tarvinnut tehdä vastalauseita. Mutta selviytyäkseen tästä oli pakko istunnon alusta käyttää aikaa vasta-lauseen tekemiseen.

Mitä tulee ihmisten asioiden hoitamiseen, että on hyvä työ, että joutuu itse niitä hoitamaan, minulla ainakaan resurssit eivät tahdo riittää, koska asioita on niin valtavasti. Siinä pysyy mukana, kun kuuntelee ihmisiä ja tapaa heitä ja yrittää hoitaa heidän asioitansa, vaikka olisi sihteerikin apuna, joka kirjoittaa valituksia.

Itse olen ainakin havainnut, että sen jälkeen kun olen ihmisten asioita ryhtynyt hoitamaan, olen päässyt perille siitä, miten meidän sosiaaliturvalainsäädäntömme ja työ-lainsäädäntömme toimii. Edelleen melkein joka päivä, tai ei nyt joka päivä mutta usein, tulee eteen uusia ongelmia. Esimerkiksi tänään valiokunnassa — en muista, ed. Rinne ei tänäänkään tainnut olla paikalla — on-neksi lopulta saimme erään epäkohdan osalta, joka hallituksen esityksessä on, aikaan sen, että vielä tänään sitä ei lyöty lukkoon ja tehty huonoa esitystä. Elätän toivoa, että niihin ongelmiin, joita olen tuonut asiasta esille, ensi viikon tiistaina, kun jatkamme työtämme, saadaan korjaukset.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viime vuonna, kun käsittelimme eduskunnan pääluokkaa, käytin suurin piirtein saman sisältöisen puheenvuoron kuin ed. Jokinen äsken. Totesin muun muassa, että me kansanedustajat joudumme olemaan lähettejä, puhelinvastaajia, konekirjoittajia ja oikeastaan kaikkea maan ja taivaan väliltä.

Niin kuin tänäänkin on tullut esille, edus-kunnan yksi tärkeimpiä tehtäviä on hallituk-sen valvonta. Mielestäni hallituksella on sel-lainen virkamiehistö ja ministeriöillä sellaiset

avustajat käytettävissään, että kansanedusta-jan nykyisellä avustajakunnalla, joka on plus miinus nolla käytännössä, on aika mahdoton valvoa hallituksen ja yksittäisten ministeriöi-den toimintoja. Meidän kansanedustajien koko vaikutusvalta perustuu entistä enem-män tietoon. Jos meidän aikamme kuluu aivan sivuasioitten hoitamiseen, tiedon han-kinta jää varsin vähäiseksi.

Edustajatoveri Rinteelle sanon sen, että eduskunta ja vaalipiiri on se sorvi, jota me kansanedustajat pyöritämme, ja se on mei-dän tehtävämme. En minä ymmärrä, että me rupeamme sorvaamaan tai tekemään metsä-toitit kansanedustajan työn ohella. Minusta sitten, kun emme enää täällä ole, ehkä teemme jotakin muuta.

Joka tapauksessa yhdyn hyvin pitkälle ed. Jokisen näkemykseen. Vielä edellä mainittu-jen lisäksi tuon esille esimerkiksi kansainvä-lisen kehityksen, joka tänä päivänä meillä on. Jokaisen kansanedustajan tehtävä on esimerkiksi seurata sitä, mitä maailmalla tapahtuu. Nykyisellä työkäytännöllä meillä ei siihen edellytyksiä ole.

Ed. Anttila: Herra puhemies! On ollut varsin mielenkiintoista kuunnella keskuste-lua, kun kansanedustajatkin intoutuvat pu-humaan omista työolosuhteistaan. Liian har-voin me todella keskustelemme sellaisista kysymyksistä, jotka vaikuttavat meidän työympäristöömme ja työaikatauluihimme, jotka ovat kaikkea muuta kuin inhimilliset. Tämänkin syksyn budjettikäsitteily, varsinkin loppurutistus, on tavattoman tiukka, niin tiukka, että nähdäkseni se ei varmaan täytä työsuojelulain erilaisia vaatimuksia.

Ehkä me kuitenkin olemme liian vaatimat-tomia emmekä todella avaudu keskustele-maan sillä tavalla, että myös syntyisi selkeitä ehdotuksia asioiden korjaamiseksi. On totta, että nyt päättyvässä olevalla vaalikaudella eduskunnan työtapoja on uudistettu. Tänne on tietokonejärjestelmät asennettu, ja me olemme saaneet mahtavan tietokoneverkon käyttöömme, jonka oppimisessa on varmasti vielä työtä vaalien jälkeenkin niillä, jotka tänne mahdollisesti uudelleen valitaan.

Valiokuntalaitosta ollaan uudistamassa, ja tämä uudistus astuu voimaan vaalien jäl-keen. Valiokuntalaitoksen uudistamisen yh-teydessä taikka sen jatkeena toivoisin, että pohdittaisiin sitä, onko todella tarpeen jat-

kossa esimerkiksi viedä asiat kolmen eri käsittelyn läpi. Kun ajatellaan esimerkiksi asioiden ensimmäistä käsittelyä, toki sen tarkoituksena on esitellä erikoisvaliokunnan mietintö, mutta sen jälkeen sille ei tapahdu muuta kuin että se lähtee suureen valiokuntaan. Olisi varmasti tarpeen miettiä sitä, voitaisiinko ensimmäinen käsittely korvata jollakin toimenpiteellä, jolla asia kulkisi suuren valiokunnan kautta toiseen käsittelyyn. Ainakin tätä mahdollisuutta pitäisi ennakkoluulottomasti tutkia.

Tällä vaalikaudella on otettu käyttöön valtioneuvoston kyselytuntijärjestelmä. Viime valtioneuvoston kyselytunnilla pohdittiin parlamentarismien toimivuutta. Siinä yhteydessä nousi esille kysymys siitä, että pitäisi tehdä valtatutkimus, ja tälle tutkimukselle käsittääkseni näytettiin ainakin pääministerin taholta vihreää valoa. Valtiosääntöuudistuksen toteuduttua vaalien jälkeen hallituksen ohjelma saatetaan eduskuntaan tiedonantona.

Kyselytuntiuudistusta haluan pikkuisen vielä pohtia. Nimittäin nyt, kun se tapahtuu kerran kuukaudessa ja kysymykset pitää jättää noin viikkoa ennen kyselytuntia, ne eivät suinkaan ole ihan päivänpolttavimpia kysymyksiä. Minusta, jos me aiomme todella lisätä eduskunnan ja valtioneuvoston eli hallituksen välistä vuorovaikutusta, silloin pitää valtioneuvoston kyselytunti olla joka ainut torstai, jossa ministerit ovat valmiina vastaamaan päivänkohtaisiin, ajankohtaisiin kysymyksiin, joita välttämättä minusta ei tarvitsisi etukäteen edes jättää, korkeintaan, jos jätetään, tuntia kahta ennen kyselytunnin alkua. Edelleen pitäisi siinä keskustelussa olla joustavuutta — kaikki jäykkyys pois — jotta syntyisi aito vuorovaikutus eduskunnan ja valtioneuvoston välillä.

Eduskunnan resursseista selvittää asioita seuraavassa muutama sana. Mielestäni eilen ja tänään kun käytiin keskustelua verouudistuksen vaikutuksista, asia tuli selkeästi esille. Eduskunta on hyvin pitkälti täysin sen tiedon varassa, mitä hallituksen taholta mm. verouudistuksen vaikutuksista on käytettävissä. Minusta olisi tarpeen vahvistaa eduskunnan valiokuntalaitoksen valmisteluresursseja vielä siitäkkin, mitä sen uudistuksen jälkeen on kaavailtu, jotta meillä olisi mahdollisuus hankkia todella myös muuta kautta tietoja kuin yksinomaan turvautua verouu-

distusesimerkissä verohallituksen antamiin erilaisiin laskelmiin. Kuvaavaa on mm. se, että keskustan vastalauseen vaikutuksista verouudistuksen osalta oltiin jyrkästi kahta mieltä ja molemmat mielipiteet olivat lähtöisin verohallituksesta, niin kuin tänään kuulimme.

Arvoisa puhemies! Eduskuntavaaleihin on kolme kuukautta ja kolme päivää. Tulee väkisin mieleen kysymys siitä, miksi me todella eduskuntavaalit järjestämme, kun tänään jo on julkistettu kello 17.30:n uutisissa vahvasti spekulatiivinen käsitys siitä, mikä on hallituksen ministerilista vaalien jälkeen. Kenen etua tällainen spekulatiivinen keskustelu palvelee? Ilmeisesti se palvelee hallituksen tarkoitusta piilottaa epäonnistunut verouudistus, piilottaa epäonnistunut talouspolitiikka siihen henkilökeskusteluun, jota käydään vaalien jälkeisestä pääministeristä, mahdollisesti seuraavien tasavallan presidentin vaalien presidenttiehdokkaista.

Kyllä meidän pitää ehdottomasti keskittyä tämä jäljellä oleva kolmen kuukauden aika eduskuntavaaleissa esille tuotaviin vaihtoehtoihin, ja eduskuntavaalit on se paikka, jossa hallitus vastaa toiminnoistaan kansalle vaaleissa. Siinä mielessä en pidä kovin hyvänä demokratian kannalta tätä keskustelua, jota nyt niin selkeästi jo käydään vaalien jälkeisestä hallituksesta, hallituksen henkilöistä ja hallituspohjasta.

Toisaalta on tietysti reilua, että kansalle jo nyt kerrotaan, että äänestätte miten tahansa, niin sinipuna jatkaa vaalien jälkeen ja sitten katsotaan vaalituloksen perusteella, otetaanko joukkoa täydentämään joko vasemmistoliitto, vihreät tai mahdollisesti joku muu. Puheet siitä, että meillä tarvitaan vahva oppositio, ovat tietyllä tavalla haettu. Vaalien jälkeen joudutaan tekemään Euroopan yhdentymistä ajatellen erittäin merkittäviä ratkaisuja, joissa kahden kolmasosan eduskuntaenemmistö on erittäin usein tarpeen. Tässä mielessä todella toivoisin, että vaalien jälkeen vaalin tulos otetaan hallituksen muodostamisen päälähtökohdaksi ja rakennetaan kahden kolmasosan enemmistöön nojaava hallitus.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt puutu kaikkiin ed. Anttilan puheenvuoron yksityiskohtiin. Kiinnitin kuitenkin puheen alkuosassa huomiota

siihen, että hänen eduskuntatyön uudistumallissaan esiintyi suuri valiokunta varsin keskeisenä instituutiona. Tässä täytyy aivan retorisesti ulvahtaa ilmoille kajauttaa, että onko nyt niin, että keskusta on siirtynyt sille SMP:läiselle kannalle, että suuri valiokunta tulee säilyttää ja vielä korostaa sen merkitystä!

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Luulen, että eduskuntatyössä yksi suuri ongelma erityisesti syksyllä on se, että yhä enemmän hallitukset riippumatta siitä, kuka on pääministerinä tai keitä ministereinä, tuo budjetin yhteydessä näitä lakeja käsiteltäväksi. Siitä syntyy sitten näiden suurten uudistusten aikana sellainen näkökulma, jota ed. Anttilakin toi esille, että pitää sitten yksinkertaistaa käsittelyä. Toinen mahdollisuus on se, että päästäisiin todella siihen, että suuret uudistukset tuodaan muuna aikana kuin silloin, kun budjettia käsitellään, jolloin meidän sinänsä ihan hyväksi koettu lainsäädäntömme toimisi.

Mitä tulee vaihtoehtoihin, pitääkö ennen vaaleja esittää erilaisia henkilövaihtoehtoja, se on tietysti riski myös niille, jotka vaihtoehtoja esittävät. Mutta ihan niin kuin ed. Anttilakin totesi, se on myös reilua siinä mielessä, että tiedetään sitten, mitä nämä puolueet ajattelevat, ja kyllä kansa tietää loput.

Muuten mitä tähän keskusteluun tulee, näyttää siltä, että ainakin 80-luvulla, mitä olen tätä seurannut, jokainen eduskunta suorittaa tällaisen loppuriuhtaus, jossa se yrittää esittää omia näkökulmiaan siitä, miten asioita pitäisi hoitaa, mutta yksikään eduskunta ei kovin mittaviin uudistuksiin ole pystynyt.

Toivottavaa olisi ollut, että silloin kun nämä asiat olivat esillä, nekin puheenvuorot, jotka eduskunnan aseman vahvistamiseksi on täysin aiheellisesti esitetty, olisi ryhmissä silloin tuotu esille, jotta olisi saatu parempia uudistuksia aikaan, koska täysin selvää on, että ei meikäläinen eduskunta, joka täällä nyt on, pysty valvomaan hallituksen toimintaa eikä se pysty näillä resursseilla osallistumaan myöskään eurooppalaiseen lainsäädäntötyöhön, koska täällä ei ole sellaisia resursseja. Täällä kyllä hallituksen esitykset voidaan hyväksyä ja tehdä pieniä korjauksia, mutta mistään vaihtoehdosta parlamentaari-

sessä mielessä suomalaisessa eduskunnassa ei nykyisellään pystytty puhumaan.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Kansanedustajan työstä sen kokemuksen valossa, mitä minulla täältä on, haluaisin sanoa ed. Rinteelle seuraavaa: Kun hoitaa vaalipiirin kansalaisten asioita ja ajaa heidän etujansa täällä virastoissa, erittäin suuri aika päivittäin menee siihen, että koettaa tavoittaa virkamiestä, jonka takana tietous on mitä tarvitaan. Kun ajaa häntä takaa, saa kuulla sihteeriltä, että hän on ulkomaanmatkalla, seminaarissa, lomalla, työmatkalla Sisä-Suomessa tai sairastamassa.

Kun tätä sihteerin työtä tekee, minä vain pyydän kysyä, onko se tärkeintä, mitä kansanedustaja joutuu eduskuntatyössään tekemään, kun pitäisi antaa aikaa myös alan kirjallisuuden seuraamiselle, komiteamietintöjen lukemiselle, selontekojen, lehdistön, mm. kansainvälisen lehdistön, seuraamiselle, jotta voisi tehdä kansainvälisiä vertailuja esimerkiksi käsiteltävinä olevista lakiesityksistä. Minä kyllä lämpimästi kannatan silloin ed. Jokista ja puolestani ehdotan, että olisi neljällä kansanedustajalla esimerkiksi yksi kansliasihteerit, joka ottaisi yhteyksiä ulkopuolelle niin, että ei itse tarvitse jokaista puhelinsoittoa hoitaa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väänänen toi yhden tärkeän näkökohdan esille siitä, mihin kansanedustajan työaika kuluu päivässä, mutta on hyvä valottaa toistakin puolta. On myös kansalaisia, jotka haluaisivat tavoittaa kansanedustajan, mutta kuinka monta kertaa saa kuulla, että kansalaiset ovat yrittäneet tavoittaa edustajaa, mutta se on mahdotonta, koska valiokunnan aikana ei yhdistetä puheluja ja muulloinkin on hyvin vaikea saada yhteyttä varsinkin tänä syksynä, kun eduskunnan puhelimet eivät toimi. Olisi kohtuullista, että kansalaisilla olisi mahdollisuus jättää viesti ja niin, että joku ihminen kuuntelisi sen, eikä pelkästään, että se jätetään puhelinkeskukseen, vaan joku kuuntelisi asian ja voisi välittää sen kansanedustajalle ja tällä tavalla edesauttaa yhteydenpitoa kansalaisiin. Tämä on yksi puoli.

Jo aikaisemmin tuli muita puolia esille, mutta ed. Väänänen puheenvuoron johdosta,

jota pidin tärkeänä, myös tämän puolen halusin tuoda esille.

Ed. Renko: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron kiittääkseni ed. Jokista ja Säilynojaa ja muitakin, jotka puhuivat kansanedustajien työolosuhteitten kehittämises-  
tä. Ihmettelen vain, että nämä, jotka ovat pois jäämässä, vasta rohkenevat siitä puhua, mutta muistan, että näistä on tietenkin puhuttu muulloinkin.

Henkilökohtaisesti minulle oli shokki tulla tähän taloon, kun täällä on keskiaikainen järjestelmä ja erittäin huono tekninen taso. Neljän vuoden aikana olemme saaneet yhteydet, mutta niitä pitäisi kehittää siihen suuntaan, että yhteydet ovat myös koti-atk:hon, faxit ja muut. Ihmettelen, että talossa ei puhemiesneuvosto tai jokin vastaava elin jatkuvasti tee seurantaa, mihin suuntaan työolosuhteita pitäisi kehittää. Varmasti me olisimme asiantuntijoita antamaan palautetta, jos meiltä joskus edes kysyttäisiin.

Pohjois-Suomen kansanedustajana voin todeta ennen kaikkea ed. Rinteelle sen, että niin kauan kuin Suomi on keskittänyt hallinnon Helsinkiin, joka on toisessa päässä maata, 1 100 kilometriä pitkä maa, ja niin kova virkamiesvalta kuin meillä maassa on, meillä Pohjois-Suomen alueen kansanedustajilla on äärettömän paljon tehtäviä, joita te ette täällä etelämpänä koskaan edes joutu tekemään, koska kansalaiset ja kunnat hoitavat suoraan byrokraatteihin yhteydet omilla virka-ajoillaan ja kaupungissakäyntireisuillaan. Me olemme edustajia myös tässä suhteessa, ja silloin virastoajan kultaista minuuttia ovat entistäkin tärkeämpiä. Ellei tätäkään edustuksellista oikeutta haja-alueitten ihmisillä pohjoisesta olisi, se olisi vielä enemmän kehitysaluetta ja takapajulaa kuin se tällä erää on.

Ihmettelen ed. Rinteen näkemystä, että kansanedustajan tehtävä on vain itseään sivistää atk-koulutuksessa. Se pitää hankkia tämän työn ulkopuolella. Se kuuluu tämän päivän yleissivistykseen.

Ed. Rinne: Herra puhemies! Ei ole minun vikani varmasti se, että on Suomessa eteläosa ja pohjoisosa, ja minun voimavarani eivät riitä kyllä sen kääntämiseen toisinpäin.

Edustajatoveri Stenius-Kaukonen lähti stalinistisille ilmiäntolinjoille kertomalla, että

minä en ikään kuin tekisi töitä tässä talossa. Minä toivon, että kaivettaisiin koko vaalikauden tilastot esiin, joilla voidaan osoittaa se, että olen varmasti pikkaisen enemmän tehnyt töitä kuin keskimäärin talossa tehdään. Unohtakaa nyt stalinistinen ilmiänto-  
politiikka pikkuhiljaa. Se on vain mielivaltaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskoh-  
taiseen käsittelyyn.

Luku 01 Kansanedustajat, luku 02 Edus-  
kunnan kanslia, luku 09 Valtiontilintarkasta-  
jat, luku 14 Eduskunnan oikeusasiamies,  
luku 25 Pohjoismaiden neuvoston Suomen  
valtuuskunta, luku 30 Eduskunnan kirjasto  
ja luku 99 Eduskunnan muut menot, hyväk-  
syttään.

## Pääluokka 23

### Yleiskeskustelu:

Ed. Mattila: Herra puhemies! Pitkittä-  
mättä mitenkään tämän pääluokan keskus-  
telua haluan puuttua erääseen yksityiskoh-  
taan, kun herra pääministerikin on paikalla.  
Me olemme hyväksyneet hallinnon uudistuk-  
sesta annetun selonteon ja antaneet siitä  
hallitukselle eduskunnan näkemyksen.

Siitä huolimatta me törmäämme jatkuvasti tilanteisiin, joissa yksittäistapauksiakin on siirtymässä enenevässä määrin ministeriöi-  
hin. Viimeksi eilen täällä käytiin läpi perus-  
koululain, lukiolain ja eräiden niihin liitty-  
vien lakien muuttamista ja todettiin, että  
keskusvirastojen yhdistymisen jälkeen minis-  
teriö saa sellaista valtaa, joka ei sinne kuu-  
luisi. Ministeriöiden henkilöstömäärä on kas-  
vanut vuodesta 1985 lukien ensi vuoden  
budjettiin noin 800, runsaasti sen.

Minusta tämä suunta on väärä, kun sa-  
manaikaisesti meillä on läänin taso, piiritaso,  
valtion paikallishallintotaso vajaakäynnillä.  
Vuosia kierrellessäni näissä yksiköissä olen  
saanut jatkuvasti vastauksen, että nykyisellä  
henkilöstömäärällä pystyttäisiin tekemään

paljon enemmän päätöksiä, kuin tällä hetkellä tehdään.

Minä toivoisin, herra pääministeri, että tähän uudistukseen todella otettaisiin vauhtia eikä kasvatettaisi hallinnon yläpäättä, vaan käytettäisiin hyväksi kaikki hallinnon portaat, ja mitä pikemmin, sitä parempi.

**Pääministeri Holkeri:** Herra puhemies! Haluan lyhyesti ilmoittaa olevani ed. Mattilan kanssa täsmälleen samaa mieltä. Ei tämän kansakunnan onni ja autuus herrojen määrästä ole koskaan ennenkään ollut kiinni.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy pääluokan yksityiskohdaiseen käsittelyyn.

Luku 01 Valtioneuvosto, luku 02 Valtioneuvoston kanslia, luku 03 Oikeuskanslerinvirasto, luku 25 Valtioneuvoston edustus- ja virkahuoneistot, luku 27 Poliittisen toiminnan avustaminen ja luku 99 Valtioneuvoston muut menot, hyväksytään.

## Pääluokka 24

### Yleiskeskustelu:

**Pääministeri Holkeri:** Herra puhemies! Ulkoministeriön pääluokan käsittely antaa mahdollisuuden ottaa kantaa myös eilen eduskunnassa yleiskeskustelun yhteydessä sivuttuihin eräisiin Suomen ulkosuhteisiin liittyviin kysymyksiin.

Täällä eduskunnassa on puhuttu mm. Ruotsin valtiopäivien päätöksestä hakea jäsenyyttä Euroopan yhteisöissä. Ymmärrän hyvin, että nyt kysytään, miten meidän tulisi reagoida. Ennen kuin täällä tehdään päätöksiä, sietää kuitenkin pysähtyä katsomaan, mistä Ruotsin ratkaisussa on kysymys. Tarkastelua kenties helpottaisi, jos esimerkiksi luettaisiin ruotsalaisten koko päätös. Tällöin selviää mm., että Ruotsi a) haluaa liittyä EY:n jäseneksi ja b) haluaa säilyttää ulkopoliittisen puolueettomuutensa. Ruotsi siis haluaa molemmat. Niiden lisäksi Ruotsi haluaa vielä c:n eli käydä Eta-neuvottelut ennen muuta.

Kun meillä varsin yleisesti ollaan sitä mieltä, että Ruotsin päätökset on täällä otettava huomioon, on meidän myös kysyttävä, onko puolueettoman maan täysjäsenyys EY:ssä siis mahdollinen. Se, mitä me täällä pohdimme vastaukseksi, ei vielä riitä. Viime viikkoina on kuitenkin jo kuultu, että asiasta ollaan Suomessa vähintään kahta mieltä.

Mielestäni tärkeämpää olisi katsoa, mitä Euroopan yhteisöissä on äskettäin sanottu. Yhteisön komission puheenjohtaja Jacques Delors raottelee varovasti ovia uusille jäsenille, joiden olisi syytä olla rikkaita ja kehittyneitä. Toisaalta Ranskan presidentti Mitterrand ja Saksan liittokansleri Kohl kirjoittivat EY:n nykyisen puheenjohtajamaan Italian pääministerille Andreottille 6. tätä kuuta avoimen kirjeen, jonka mukaan EY:n jäsenmaiden tulisi laajentaa yhteistyötään talouden lisäksi ulkopoliittikkaan, turvallisuuspolitiikkaan ja siinä ohessa tiivistäytyä puolustuspoliittisesti. Jo viime huhtikuussa Mitterrand ja Kohl vauhdittivat yhteisellä kirjeellään EY:n kehitystä kohti poliittista unionia.

Sen valossa, mitä paperille on tähän mennessä pantu, puolueettomuuden ja täysjäsenyyden yhtälö ei mielestäni Ruotsille ratkea yhtään sen helpommin kuin Suomellekaan. En kuitenkaan mene ennakoimaan eikä se ole meidän asiamme, mitä naapurissa tullaan tekemään. Ruotsalaiset itse arvioivat oman etunsa ja tekevät päätöksensä varmaankin parhaan harkintansa mukaan sen pohjalta, minkä he katsovat itsellensä sopivimmaksi ja parhaimmaksi.

Mutta Suomen asioista pitää päättää Suomessa, ja tältä osin olen julkisesti ilmaissut huoleni Suomen mahdollisuudesta pysyttää ulko- ja turvallisuuspoliittinen, puolueettomuuteensa perustuva kansallinen valinnan vapautensa.

Viime päivien aikana ei kuvaan ole tullut mitään sellaista uutta, mikä helpottaisi ratkaisemaan mainitsemassani yhtälössä olevan ristiriidan, paitsi jos puolueettomuuden määritelmä siten muutetaan, ettei sen reaalisisällöstä tarvitse välittää.

EY:n johtajat pohtivat juuri nyt nimenomaan poliittisen unionin muodostamista. Siihenkö halutaan mukaan vai ei? Kukaan ei kiellä puhumasta tästä asiasta ääneen Suomeksi, ei toki. (Ed. Elo: Eikä voi kieltää!) — Eikä ole syytäkään kieltää. — Mutta

puhutaan suoraan. Sanotaan kotkaa kotkaksi ja kerrotaan, millä kotka elää. Onhan meillä kuulemma sitten niitäkin, jotka mieluisasti ottaisivat vastaan EY-kansalaisuuden korvaamaan nykyisen Suomen kansalaisuutensa. Tätä keskustelua pitää voida käydä avoimesti, kiihkottomasti, ja käydään sitä myös analyttisesti kaikki kysymykseen tulevat tekijät huomioon ottaen.

Roomassa pitävät kokoustaan tänään ja huomenna EY-maiden poliittiset johtajat. He ovat sinne kokoontuneet pohtimaan ennen muuta sitä, kuinka pitkälle heidän omat maansa ovat yhteisesti valmiit siirtämään poliittista valtaa ylikansalliselle yhteisölleen. He tekevät tämän pohdintansa ja siitä johtopäätökset täysin riippumatta siitä, havaitsemme me ollenkaan täällä Suomessa, että näin tapahtuu.

Erimielisinäkin, jollaisia he toki ovat, he kaikki mielestäni pyrkivät kokonaan toiseen suuntaan kuin tilan tekemiseen puolueettomien maiden todelliselle täysjäsenyydelle. Eikä tämä prosessi sinänsä maailmaa tarkastelevalle voi tulla yllätyksenä. Menossa olevia EY:n pyrkimyksiä vauhdittaa nimittäin ajankohtainen kansainvälinen tilanne hyvin monella eri tavalla. Esimerkkinä on vaikkapa vain Gattin Uruguay'n kierroksen vastakainasetelma EY — USA, jota muut olemme saaneet katsella pitkälti sivussa. Yhteisö on jo siis omaksunut suurvaltaroolin, ja siinä selvittää sen on hiottava omaa poliittista päätöksentekoaan ja toimintamenetelmiään kokonaan toisella tasolla kuin vain taloudellisen integraation saavuttaakseen.

Suomi tähtää taloudelliseen integraatioon, taloudelliseen yhdentymiseen. Siksi me Suomessa muiden Efta-maiden tavoin olemme asettaneet Eta-neuvottelut kiireellisyysjärjestyksessä muiden yhdentymiskysymysten edelle. Eftan tämänpäiväisessä ministerikokouksessa Genevessä on saatavissa olevien tietojen mukaan tunnelma ollut varovaisen optimistinen. Ensi viikolla pidettävästä Eftan ja EY:n ministeritason yhteiskokouksesta odotetaan neuvotteluille myönteistä jatkoa. Yhä edelleen pitää paikkansa, että Eta-pöydässä Eftan neuvottelijat puhuvat yhdellä äänellä. Yhtä selvää näyttää olevan myös se, että Eta-ratkaisun jälkeen, sen jälkeen kun on todettu, että se on saatu aikaan, tai on todettu, että niin ei ole pystytty tekemään, on jokaisella nykyisellä Efta-maalla oma

kansallinen näkökulma. Yhteistä Efta-kantaa, linjasta puhumattakaan, ei tässä tulevaisuutta koskevassa kysymyksessä nyt näköpiirissä olevien tietojen valossa ole.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lausun ensinnäkin iloni siitä, että pääministeri Holkeri on näin perjantai-iltana vaivautunut jäämään eduskuntaan keskustelemaan meidän kanssamme, koska todella olemme tällä hetkellä Euroopan tilanteessa hyvin kriittisessä vaiheessa koko Suomen kannalta, ja sen takia on ilahduttavaa, että maamme johtavat poliitikot ovat mukana keskustelussa.

Sitten vastauspuheenvuoroon. Puheenvuorossaan pääministeri Holkeri kaipasi analyttisyyttä, jota hän myös kaipasi Paasikivi-Seuran varsin kuuluisaksi tullessa ns. linjapuheessa. Kuitenkin allekirjoittanut jää kaipaamaan myös analyttisyyttä meidän poliittisen johtomme puheista koskien puolueettomuuden ja EY-jäsenyyden yhteensopimista. Itse asiassa en ole kuullut ennen tätä kertaa minkäänlaisia perusteluja sille, miksi Suomen puolueettomuus ei sovi yhteen EY-jäsenyyden kanssa, mutta sen sijaan Ruotsin tai Itävallan sopisi.

Kun pääministeri Holkeri vähän vinoili Ruotsille, ruotsalaisille, Paasikivi-Seuran puheessa, niin haluaisin todeta aivan lyhyesti muutaman kohdan Ruotsin ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä ja kysyä pääministeri Holkerilta suoraan, ovatko nämä kohtia, joista me suomalaiset voimme olla samaa mieltä ruotsalaisten kanssa ja kuitenkin tulemme erilaiseen loppupäätelmään.

Ensimmäiseksi Ruotsin ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Ruotsin puolueettomuutta ei ole määritelty sopimuksissa, ei kai myöskään Suomen. Puolueettomuuspolitiikka ei ole staattinen, paikallaan pysyvä, eikä mahdotonta sovitaa muuttuvaan maailmaan. Supervaltioiden vastakohtaisuudet ovat lopullisesti poistuneet eli blokkijako on ohi. Ruotsin puolueettomuus on sovitettavissa yhteen EY-jäsenyyden kanssa. Ainoastaan jäsenenä Ruotsi voi täysipainoisesti osallistua EY:n yhteistyöhön.

Me tulemme eri loppupäätelmään, mutta minun kysymykseni kohdistuu siihen: Olemme me näistä johtopäätöksistä kuitenkin samaa mieltä?

Mitä tulee Mitterandin ja Kohlin kirjee-

seen Andreottille, aivan oikein siinä korostetaan yhteisen ulkopolitiikan ja turvallisuuspolitiikan merkitystä...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Puhuja: ...mutta toisaalta sanotaan kuitenkin, että pitää kunnioittaa jokaisen maan omia ratkaisuja näissä asioissa.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministerin kannanotto tänä iltana kuvastaa osittain sitä varovaisuuden tunnetta, joka ymmärrettävistä syistä valtion johdolla on Suomen tulevista ratkaisuista. Sanoisin samalla erään asian. EY:n jäsenmaat erottuvat toisistaan hyvin huomattavasti. Voidaan tietysti esittää sellainen tulevaisuuden kuva, että ne yhdistävät puolustus- tai turvallisuuspolitiikkansa. Toistaiseksi en kuitenkaan ole nähnyt mitään merkkejä siitä, että Espanjan, Irlannin, Italian tai Saksan politiikka olisi periaatteessa muuta kuin kansallista politiikkaa ja että jokin näistä maista tai niiden hallituksista tai parlamenteista olisi sitä mieltä, että nämä maat ovat menettäneet jotain liittymällä EY:n jäseneksi.

Sen takia hieman suoraan sanoen kummastelen suomalaisia kannanottoja, koska jos pääministeri olisi esittänyt tämän puheen kaksi vuotta sitten spekuloiden tulevaisuudesta, niin hänkään ei varmaan olisi tiennyt, mitä kaikkea Euroopassa tapahtuu kahden vuoden sisällä. Näin ollen emme voi tietää, mitä tapahtuu vuoden tai kahden sisällä, ja voimme toivoa, että kehitys kulkee myönteiseen suuntaan. Mielestäni silloin voidaan myös ajatella EY:n täysjäsenyyttä.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä asiassa, mikä nyt on esillä, minusta nykyisen hallituksen pääministeri ja ulkoministeri ovat pystyneet sanansa ja toimintansa valitsemaan sillä tavoin kuin mielestäni pitääkin.

Se, mitä olen ihmetellyt sekä Ruotsin osalta, kun on keskusteltu jäsenanomuksesta, että niissä puheenvuoroissa, joissa Suomessa on Ruotsin menettelyä kannatettu, on, että pidetään kuin itsestäänselvänä sitä, että jos anoo jäsenyyttä, se merkitsee samaa kuin että on hyväksytty EY:n jäseneksi. Tämähän

on täysin ... (Ed. Elo: Ei ole suoraan sanottu!) — Niin mutta on annettu sellainen kuva. — Tämähän vaatii neuvotteluja ihan samalla tavalla kuin Eta-kierros. Kukaan ei tiedä meillä, niin kuin pääministerikin totesi, millaiseen Euroopan yhteisöön ollaan liittymässä. Jokainen meistä tietää sen, että Euroopan yhteisö, joka nyt suunnittelee oman organisaationsa muuttamista niin, että EY-parlamentilla olisi entistä vahvempi asema, ei mielellään halua sinne enää kuutta maata, jotka vaativat itselleen paljon merkittävämpää asemaa kuin EY-parlamentilla tällä hetkellä on. Ei ole ollenkaan niin itsestäänselvää, että EY-parlamentti tulisi hyväksymään minkälaista sopimusta tahansa ja yleensäkin uusia jäseniä.

Mitä tulee puolueettomuuteen yleensäkin, siihen tietysti liittyy maamme asema ja se, mikä tulee olemaan Neuvostoliitto vuoden päästä, mikä on Neuvostoliitto viiden vuoden päästä. Siinä joudumme siihen historialliseen tilanteeseen, jota Danielsson-Kalmari opetti aikoinaan Paasikivelle, Paasikivi Kekkoselle ja sitten historia on toistanut itseään; Leningradin alue on se, mihin Suomen pitää aina kohdistaa katseensa, mikä tilanne on. Siinä suhteessahan ei ole tapahtunut mitään dramaattista muutosta. Olemme samassa tilanteessa tämän asian osalta, vaikka Euroopassa muutoin on tapahtunut hyvinkin paljon muutoksia. Tässä suhteessa varovainen linja, joka on pidetty jossain määrin pysähtyneisyyden tilaan kuuluvana, minusta on ollut tässä tapauksessa ainoa realistinen.

Pääministeri Holkeri: Herra puhemies! Tähän mennessä käytettyjen vastauspuheenvuorojen johdosta ehkä vähän selvitystä.

Ensinnäkin lähdän liikkeelle ed. Donnerin huomautuksesta siitä, että olen esittänyt nämä eräissä mielessä periaatteelliset kannanotot äskeisessä puheenvuorossani eduskunnassa. Haluan huomauttaa, että siinä puheenvuorossa, jonka Paasikivi-Seurassa käytin ja johon täälläkin on viitattu, ei ollut yhtään sellaista ajatusta, jota en olisi jo aikaisemmin esimerkiksi eduskunnan kyselytunnilla käydyssä keskustelussa Suomen puolueettomuuden ja EY-yhteensovittamisen vaikeuksista tullut esittäneeksi. Sattuu vain olemaan niin, että eduskuntapuheenvuoroissa esitetyt periaatelinjaukset eivät aina yllä samaan tasoon kuin Paasikiven 120 vuotis-

syntymäpäivänä ulkopoliittisella asiantuntijafoorumilla käytetty puheenvuoro saattoi mahdollistaa.

Ed. Donnerin puheenvuoron maininta siitä, että kaksi vuotta sitten minulla ei olisi ollut edellytyksiä käyttää sitä puheenvuoroa, jonka tänään olen käyttänyt, on aivan oikein, koska kaksi vuotta sitten meistä kukaan ei pystynyt arvaamaan tilannetta, joka maailmassa nyt vallitsee. Mutta aivan samoin, ed. Donner, arvoisat kansanedustajat, herra puhemies, minulla ei ole myöskään edellytyksiä puhua siitä, miltä maailma näyttää vuoden päästä. Mutta katson velvollisuudekseni toimia siten, että Suomella olisi valinnan mahdollisuus niissä uusissa tilanteissa, joita etemme tulee, ettemme olisi etukäteen sitoutuneet sellaisiin päätöksiin, jotka ovat tehdyt myöhemmin mahdollisesti vanhentuneeksi osoittautuneen informaation pohjalte.

Paasikivi-Seuran puheessani, jota en tässä yhteydessä halua lähteä yksityiskohtaisesti toistamaan, peräänkuulutin nimenomaan sitä, että meillä ei ole nyt kiirettä tehdä päätöstä. Olen nähnyt joukon julkisia kommentteja, jotka ainakin eräässä suhteessa ovat olleet johdonmukaisia. Näiden kommenttien esittäjät eivät ole edes vaivautuneet puhettani kokonaisuudessaan lukemaan. Se ei tietenkään ole voinut olla suoranaisesti päivälehdistön palstoilla kokonaisuudessaan julkaistukaan, mutta silloin, kun suuhuni asetetaan liian selviä lainauksia, jotka ovat täysin päinvastaisia puheeni kanssa, pidätän oikeudekseni itse vastata vain siitä, mitä olen todella sanonut.

Kun muun muassa ed. Elo kiinnitti huomiota siihen, miten me puolueettomuutemme määrittelemme ja miten Ruotsissa mahdollisesti asia nähdään, tässä on se oleellinen ero, että Ruotsi ei määrittele meidän puolueettomuuttamme ja me emme halua määritellä ruotsalaisten puolueettomuutta. Kun ed. Elo oletti, että olisin vinoillut ruotsalaisille, niin tuota en tällaisessa yhteydessä ole halunnut tehdä, ellei sitten vinoiluksi katsota sitä, että olen toistuvasti ilmoittanut, että meidän asioissamme viisaus ei yksinomaan ole naapurimaan pääkaupungissa. Tässä suhteessa olen nimittäin Suomen hallituksen puolesta ollut valmis jopa pahoittamaan mieleni sen johdosta, että meille on pyritty esittämään toimintaohjeita myös rajojemme ulkopuolel-

ta tässä puolueettomuuttamme ja toimintaamme vastaisuudessa määrittelevässä asiassa. Mutta kuten sanottu, tätä valmiuttani ei ole tarvinnut kuitenkaan realisoida.

Kun puhutaan puolueettomuudesta suomalaisittain ymmärrettynä, niin puolueettomuus ei suinkaan merkitse sitä, että se olisi joku pysähtyneisyyden ajan olomuoto, vaan se on jotakin aivan muuta ja paljon vaativampaa. Se on alati liikkeessä olevassa maailmassa tietty kansallinen varautuminen pahimman varalle. Puolueettomuus ei ole mitään pehmoleikkiä kansainvälisissä järjestöissä hyvien asioiden ja sillanrakentamisen hyväksi, niin kuin olen huomauttanut, vaan puolueettomuus meidän näkökulmastamme katsottuna on keino meidän omien elinujtemme varjelemiseksi, meidän itsenäisyytemme, meidän vapaan päättämisoikeutemme, suvereniteettimme ja oman kansamme olemassaolon turvaamiseksi. Sitä on puolueettomuus välineenä.

Kun sanotaan, ja niinkin olen nähnyt itseäni tulkitun, että olisin tehnyt puolueettomuudesta itseisarvon, niin tämä on kaiken aikaisemmin esittämäni vastaista. Ei puolueettomuus ole mikään myytti eikä myöskään mikään, niin kuin Paasikivi-Seurassa taisin sanoa, pyhä lehmä, vaan puolueettomuus on väline. Se on menetelmä, toimintatapa, tapa suhtautua ulkopuolisiin ja meille kuulumattomiin ristiriitoihin. Me emme kaikessa ehkä ole olleet aina omastakaan mieltämme järin johdonmukaisia, mutta me olemme kenties kuitenkin harjoitelleet oikeata asiaa, pyrkineet olemaan puuttumatta sellaisiin asioihin, jotka eivät nimenomaisesti koske meidän etuamme ja jotka jotka eivät meille kuulu. Se on joka tapauksessa periaate olla ottamatta kantaa kiistoissa yhden puolesta toista vastaan. Se on vaativa asenne. Se on ehkä paljon vaikeampaa kuin me itse itsellemme myönnämme, mutta se on asenne, joka tekee mahdolliseksi tarpeen vaatiessa myös yhteistyö- ja sovittelupalvelut, hyvät palvelut kansainvälisille yhteisöille ja järjestöille, jos sellainen sattuisi kohdalle, niin kuin meidän maailmamme muutaman kerran viimeisten vuosien historian aikana on käynyt.

Me voimme katsoa, miksi Eurooppa, maailma, tulee. Tuleeko tämä vain paremmaksi, onko jännitys kokonaan maailmasta hävinnyt, eikö ole ristiriitoja kansallisuuksien

välillä, eräiden valtioryhmittymien välillä jne. Me tietysti teemme kaikkemme ja toivomme, että kehitys, josta olemme nähneet merkkejä ja joka eräiltä osin esimerkiksi Etyk-Euroopassa on mennyt hyvinkin eteenpäin, jatkuisi. Se tekee tietysti meidän elämämme helpommaksi. Vaikka me olemmekin eläneet pitkää rauhan kautta ja toivomme sen jatkuvan, niin että ristiriidat siltä osin kuin ne välittömästi koskevat Suomen intressejä ovat olleet vähenemään päin, niin ovatko eturistiriidat, ovatko kansallisuuksien väliset jännitteet kokonaan poistuneet? Minun näkökulmastani katsottuna valitettavasti eivät. Ne eivät kaikki samalla tavalla kosketa Euroopan mannerta kuin olemme tottuneet, ja ehkä meidän fyysisistä olemassaoloamme sillä tavalla ei aseteta vaaranalaiseksi kuin 51 vuotta sitten. Hyvät kansanedustajat! Siltä paikalta, jolta minä joudun asioita katselemaan, maailmassa on meidän kannaltamme valitettavan monta vaaratekijää, joissa mielelläni näkisin, että Suomi ei ole mukana.

Herra puhemies! Mitä tulee Kohlin ja Mitterrandin kirjelmään, sen täydellinen teksti on milloin tahansa kenen tahansa meidän luettavissa. Perusprinsiippi, jonka nämä kahden suurvallan johtajat ovat sanelleet, on se, että hallitusten välisen konferenssin olisi tutkittava, miten järjestöjen Epu:n ja Weu:n välille voitaisiin luoda selvä elimellinen suhde sekä miten toimintakykyisempi Weu ajan mittaan voisi yhdistyä poliittiseen unioniin ja elaboroida tätä varten yhteistä turvallisuuspolitiikkaa. Myöhemmin varuimien joukossa mainitaan kansallisten intressien huomioon ottaminen tavalla, joka kuitenkin ei tee minua vakuuttuneeksi siitä, että sen varauman avulla Suomi tuossa tilanteessa voisi kutsua itseänsä sillä tavalla puolueettomaksi kuin me tänään teemme.

Ed. Melin (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tekisin mielelläni kaksi kysymystä pääministerin puheenvuoron johdosta. Onko kaiken tämän jälkeen, mitä on tapahtunut kauppapolitiikassa Ruotsin jäsenyyshilmoituksen jälkeen, tarvetta peräänkuuluttaa parempaa koordinaatiota pohjoismaisten hallitusten kesken? Pohjoismaiset pääministerit, ulkoministerit ja ulkomaankauppaministerit kokoontuvat säännöllisesti muutaman kuukauden välein. Tuntuu siltä, että ilmoitus EY:hyn liittymisestä olisi voitu käsitellä jos-

sakin tällaisessa kokouksessa. Nyt näyttää siltä, että Ruotsin hallituksen ilmoitus loka-kuun lopulla tuli täytenä yllätyksenä Suomen poliittiselle johdolle.

Toinen kysymys: Näkeekö herra pääministeri vaaroja suomalais-ruotsalaisen kauppapolitiittisen orientoitumisen kannalta, jos tiemme kauppapolitiikassa erkanevat sen jälkeen, kun 30 vuoden aikana olemme saavuttaneet käytännössä samat tavoitteet ja samat ratkaisut ensin Eftan puitteissa ja myöhemmin suhteissamme Euroopan talousyhteisöön?

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Brysselissä rakennetaan Eurooppa-parlamentille uutta istuntosalia. Tuohon istuntosaliin on varattu paikat 750 kansanedustajalle ja tulkkausmahdollisuudet 12 kielen välillä. Joku siis ainakin laskee, että EY tulee laajentumaan kolmen kielen ja noin 200 kansanedustajan tai parlamentaarikon verran. Jotakin siis sielläkin oletetaan EY:n rajoille tapahtuvan.

On sinänsä ilahduttavaa pääministerin kannanotto sitä vastaan, että EY:stä tulisi sotilaallinen mahtitekijä ja suurvalta ja Suomi olisi osana sellaista prosessia. Se on nimenomaan yksi niistä tekijöistä, joka vihreitäkin tässä Euroopan yhdyntymisessä kovasti arveluttaa.

Haluaisin omana mielipiteenäni kuitenkin lisätä tuohon sen, että historia voi kulkea siihen suuntaan, että tämä ei ole kuitenkaan se tärkein eikä ainut näkökohta. Toki meidän täytyy ymmärtää, että kun vastakkainasettelut kovasti muuttuvat, niin puolueettomuuden sisältö, merkitys ja suhteellinen paino myös muuttuu sen mukana.

Edelleen, vaikka pidän Suomen EY-jäsenyyttä huonona vaihtoehtona, niin meidän on pakko myös varautua sen tilanteen varalle, että se osoittautuu kuitenkin huonoista vaihtoehtoista parhaaksi. Sen takia me tarvitsemme mielestäni avointa spekulointia siitä, mitä eri vaihtoehdot, mitä jäsenyyset ja mitä ulkopuolelle jääminen meille merkitsee. Oma veikkaukseni on se, että silloin Suomen maatalouden asema, Suomen syrjäseutujen asema ja yleensä ne yhteiskunnalliset mullistukset, joita tällainen jäsenyyset aiheuttaa, tulevat ehkä kasvamaan.

Sen verran voin vielä spekulointia jatkaa, että jos Suomi joskus joutuu tähän liitty-

mään, niin olisi tietysti järkevää liittyä pian, jotta tätä suurvalta-asemaa ja tätä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Pääministeri Holkeri: Herra puhemies! Puhemies sallinee vastauksen tässä yhteydessä, kun vielä muistan esitetyt kysymykset.

Ed. Melin pohti Pohjoismaiden Eurooppapolitiikan ja nimenomaan kauppapolitiittisen yhdentymispolitiikan paremman koordinaation tarvetta. Voin yhtyä tähän toivomukseen. Me olemme Suomessa joutuneet toteamaan, että tässä suhteessa kaikki ei ole mennyt niin kuin me olisimme etukäteen olettaneet. Ruotsin hallituksen tai johtavan puolueen sosialidemokraattien tekemä päätös ei sinänsä tullut meille yllätyksenä, koska ennakoivia käsityksiä tämän kaltaisen mahdollisuuden esiintulosta oli jossain määrin eri kanavia myöten meidänkin tietoomme saatettu. Mutta sellaista koordinoivaa yhteydenpitoa, johon ed. Melin viittasi, ei valitettavasti ollut.

Tämän johdosta on tietysti todettava, että Suomella ei ole tarvetta omien ratkaisujemme osalta menetellä aivan tämän nyt nähdyn kaavan mukaisesti, vaan me olemme juuri täällä käymässä avointa keskustelua, jota myös kaikkialla maailmassa seurataan. Aivan riippumatta siitä, mihin johtopäätöksiin myöhemmin tullaan, tämä keskustelu on meidän itsemme syytä käydä vapautuneemmin kuin muualla esimerkiksi Pohjoismaissa jäsenyyskeskustelua käydään.

En minäkään ole missään yhteydessä täydellisesti koskaan sulkenut jäsenyyttä pois käytettävissä olevista pohdittavista vaihtoehdoista. Jäsenyys sinänsä ei nosta tai kaada. Kysymys on ehdoista. Kun olen pohtinut, mitä ne ehdot ovat, olen käyttänyt mielestäni kohtuullisessa määrin asiantuntijoita ja heidän kirjoituksiaan. Tällä tarkoitan esimerkiksi niitä asiantuntijoita, joita ovat Saksan liittokansleri Helmut Kohl ja Ranskan presidentti Francois Mitterrand. Minä pidän todennäköisenä, että he tietävät jotakin siitä tiestä, johon EY omaa tulevaisuuttaan suuntaa. Pidän varsin todennäköisenä, että he tietävät hivenen enemmän kuin me täällä Suomessa. Kuuntelen tämän vuoropuhelun repliikkejä jatkossa mieluisasti lisää, jotta voimme päivittää oman arviomme.

Mitä ed. Soininvaaran käsitykseen EY:n parlamentin istuntosalin rakentamisesta tulee, minulla ei ole riittävää käsitystä siitä, miten arkkitehdit tulevaisuutta suunnittelivat. Kyllä varmasti kaikki istuntosalit rakennetaan aina loppujen lopuksi liian pieniksi, oli kysymyksessä rajojen laajentuminen, väestön kasvaminen tai ei. Joka tapauksessa EY:ssä on nyt pikaisen yhteenlaskuni mukaan noin 325 miljoonaa ihmistä. Joka tapauksessa näiden 325 miljoonan ihmisen pään me täällä 5 miljoonalla sitten hyvin helposti käännämme.

Herra puhemies! Minusta kuitenkin, kun pohdimme suhdettamme EY:hyn, muistakaamme se, että EY ei ole samaa kuin Eurooppa. Euroopassa on paljon eri osasia, kirkkaita palasia tässä mosaiikissa, yksi on Suomi ja suomalainen kulttuuri.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn siihen pääministerin käsitykseen, että ei meillä ole kiirettä tehdä nyt mitään ratkaisuja suhteessa Euroopan yhteisöön. Meillä on aikaa keskustella ja arvioida näitä erilaisia vaihtoehtoja. Minustakaan puolueettomuus ei ole mikään myytti tai mitään pehmoleikkiä jossain kansainvälisissä järjestöissä, mutta puolueettomuus on meille ollut keino rakentaa siltoja ja avautua. Minä toivon, että me löydämme sellaisen puolueettomuuden sisälön myös tulevaisuudessa, että siitä tulee meille keino avautua, keino rakentaa yhteistyötä, eikä niin että siitä tulee syy ja väline eristäytyä.

Ed. Skinnari viittasi siihen, kuinka tärkeä Venäjä meille on. Minä yhdyn siihen. Olisin hyvin mielelläni kuullut vielä pääministerin kannanottoja Euroopan sisäisestä kehityksestä. Ymmärsin ensimmäisestä puheenvuorosta, että pääministeri sanoi, että puolueettomuutemme kannalta ei ole tapahtunut mitään, mikä helpottaisi meidän aseamaamme, eikä mitään oleellista sen reaalisisällön kanssa. Tarkoittaako tämä sitä, että pääministerillä on jonkinlaista epäluuloa sen suhteen, että uutta Eurooppaa ei olisikaan vielä syntynyt ja että kahtiajaon lieventyminen ei olisi pysyvää laatua taikka sitä ei olisi tosiasiallisesti tapahtunut?

Pääministeri Holkeri: Herra puhemies! Meidän on tietysti tällaisessa keskustelussa

mahdoton merkitä muistiin toisten sanomia sanatarkasti. Ed. Kuuskoski-Vikatmaa on kuullut hiukan puutteellisesti. Minä sanoin, että se yhtälö, joka on puolueettomuuden ja täysjäsenyyden yhteensovittamisessa, ei ole nyt käytettävissä olevan tiedon mukaan viime aikoina lainkaan helpottunut. Se oli siis tältä osin sanomani sisältö, että tilanne ei ole meille tämän yhtälön ratkaisemiseksi helpottunut.

Mitä tulee Euroopan kahtiajaon siirtymiseen pois päiväjärjestyksestä, toivon omalta osaltani, että se kahtiajako, jota kylmänä sotana katselimme ja tulevaisuutta vavisten odotimme, olisi ikuisesti historiaa. Se on päivänselvää. Mutta realistina en valitettavasti voi luottaa siihen, että eri kansallisuuksien väliset jännitteet ovat kokonaan kadonneet, katsommepa vaikka vain tämän päivän Itä-Eurooppaa, sisäisiä kysymyksiä esimerkiksi Romaniassa.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun esimerkiksi ed. Kuuskoski-Vikatmaa totesi, ettei meillä ole mitään kiirettä näissä Eurooppa-ratkaisuissa, haluaisin kuitenkin muistuttaa siitä, että nämä Euroopan muutokset todella tapahtuvat superjunan nopeudella eikä paikallisjunan kyydissä enää tahdota pysyä oikein mukana. Kyllä esimerkiksi eilen, kun me Efta-kansanedustajat olimme Genevessä, aika voimakkaasti vihjailltiin esimerkiksi Ruotsin entisen ulkomaankauppaministerin Cars Hadarin taholta siitä, että jos Suomi nyt ei tule mukaan, mitä ruotsalaiset alkavat pitää toivotavanakin — ymmärsin näin — niin parikymmentä vuotta kuluu, ennen kuin Suomi voi edes mukaan tulla. Tämä oli siis Ruotsin entinen porvarillinen ulkomaankauppaministeri 70-luvun lopulta ja nykyinen Efta-kansanedustaja.

Herra puhemies! Jatkaisin kuitenkin tätä pohdiskelua siitä, mitä puolueettomuus on Suomen kannalta ja mitä se on Ruotsin kannalta. Ruotsin ulkoasiainvaliokunta toteaa sanatarkasti — luen sen ruotsiksi:

”En upplösning har skett av det gamla europeiska mönstret, vilket under hela efterkrigstiden dominerats av de två militäralianserna och som vilat på ekonomiska, ideologiska och militära motsättningar mellan dessa och då i synnerhet mellan de två

supermakterna. Denna polarisering har nu upphört.”

Siis tämä vastakkainasettelu on nyt loppunut Ruotsin ulkoasiainvaliokunnan mielestä. Minusta tuntuu, että Suomen poliittisen johdon mielestä näin ei ole välttämättä tapahtunut. Tuntuu siltä, että täällä ei vieläkaan luoteta Euroopan blokkijaon muuttumiseen lopullisesti. Siitä ainakin henkilökohtaisesti minulla on erilainen tulkinta.

Mitä sitä tulee Kohlin ja Mitterrandin kirjeeseen, niin kuin pääministeri totesi, että se oli eräänlainen varauma, minulla on myös Le Monde -lehdestä kokonaisuudessaan tämä kirje. Ei sitä ole mitenkään varaumana tähän laitettu. Tässä on neljä eri pääkohtaa ja sitten sanotaan myöhemmin, että jokaisen valtion erikoisolosuhteet otetaan huomioon turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.

Myös toteaisin sen, että kun ulkomaankauppaministeri Salolainen tuli ulkoasiainvaliokunnan kokoukseen, hän totesi, että Ruotsi teki EY-päätöksensä taloudellisen kaaoksen perusteella, ja minusta se oli väärä tulkinta.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Ärade herr talman! Jag kommer att framföra detta på svenska med anledning av att statsministern här hänvisade till sitt tal i Paasikivi-Samfundet den 27 november och han tycks där med sympati citera presidentens uttalande, jag citerar på svenska nu, för jag har texten ”att det enda alternativet till Ees-förhandlingarna inte nödvändigtvis är medlemskap i den europeiska gemenskapen” och han tycks ha en viss sympati för den uppfattning som presidenten har framfört.

Det som enligt min uppfattning gör saken något problematisk är den debattradition som vi har i Finland och som gör att när den politiska ledningen uttalar en uppfattning som kan vara mycket förståelig, t.ex. den uppfattningen att vi måste vänta med frågan om EG-medlemskap så tolkas den lätt på det sättet av befolkningen, av pressen och kanske också av riksdagen att de enskilda riksdagsmännen, opinionsmakarna i samhället, skall ”hålla — för att tala ren svenska — käft”. Och det gör att debatten blir snedvriden, det här innebär alltså att vi på något sätt skulle känna oss förhindrade att uttala en åsikt om ett kommande medlemskap även

om den politiska ledningen av förståeliga skäl anser att vi inte skall tänka på saken just nu och att den politiska ledningen också anser att man bör tolka saken på samma sätt som presidenten. Jag har en annan tolkning och jag hoppas att det småningom utbryter en öppen debatt i riksdagen och i allmänhet om medlemskapets för- och nackdelar, nu och icke i framtiden.

**Pääministeri Holkeri:** Herr talman! Jag vill gärna kommentera rdm. Donners yttrande på ett sätt som kanske inom ramen för den tidtabell riksdagen har inte passar så väl, men i vilket fall som helst har jag aldrig sett att riksdagsmännen eller den allmänna opinionen måste vara tysta när det gäller våra grundläggande intressen, tvärtom. I Paasikivi-Samfundet konstaterade jag att den för våra förhållanden omfattande diskussion som nu pågår därför är mycket nödvändig och om jag sedan visade sympati för presidentens yttranden, finns det kanske väl förståeliga skäl att den som leder Finlands utrikespolitik enligt konstitutionen också följs av statsministern och hela regeringen. Men i talet citerade jag bara honom, därför att det finns bara inte möjligheter till att vi antingen får till stånd ett avtal mellan Efta och EG, alltså jag menar ett avtal om Ees, eller att vi väljer medlemskap utan det finns också andra alternativ. Det sade presidenten, rent tekniskt och teoretiskt och ingenting annat.

Herra puhemies! Ed. Elolle sanon: Kun se superjuna menee niin lujaa, en hyppäisi mihin junaan tahansa, sillä asemalla voi olla useita junia, joiden päämäärä ei olekaan niin yksinkertaisen selvä. Ottaisin ensin selvää siitä, mihin se juna menee. Tänä päivänä siitä ei ole täyttä tietoa.

**Ed. Helle (vastauspuheenvuoro):** Arvoisa puhemies! Ilahdutan herra pääministeriä ensiksi sillä, että olen aivan samaa mieltä pyhistä lehmistä kuin sanoitte, toisin sanoen niitä ei tule olla.

Toiseksi olen myös sitä mieltä, että hallituksen taholta on tehty hyvin viisaasti, kun ei ole otettu näihin asioihin kovin jyrkkää kantaa. On aivan selvää, että asioita pitää pohtia ja katsoa siltä osin. Ja tätä en

myöskään ole tarkoittanut miksiäkään kuoleman suudelmaksi, tulkoon sekin todetuksi.

Olen sitä mieltä, että on tietysti hyvä, että keskustelussa esiintyy myös sellaisia äänenpainoja, jotka näkevät vain yhden mahdollisuuden, vain yhden suunnan, viittaa vain ed. Elonkin puheenvuoroon tänään ja joskus muulloinkin. Tällaisia näyttää olevan. Mutta kun on selvästi syytä todeta, että tilanne, jossa hallitus antoi eduskunnalle keväällä tiedonannon näistä asioista, on koko ajan muuttunut, olisi tietysti hyvä, että me saisimme jonkinlaisen analyysin nykyisestä hallituksen käsityksestä, hallituksen tahdonmuodostuksesta näissä asioissa, jos kohta on todettava, että on erittäin vaikea yksiselitteisesti näistä asioista paperille panna, mutta meiltä puuttuu edelleen sentapaisia tietoja, mitä ne eri vaihtoehdot ovat.

**Ed. Melin** totesi pohjoismaisen yhteistyön ongelmat, ja olen niihin myös parissa kirjoituksessakin puuttunut. Minusta tämä on erittäin ongelmallinen ja valitettava asia ja siihen näyttää liittyvän myös sellaisia piirteitä, että Pohjoismaiden neuvoston tiettyjä toimintoja jopa ajetaan alas. Liittyvätkö nämä EY-kannanottoon eri maiden suhteen?

**Pääministeri Holkeri:** Herra puhemies! Hallitus on tänään presidentin esittelyssä ottanut vastaan eduskunnan käsitykset viime kevätkaudella käydystä selontekokeskustelusta, ja ne on presidentin päätöksellä merkitty hallituksen tietoon saatetuiksi ja toimenpiteitä varten. Olen myös siinä yhteydessä tullut tutustuneeksi niihin näkemyksiin, joita julkisesti kutsutaan ehdoiksi, joita eduskunta tässä määritteli ja hahmotteli.

Eduskunta lausui varsin pitkälle meneviä käsityksiä eduskunnan tahdon suunnasta. Se, mitä me tänään tiedämme, ei vielä merkitse, että eduskunnan ilmaisemat pyrkimykset olisivat tulleet sivuun asetetuiksi. Päinvastoin Suomen neuvottelijat ottavat ne käytännön työssään edelleen sellaisenaan huomioon. Mutta se on jo aikaisemmin tullut ilmaistuksi myös tässä salissa, että jotta neuvotteluissa päädyttäisiin johonkin lopputulokseen, näyttää ilmeiseltä, ettei ahtaasti tulkiten kaikkea sitä, mitä me toivoisimme saavutettavan, ole reaalisesti mahdollisuus saavuttaa.

Nyt täällä käytävä keskustelu on ikään kuin eräiltä osin spontaania pyrkimystä kokonaan toiseen suuntaan kuin ne rajaukset

tai mielipiteen ilmaukset, joita eduskunta vajaa puoli vuotta sitten omalta taholtaan on sanonut.

Hallitus on katsonut velvollisuudekseen pitäytyä niin pitkälle kuin suinkin eduskunnan ilmaisemissa käsityksissä myös käytännön työtä ajatellen ja vain, jos tilanne vaatii, tulla selvittämään eduskunnalle, miksi on jossakin kysymyksessä jouduttu menettelemään toisin, kuin täällä käydyssä keskustelussa on haluttu tavoitella.

Ed. Helle on sinänsä oikeassa, että tulisi voida luoda tällainen kokonaisselvitys, ja hallitus pyrkii siihen heti, kun se on mahdollista. Mutta kun neuvottelupöydässä kaikki kysymykset ovat avoimina, kunnes ratkaisuun ollaan päätyvässä, me emme voi lähteä kuvaamaan sitä, minkälaiseen ratkaisuun ollaan päätyvässä, koska se merkitsisi toisille neuvotteluosapuolille tietoa siitä, kuinka pitkälle me olemme valmiit antamaan periksi.

Tämä keskustelu tullaan varmuudella käymään eduskunnassa. Ei hallitus, ei tämä eikä se hallitus, joka tämän jälkeen tulee ja joka tämän asian varmuudella tai ainakin todennäköisesti esittelee eduskunnalle, voi jättää eduskuntaa tässä suhteessa vähäisimmässäkään määrin sivuun.

Tähän mennessä me olemme pyrkineet siihen menettelyyn, että ulkoasiainvaliokunta ja muu eduskunnan valiokuntalaitos kaikissa eri yhteyksissä heti, kun meillä on jotain uutta informoitavaa, informaation myös saa. Näin ollen kun nyt menossa olevat tärkeät keskustelut poliittisella tasolla, joihin viittasin, siis Eftassa ja EY:n kanssa, noin viikon kuluttua ovat ohitse, olemme tietenkin läheneet siitä, että vähintäänkin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle selvitetään asioiden ajankohtainen vaihe.

Ed. Helle, en lähde arvioimaan, mikä on Pohjoismaiden neuvoston rooli uudessa tilanteessa. Minusta Pohjoismaiden neuvoston roolin tärkeys on viime aikoina tapahtuneen taustaa vasten vain korostunut. Nyt jos koskaan Pohjoismaiden neuvostoa tarvitaan.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra pääministeri on täällä useaan otteeseen puhunut siitä, mitkä ovat ne ehdot, millä voitaisiin mennä ensinnäkin Eurooppa-integraatioon ja sitten EY:n jäsenyyteen, mutta hän ei ole puhunut kovinkaan paljon siitä, onko tarkoitus tehdä

eräänlainen analyysi niistä haitoista ja eduista, jotka koituisivat kummastakin vaihtoehdosta, ennen sopimuksen lopullista allekirjoittamista.

Nähdäkseni olisi erittäin välttämätöntä pyrkiä siihen, että kun ehdot on vihdoin selvitetty, sen jälkeen selvitetäisiin, mitä haittoja ja mitä etuja on kummastakin vaihtoehdosta, joiden edessä ollaan. Nämä haitat ja edut pitäisi kertoa eduskunnalle paitsi talouspoliittisina indekseinä myös sillä tasolla, että yksityinen kansalainen voisi päätellä, mitä seurauksia vaihtoehdoista on hänen arkipäiväänsä.

Haluaisinkin kysyä nyt pääministeriltä: Onko tarkoitus tehdä tällainen analyysi josain vaiheessa? Jos on tarkoitus tehdä, onko siihen riittävästi aikaa? Jos siihen ei ole riittävästi aikaa, voitaisiinko se tehdä jo samanaikaisesti, kun neuvotellaan näistä ehdoista?

Suomihan on toistaiseksi kuitenkin suvereeni valtio, joka itse loppujen lopuksi päättää, tekeekö se jonkin kansainvälisen sopimuksen vai ei. Ei pelkästään eduskunnan vaan kaikkien kansalaisten pitäisi silloin tietää, mistä sopimus tehdään, mistä luovutaan ja mitä saavutetaan.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä ed. Elon puheenvuoron johdosta todeta, että ei meillä ole minun mielestäni kiire julistaa sitä, pitääkö Suomen liittyä EY:n jäseneksi vai ei, tai väitellä siitä, onko muutaman vuoden kuluttua Suomi EY:n jäsen vai ei. Mutta kiire on sillä, että me keskustelemme myös meidän Eurooppa-politiikkamme eikä vain EY-politiikkamme päämääristä ja tavoitteista ja arvioimme erilaisia vaihtoehtoja, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu, arvioimme vaihtoehtoja niiden seurausten osalta, sekä myönteisten että kielteisten.

Tällä keskustelulla on tietysti ollut jo pitkään kiire, ja yhdyn niihin puheenvuoroihin, joita täällä on kuultu, että on ollut valitettavaa, että tämän käsittelyn aikana seurannaisvaikutusten osalta meidän tietomme ovat olleet aika puutteellisia. Myös se valmistelutyö, jota hallitus on tehnyt, on ollut aika niukkaa. Ehkä on myös paikallaan todeta se, että koko suomalaisessa tutkimuksessa Eurooppaan liittyvät kysymykset ovat

olleet aika vähän esillä, ja tämä vaikeus minusta tässä tilanteessa tulee selvästi esille.

Toivon, että keskustelun monimuotoisuudessa ja monipuolisuudessa ollaan siellä ed. Elon superjunassa, mutta toivottavasti se superjuna ei mene yksinomaan ja ehdotta ja tietämättä. Minä ainakin haluan tarkkaan tietää, mihin superjunaan mahdollisesti herra Elon kanssakin menen.

**Pääministeri Holkeri:** Herra puhemies! Ensinnäkin kiitan eduskunnan huomiosta, joka tässä yhteydessä on kohdistunut hallituksen toimiin EY:n kanssa käytyjen keskustelujen ollessa nyt varsin tärkeässä vaiheessa. Minusta tämä keskustelu on sinänsä jo vastaus aika moneen kysymykseen, ainakin siihen, onko Suomi hereillä.

Ed. Paloheimon tiedusteltua, onko tarkoitus tehdä analyysi eduista ja haitoista, voi vastata kahdella tavalla. Ensinnäkin perusvastaus on tietysti myönteinen. Mutta tekninen vastaus on, että ei ole vain tarkoitus, vaan sitä analyysiä myös tehdään. Koko tämä keskustelu, koko tämän prosessin läpivieminen, on yhtä analyysiä siitä, missä on meille edullisen ja minkä muotoisen päätöksen paikka. Ei voida ajatella, että tällaista päätöstä lähestyttäisiin ilman niin perusteellista analyysiä kuin se vain meidän voimimme on mahdollista. Eikä ainoastaan meidän voimimme, vaan tässä yhteydessähän Efta työskentelee yhteistyössä. Jo pelkästään sen normiston määrä, joka joudutaan käymään lävitse, on niin suuri, ettei yhden Suomen kokoisen maan virkakoneiston kapasiteetti riitä siihen, vaan se on tehtävä yhteisvoimin. Siitä syystä tämä harjoitus Eftan yhteisesti läpi viemänä onkin juuri tärkeä.

Näin ollen, ed. Paloheimon, me olemme yhdessä tekemässä sitä analyysiä. Myös tämä keskustelu kuuluu siihen analyysiin, koska kaikkea ei todellakaan voida indekseihin mitata.

Kysymys on materiaalin lisäksi myöskin siitä, miten näemme sen asian, miten koemme asian ja miten näemme paikkamme Euroopassa, jossa olemme aina olleet; menimepä Suomesta mihin suuntaan tahansa, olemme aina Euroopassa.

**Ed. Pulliainen:** Arvoisa puhemies! On sinänsä aika jännää, että aamupäivällä ennen kello kymmentä on jonottamassa puheen-

vuoroa ja sattuu olemaan ensimmäisenä, sitten huomaa olevansa toisena ja sitten huomaa, että pitää 31. puheenvuoron keskustelussa ja edessä on sellainen teksti, jonka keskeinen substanssi sattuu olemaan miltei täsmälleen sama kuin pääministerin käyttämässä puheenvuorossa sitä ennen.

Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin uskottavuuden nimissä lukea sen tekstin, jonka aamuvarhaisella kirjoittelin, vaikka siinä on paljon samaa kuin keskustelussa on esiin tullut, mutta kuitenkin on eräänlainen kokonainen lähestymistapa asioihin.

Euroopan sisäiset asetelmat ovat muuttuneet viimeksi kuluneen puolentoista vuoden aikana varsin rajusti. Saksat ovat yhdistyneet, Itä-Euroopan entiset sosialistiset valtiot tapailevat polunpäästä markkinatalouteen ja harjoittelevat demokraattisia päätöksentekotapoja. Jopa pysähtyneisyyden symbolina pidetty Albania hyväksyi reilu viikko sitten monipuoluejärjestelmän. Euroopan yhteisöt on osoittanut Gatt-neuvotteluissa Yhdysvalloille, että se on merkittävä talousmahti ja sillä on oma itsekäs tahto. Tällaisilla pullistelijoiden on aina ollut vetovoimaa. Niinpä Efta-maista Itävalta on jo anonut ja Ruotsi on poliittisesti peruuttamattomasti sitoutunut anomaan EY:n täysjäsenyyttä, vaikka EY ja Efta käyvät yhä edelleen Eta-neuvotteluja.

EY on siis ilmiselvästi alueellisesti laajentumassa. Mutta tätä mielenkiintoisempi asia on se, mihin suuntaan EY organisaationa orientoituu. Tyytyykö se sisämarkkinayhteisöksi vai pyrkiikö se laajentamaan toimintakenttäänsä?

Kun Englannin konservatiivien sisäinen voimien mittelo päättyi tässä vaiheessa EY:lle myönteisen linjan voittoon, näyttää ilmeiseltä, että sisämarkkinat saavat täydennykseen yhteisen valuuttajärjestelmän myös käytännön tasolla. Tällöin jatkokeskustelu painottuu pohdiskelemaan EY:n ulko- ja puolustuspoliittisen funktion kehittymistä. Tämä on tärkeä kysymys Yhdysvalloille ja siihen erityisen myötämielisesti suhtautuvalle Britannialle. Tämä on erinomaisen tärkeä kysymys myös puolueettomille maille Eftan piirissä. Nykyisen EY:n sisällä erityisesti Irlanti on pyrkinyt säilyttämään puolueettoman valtion statuksen.

EY:n sisällä tullaan toisaalta käymään melkoinen taistelu johtavan valtion asemasta

Saksan, Ranskan ja Englannin kesken. Kuin lähtölaukaukseksi tälle kisalle ja sen substanssille Saksan liittokansleri Helmut Kohl on asettunut kannattamaan EY:n kehittämistä myös puolustusliittona. Ranska on ilmoittanut olevansa samoilla linjoilla Saksan kanssa, ja kuten täällä on jo moneen kertaan todettu, Kohl ja Mitterrand ovat tämän yhteisellä kirjeellään julkituoneet myös Andreottille. Vaikka Britannian nykyinen ulkoministeri on asiassa toista mieltä, asia pysyy varmasti jatkuvasti esillä, kunnes Saksa ja Ranska saavat tahtonsa läpi.

Siemen EY:n kehittämiseksi puolustuslietoksi kylvettiin itse asiassa jo toisen maailmansodan jälkeen, kun eräät läntisen Euroopan valtiot perustivat Länsi-Euroopan unionin Weu:n. Vaikka Nato korvasi sittemmin pian Weu:n, niin Weu on koska tahansa aktivoitavissa esiin. EY:n johtohenkilöt toistavatkin tuon tuosta tarvetta kehittää järjestöä "poliittiseksi unioniksi", aivan niin kuin pääministerikin totesi.

Toisaalta Natokaan ei nykyisellään varmuudella ole mitään ikuista. Kauppapoliittinen kisa EY:n ja Yhdysvaltain välillä saattaa piankin muuttaa tilanteen sellaiseksi, että EY haluaa rationalisoida järjestökenttää niin, että Weu korvaa Naton. Tämä varmasti tyydyttäisi erityisesti Ranskaa, joka on Naton ulkopuolella. Neuvostoliiton nykytila ja eräänlainen orientoituminen länteen tukevat nekin tällaista kehitystä.

Hyvin merkittävää on, että EY:n jäsenvaltioiden väestöjen enemmistö näyttää olevan sitä mieltä, että vastuu puolustuspolitiikasta voitaisiin siirtää EY:lle. Niin sanotun eurobarometrin tuoreen selvityksen mukaan 66 prosenttia ihmisistä on sitä mieltä, että EY:n tulisi ottaa vastuu turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta, ja vain 15 prosenttia väestöstä on tätä vastaan. Myönteisimmin asiaan suhtautuvat italialaiset. Heistä 82 prosenttia on tämän suuntaisen kehityksen kannalla. Odotetusti kielteisimmin tällaiseen kehitykseen suhtautuvat irlantilaiset. Irlannissakin myönteisesti suhtautuvia on 49 prosenttia. Mielenkiintoista on, että entisen Itä-Saksan väestö on myöntämielisempi kuin entisen Länsi-Saksan.

EY:n 12 jäsenvaltiosta Tanska, Kreikka ja Irlanti eivät kuulu tällä hetkellä Weu:hun. Nämä kaikki ovat vaikutusvallaltaan vähemmän merkittäviä järjestön jäseniä. Kehityshän

voi edetä esimerkiksi niin, että ensin puolustuspoliittiset tehtävät siirretään Weu:lle ja sitten todetaan Weu:n olevan yhtä kuin EY. Ei ole todellakaan mitään syytä olettaa, ettei EY:lle hyvin lyhyessä ajassa tule puolustuspoliittista roolia.

Yhtä selvää on, ettei EY:n jäsenvaltio voi säilyttää puolueettoman valtion statustaan, kun EY on tosiasiallisesti ottanut itselleen puolustuspoliittisen tehtävän. Ruotsi harjoittaa itsepetosta, kun sen johtohenkilöt hokevat, ettei EY tule kehittymään tähän suuntaan. Suomessa on totuttu olemaan näissä asioissa realistisempia kuin läntisessä naapurissa, ja olen mielihyvin todennut, että pääministeri on johtanut keskustelua tällä rintamalla. (Ed. Elo: Mikä on realismin mitta?) — Tästähän te olette keskustelleet juuri pari kolme tuntia.

Suomen tuleekin asennoitua niin, että se pysyy sellaisten jäsenyyksien ulkopuolella, jotka tietäisivät jossakin vaiheessa puolueettoman maan statuksen menettämistä. Vihreän liiton liittokokous puki tämän äskettäin sanoiksi niin, ettei Suomen tule liittyä nykyisenlaisen EY:n jäseneksi. Tämä pitää sisälleen, että ei myöskään sellaisen EY:n jäseneksi, joka on ottanut itselleen yhteisen ulkoja/tai puolustuspoliittisen tehtävän. Sen sijaan Etykin puitteissa voitaisiin kehittää ylivaltioollista päätöksentekoa, jolla edistettäisiin mm. aseidenriisuntaa, maailmanrauhaa ja ympäristönsuojelua maapallolla.

Ed. Elo: Herra puhemies! On tietysti ilahduttavaa se, että me suomalaiset uskomme niin lujasti omaan ulkopoliittiseen ajattelukykyymme ja kykyymme tehdä oikeita johtopäätöksiä. Mutta aivan varma en ole siitä, että se mitta, jolla mittaamme, on sama kuin esimerkiksi se, jota käytetään muissa läntisen Euroopan maissa. Mitä tulee suomalaisten vihreitten kannanottoon, ne muistutavat hyvin paljon sitä, mitä Ruotsin vihreät ovat ajatelleet Ruotsissa vastustaessaan mm. Ruotsin kannanottoa EY-jäsenyyteen yhdessä Ruotsin VPK:n kanssa.

Ensiksi haluan aivan muutamalla sanalla kommentoida jo käytettyjä puheenvuoroja. Kun esimerkiksi ed. Esko Helle totesi, että allekirjoittanut olisi esittänyt kovin yksipuolisia kannanottoja, oikeastaan ei minulla ole ollut mitään kannanottoja. Olen enemmänkin erityisesti kysellyt, miten Ruotsin puo-

lueettomuus niin erinomaisella tavalla eroaa Suomen puolueettomuudesta, että tulemme aivan erilaiseen loppupäätelmään siitä huolimatta, että ilmeisesti pystymme suurin piirtein kaikki yhtymään Ruotsin ulkoasiainvaliokunnan johtopäätöksiin nykyisestä tilanteesta ehkä sillä erolla, että me suomalaiset, ainakin poliittinen johto, näytämme olevan varovaisempia arvioidessamme sitä, onko blokkien muodostuminen kokonaan loppunut ja onko polarisaatio idän ja lännen välillä loppunut. Ehkä olen tehnyt väärän tulkinnan. Toivottavasti esimerkiksi ulkoministeri tai pääministeri voi korjata tulkintani.

Näyttää kuitenkin siltä, että olemme varovaisempia, nimenomaan poliittinen johto. Mutta en ole aivan varma siitä, miten kansalaisten mielipiteet jakautuvat. Ainakin mielipidetiedustelut osoittavat suurta myötämielisyyttä EY:tä kohtaan. Tosin samaan hengenvetoon rehellisyyden nimissä totean, että paljon kansan keskuudessa on varmasti tietämättömyyttä siitä, mitä EY on ja mihin se pyrkii. Esimerkiksi keväällä suoritettussa mielipidetiedustelussa väitettiin jopa 22 prosentin suomalaisista yrittäjistä, jotka suhtautuvat myönteisesti EY:hyn, kuitenkin jo luulleen, että Suomi on EY:n jäsen. Tietämättömyyttä ilmenee paljon, ja on oikeastaan meidän poliitikkojen tehtävä tietoa lisätä, vaikka se vähän lisäisi kansan keskuudessa myös tuskaa.

Mitä tulee superjunan suuntaan, ei kai suunnasta olla eri mieltä. Suunta on Eurooppa. On eri asia, millä vakavuudella ja syvyydellä olemme mukana Eurooppa-politiikassa. Kun esimerkiksi ed. Eeva Kuuskoski-Vikamaa ihmetteli sitä, mitä Eurooppa on, ettei se ole pelkkää läntistä Eurooppaa, ei se varmasti olekaan, mutta on ehkä hyvä tässä yhteydessä muistuttaa myös siitä, että Itä- ja Keski-Euroopan entisen sosialistiset maat ovat tekemässä assosiaatiosopimuksia EY:n kanssa. Varsinkin EY:n piirissä tulkitaan tällä hetkellä, että assosiaatiosopimukset ovat askel Euroopan yhteisön jäsenyyteen ehkä kymmenen vuoden kuluessa, ehkä pidemmän ajan kuluessa, mutta joka tapauksessa, vaikkapa lyhemmänkin ajan kuluessa.

En minä näkisi Eurooppaa niin pelottavana. Kuljeskelen aika paljon Euroopassa eri tehtävissä. Minulle on joskus tullut se kuva, että me suomalaiset päätöksentekijät, politi-

kot esimerkiksi, kuvittelisimme, että me olisimme jotenkin paljon viisaampia kuin läntisen Euroopan päätöksentekijät. En minä väitä, että me olemme tyhmempiäkään, mutta en usko, että niin kamalan paljon viisaampiakaan olemme. Ei Euroopassa mitään pelättävää ole. Minusta se on paljon enemmän mahdollisuus Suomelle kuin uhka. Pitäisin varsin valitettava sitä, jos tanskalaisen Politiken-lehden varsin ilkeä vihjailu Suomesta toteutuisi, kun Politiken-lehti muutama päivä sitten totesi, että kymmenen vuoden kuluessa Eurooppa jakautuu kolmeen osaan: EY, Jugoslavian kuusi entistä osavaltiota ja Suomi. Ei tämä ole Suomen kannalta pelkäämistään mainosta Euroopassa. Uskon, että sillä on oma merkityksensä myös Suomen kuvan kannalta. (Ed. Rinne: Onko Venäjä siinä visiossa EY:ssä!) — Venäjä on EY:ssä kyllä.

Keskustelu on kuitenkin syventynyt aivan selvästi viimeksi kuluneen puolen vuoden aikana. Itse asiassa se on täysin ymmärrettävääkin. Me olemme ruvenneet vähän syvällisemmin analysoimaan, vaikkei pääministerimme ole huomannutkaan meidän analyysiämme, mutta se on syventynyt, ja mielestäni se on myönteinen seikka. Samaa tietysti on tapahtunut Ruotsissa.

Minä olen myös ihmetellyt ruotsalaisten osalta: Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus vielä keväällä Ingvar Carlssonin suulla ilmoitti, ettei puolueettomuus sovi yhteen Ruotsin EY-jäsenyyden kanssa. Ei kulunut kuin 4–5 kuukautta siitä, kun se alkoi kuitenkin sopia. Mitään dramaattista Euroopassa sinänsä ei ollut tapahtunut, vaan ruotsalaiset olivat tehneet uudenlaisia johtopäätöksiä. Toivottavasti meidänkin keskustelumme asiasta syvenee ja me pääsemme todella eteenpäin. Sitten kaikki joko yhdessä tai erimielisinä toteamme, mitä meidän suomalaisten pitää tehdä.

Joka tapauksessa haluan vielä kerran korostaa sitä, että kansalaisten keskuudessa on varsin suuri myötämielisyys Euroopan yhteisöä kohtaan. Mielestäni meidän poliitikkojen tehtävä on paitsi tiedottaa kansalaisille, mitä EY on, myös ottaa kansalaisten mielipiteet ja tunnot huomioon.

Herra puhemies! Haluan tässä yhteydessä myös todeta, että me käymme ulkopoliittista keskustelua, tärkeätä keskustelua, varsin myöhäisenä ajankohtana. On valitettavaa, että näin on käynyt, mutta se kuitenkin on

asianlaita. Totean samassa yhteydessä vielä, että liian harvoin mielestäni eduskunnalla on tilaisuus tällaiseen ajankohtaiseen ulkopoliittiseen keskusteluun. Mielestäni tällä hetkellä Eta-sopimusneuvottelut ja EY-jäsenkysymys ovat todella ajankohtaisia ja hyvin tärkeitä Suomen tulevaisuuden kannalta.

Me voimme sanoa, että Euroopan mullistukset ovat olleet käynnissä oikeastaan vasta runsaan vuoden ajan, ja samaan hengenvetoon todeta, että muutokset jatkuvat huimalla vauhdilla. Siitä minun vertaukseni superjunasta. Jos vertaisimme eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa tällä vaalikaudella ja eduskuntaa kokonaisuudessaan siihen, miten esimerkiksi eduskunnassa käytiin keskustelua runsas kymmenen vuotta sitten, kun tulin tänne, aivan uudenlainen eduskunta meillä on, aivan uudenlainen keskustelukulttuuri. Minä annan suuren arvon sille, että herra pääministeri ja ulkoministeri seuraavat meidän keskusteluaamme. Muistan, että kun tulin vuoden 1979 vaaleissa tänne, ministerit olivat suorastaan harvinaisia, he harvoin vaivautuivat eduskuntaan, ja jos vaivautuivat, niin harvoin kuitenkaan keskustelemaan meidän kanssamme.

Myös me uskallamme keskustella ja jopa kiistellä, olla eri mieltä asioista. Minusta näin pitää olla, ja se tapahtukoon myös ilman minkäänlaista leimojen iskemistä. Minä ainakin olen aina valmis tarkistamaan kantaani, kun saan uudenlaista tietoa. Meidän aina jonkin kannan muodostamme tietyn tiedon varassa, ja jos uutta tietoa tulee, minusta jokaisen järkevän ihmisen tehtävä on myös pystyä muuttamaan kantojaan. Mielestäni on erinomaisen hyvä asia, että me Suomessa voimme tosiaan ulkopoliitikasta olla eri mieltä, ja meidän pitää voida olla eri mieltä samalla tavalla kuin me olemme sisäpolitiikastakin.

Muistan pikkulapsena, kun peloteltiin tamminiemen herralla eli vähän vitsaa annettiin. Meillä myös ulkopoliitikassa käytettiin Tamminiemen herraa ja sanottiin, että Tamminiemen herra tulee ja nuhtelee, jos joku uskaltaa olla eri mieltä ulkopoliittisissa kysymyksissä. Nyt Tamminiemen herraa ei enää ole. Voi olla, että presidentti Koivistonkin joskus vähän saattaa tuskastua ja hermostua, mutta hän varmasti on iloinen siitä, että Suomen parlamentti käy myös ulkopoliittista keskustelua, koska hän on parlamen-

taarinen presidentti. Myönnettäköön sekin avoimesti, että aikaisemmin maan etu vaati mahdollisimman suurta yksimielisyyttä ulkopoliitikassa. Nyt mielestäni taas maan etu edellyttää, että yhä useammat ensinnäkin seuraavat kansainvälisiä, erityisesti Euroopan asioita ja että me myös voimme olla aidosti eri mieltä tärkeistä kysymyksistä.

Tänä iltana me olemme jo aikaisemmin keskittyneet Euroopan yhteisöön, enkä halua enää kovinkaan paljon referoida Ruotsin ulkoasiainvaliokunnan mietintöä, joka mielestäni kuitenkin olisi syytä jokaisen suomalaisen kansanedustajan lukea ja katsoa, miten ruotsalaiset tosiaan tulkitsevat oman puolueettomuutensa, ja tehdä sitten vertailuja siihen, miten me suomalaiset tänä päivänä suhtaudumme.

Kuitenkin tämä hetki on hyvin ajankohdainen Eurooppa-kysymysten osalta. Niin kuin herra pääministeri totesi, Euroopan yhteisön maiden johtajat ovat koolla tänään ja huomenna Roomassa päättämässä Euroopan yhteisön tulevasta kehityksestä, Eta-neuvottelut ovat parasta aikaa käynnissä, eilen Efta-maiden kansanedustajat olivat koolla Genevessä ja tänään niin kuin eilenkin olivat myös ulkomaankauppaministerit Eta-neuvotteluja hiomassa. Kuten herra pääministeri totesi, Genevessä näyttää olevan hyvin myönteinen mieliala ja uskotaan siihen, että poliittinen läpimurto, jota on pitkään odotettu, tapahtuu ensi vuoden alkupuolella. Kuten Genevessä todettiin, asiat ovat joka tapauksessa liikkeellä ja Eta-sopimus hyvin todennäköisesti syntyy. Ongelmia on tietysti tullut Itävallan jo jätetystä jäsenanomuksesta ja Ruotsin äsken päättämästä. Se tietysti askarruttaa varmasti kaikkia Efta-maita mutta erityisesti meitä suomalaisia.

Tähänastisesta Suomen EY-keskustelusta antaisin varsin huonon arvosanan kokonaisuutena. Minusta keskustelu on ollut liian pinnallista. Se on ollut sitä hallituksen taholta, mutta se on ollut sitä tietysti myös meidän kansanedustajien taholta. Mielestäni tänä iltana me olemme ensimmäisen kerran pureutuneet ainakin joihinkin yksityiskohtiin ja pystyneet tietyllä tavalla resuneeraamaan, analysoimaan, aikaisempaa paremmin.

Muuten ihmettelin, kun tulin tänä päivänä ja luin lehteä. Keskustan puheenjohtaja Esko Aho oli ollut keskiviikkona Porissa ja sanonut, että inttäminen EY-asiasta pitäisi nyt

lopettaa. Minusta se on aika erikoinen kannanotto keskustan nuorelta ja mielestäni ulkopoliittisesti varsin osaavalta puheenjohtajalta. Pitäisi kokonaan inttämisen, niin kuin hän sanoi, eli keskustelu EY-asiasta lopettaa. Sillä ei Suomen etua varmasti eteenpäin viedä. Mielestäni meidän pitää keskustella, niin kuin olen moneen kertaan korostanut, ja yhteisesti tehdä myös johtopäätöksiä siitä, mitä Suomen etu vaatii.

Ehkä ihan lopuksi vielä Ruotsin ja Suomen kehityksestä asiaa koskeissa kannanotoissa. Olen jo kerran aikaisemminkin samalta paikalta todennut, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta kävi vuoden 1987 helmikuussa sekä Tukholmassa että Oslissa tutustumassa siihen, missä vaiheessa Ruotsissa ja Norjassa olivat silloin Euroopan integraatiokysymysten tarkastelut. Jo silloin havaitsin, 1987 helmikuussa, että norjalaiset mutta erityisesti ruotsalaiset olivat huomattavasti meitä edellä asioiden seurannassa.

Mielestäni meidän kannattaa kaikella vakavuudella suhtautua siihen, mitä meidän ruotsalaiset ystävämme tekevät. Mielestäni meidän kansanedustajien ja myös hallituksen korvissa olisi jonkinlaisten kellojen pitänyt keväällä soida, kun Ruotsin eduskunnan suuret puolueet yksimielisesti päättivät Ruotsin maatalouden sopeuttamisesta eurooppalaisiin standardeihin entistä paremmin eli maatalouden ylituotannon supistamisesta. Se oli varsin merkittävä päätös, ja samat merkittävät puolueet olivat nyt tällä viikolla tekemässä päätöksen Ruotsin EY-jäsenyydestä. Ruotsalaiset poliitikot ovat aivan avoimesti myöntäneet, että maatalouspätös oli ensimmäinen askel ja ensimmäinen liikkahus Ruotsin EY-jäsenyyden suuntaan.

Herra puhemies! Jotta jäisi muillekin tilaisuus vielä lausua mielipiteitään, haluan tässä vaiheessa lopettaa puheenvuoroni tähän. To-tean vain vielä kerran, että mielestäni keskustelu on ollut varsin hyödyllistä ja toivot-tavasti jatkuu sellaisena.

Pääministeri Holkeri: Herra puhemies! Puhemies sallinee lyhyen vastauksen ed. Elon puheenvuoron johdosta, joka sisälsi minulle osoitettuja kommenttipyyntöjä.

Kaikkein ensimmäiseksi sanon, ed. Elo, että minun lapsuuteni, nuoruuteni kurin-pito tapahtui ei suinkaan tamminiemen herran vaan koivuniemen herran avulla. Sitä olen

pelännyt ja sitä kunnioittanut. Tamminiemen herrasta puhuttaessa voidaan ottaa esille vähän muita näkökohtia.

Olen myös ed. Elon kanssa hivenen eri mieltä siitä, tarvitaanko meillä ulkopoliittista erimielisyyttä. Minusta ei mitään aitoa erimielisyyttä tarvitse peräänkuuluttaa. Jos me voimme olla samaa mieltä yhteisestä asias-tamme, me viisimiljoonainen kansa tuskin tarvitsemme sellaista ylellisyyttä kuin eri linjat ulkopoliitiikassa. Se on ollut meidän kansallinen voimamme ja tulee olemaan sitä jatkossakin.

Mitä tulee EY-ratkaisuihin, suhteisiimme Euroopan yhteisöihin, mielestäni se on juuri asia, jossa kaikki mahdollinen viisaus pitäisi koota sen yhteisen ratkaisun taakse, jota ei pidä runnoa väkisin lävitse. Juuri sen takia minä olen omalta osaltani peräänkuuluttanut keskustelua, jotta me löytäisimme yhteisen sävelen eri lähtökohdista kenties asiaa lähes-tyen.

Kaikella vakavuudella muuten, ed. Elo, ja kunnioituksella teidän analyysiinne Ruotsis-ta: Ruotsin maatalous lähes kokonaisuudes-saan sijaitsee etelämpänä kuin yksikään suo-malainen maatila, joten älkäämme puhuko Ruotsin maatalouden ja Suomen maatalou-den ongelmista aivan samalla tavalla.

Ruotsin EY-linjaus oli Ruotsin EY-linjaus. Lähtekäämme siitä, että Ruotsilla on Ruot-sin ongelmat, Suomella omansa. Kun Ruotsi on tehnyt päätökset, ed. Elo, arvoisa sosia-lidemokraattinen edustaja, minusta tuntuisi, että keskustelua voisi käydä esimerkiksi Suo-men sosialidemokraattisen puolueen ja Ruot-sin sosialidemokraattisen puolueen välillä. Se voisi helpottaa vähän Ruotsin politiikan mutkien ymmärtämistä. Minulla ei ole ollut vaikeuksia ymmärtää Ruotsin kokoomuksen varsin yksioikoista Euroopan yhteisön jäse-nyydelle myönteistä kantaa.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! On helppo yhtyä pääminis-terin melkein viimeisiksi sanoikseen totea-maan, että Ruotsilla on Ruotsin linjaukset ja meillä omamme. Olen ihmetelty illan kulues-sa, kun olen yrittänyt hyvin tarkkaan kuun-nella näitä puheenvuoroja, sitä, että ed. Elo kovin useassa yhteydessä on viitannut Ruot-sin ulkoasiainvaliokunnan lausuntoon ja nii-hin johtopäätöksiin ja samalla ihmetelty, mikä se ero sitten on taikka kuinka voi olla,

että Suomen puolueettomuudella ja Ruotsin puolueettomuudella on niin kovin suuri ero. (Ed. Elo: En ole saanut vastausta vielä!) — Niin, enkä minäkään sitä vastausta tässä aio nyt ruveta kehittelemään varsinkaan, kun puheenvuoron pituus on se, mikä on.

Mutta toteaisin vain, että jos en nyt ole ihan väärin informoitu, niin olin lukevinani pari kolme päivää sitten sanomalehdistä, että ruotsalaiset ovat laittaneet EY-jäsenyyteensä sellaisen varauksen, että he eivät aio olla mukana sellaisissa EY:n päätöksissä, jotka vaarantavat Ruotsin puolueettomuuden. Silloinhan tietysti tapaus on mitä ihanteellisin, jos he ottavat sen hyvän, mitä EY:stä mahdollisesti saa, ja eivät ole mukana niissä päätöksissä, jotka jotenkin vaarantavat Ruotsin puolueettomuutta.

Mitä tulee pääministeri Carlssonin muutuneeseen kantaan, niin olen ymmärtänyt enkä liene ainoa, että sisäpoliittisista syistä — hän tämä tilanne näin nopeasti muuttui.

Sitten vielä eräs asia tässä yhteydessä. Meidän pitää todella yrittää kansalaisillekin antaa tietoa siitä, mitä EY-jäsenyys mahdollisesti tietää, mitä etuja ja mitä haittoja siitä on. Mutta pystymmekö me edes tämän keskustelun pohjalla antamaan yhtään lisää tietoa? Minä epäilen.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin puuttuisin ed. Elon puheenvuoroon ja hänen suureen optimisminsa ja ihailuunsa siitä, että Ruotsi on nyt etsimässä EY-jäsenyyttä.

Eilen Geneven neuvotteluhuoneiden käytävillä oli myös toisenlaisten viestien tuojia, esimerkiksi norjalainen kollega. Kun ed. Elo viittasi ruotsalaisen kollegan sanomiin, norjalainen kollega minulle sanoi, missä on syy siihen, että Ruotsi on yhtäkkiä on kääntänyt kelkkansa ja petti muut Efta-jäsenet ja lähti ajamaan EY-jäsenyyttä. Tämän tulkinnan mukaan, johon muutamat muut yhtyivät, asia oli niin, että Ruotsin talous on niin vaikeassa asemassa ja nollakasvun tilassa, että oli jotakin löydettävä kiireesti avuksi.

Toisaalta Ruotsin sosiaaliturva on viime vuosien aikana noussut niin korkealle, että Ruotsi ei pitkän päälle kestä enää sen ylläpitämistä, jolloin EY-ratkaisu antaa sopivan tilaisuuden alentaa tätä tilaa. Toisaalta joltavalla hallituspuolueella on niin vaikea asema, kannatus kun on niin alamäessä, että

tappio ensi eduskuntavaaleissa on odotettavissa, että ainoa tapa selviytyä sisäpoliittisesti nyt tilanteesta sosialidemokraattiselle hallitukselle oli yhtyä oikeiston EY-kampanjaan ja lähteä mukaan. Tämä on totuus tässä asiassa, eivät niinkään EY:n siniset silmät.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan lyhyenä vastauksena ed. Väänänen puheenvuoroon haluan todeta sen, että on aivan selvää, että ensinnäkin sisäpoliittiset syyt olivat eräs tärkeä tekijä Ruotsin sosialidemokraateille, kun Ruotsin sosialidemokraatit muuttivat kantaansa, mutta se ei varmasti ollut ainoa. Olen jo aikaisemmin viitannut täällä siihen, kun ulkomaankauppaministeri Salolainen tuli ulkoasiainvaliokuntaan samana päivänä, kun Ruotsi ilmoitti EY-jäsenyyden hakemisesta tai aikeistaan hakea EY-jäsenyyttä, ja totesi, että Ruotsin talous on kaoottisessa tilanteessa.

Ed. Väänänen nyt nohti oppositioroolin kokonaan, kun hän viittasi siihen, että Ruotsin talous on nollakasvussa. Kyllä kai me olemme aivan samanlaisessa tilanteessa, nollakasvun ja budjettivajeen ja kaikkien muiden tekijöiden kohdalta (Ed. Väänänen: Ehkä se onkin syy optimismin!), enkä usko, että Ruotsin sosialidemokraatit todella ovat voineet tehdä EY-jäsenyyspäätöstä sillä perusteella, että he pystyisivät Ruotsin sosiaalistasoa laskemaan. Minä uskon, että tässä on kyllä ed. Väänänen omia tulkintoja mukana.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minua ei harmita yhtään se, että olen laskujeni mukaan 39. puhuja, vaikka pyysin puheenvuoroni neljäntenä. Voin myös sanoa, että minun puheenvuoroni ei tippaakaan muistuta sitä alkupuheenvuoroa, minkä pääministeri Holkeri käytti. Kaiken lisäksi minä en puhu mitään Euroopasta tai puhun Euroopasta muutaman sanan, mutta en siitä Euroopasta, mistä täällä äsken keskusteltiin. Minun konstapylkkäsen ja havukka-ahon ajattelijan näkemykseni Euroopasta kolmen neljän vuoden aikavälillä ovat kokonaan toiset kuin näissä hienostuneissa ja hyvissä puheenvuoroissa on tuotu esille. Saattaisi olla, että monen muunkin olisi erilainen, jos saisimme vilkaista kolmen neljän vuoden aikavälillä eteenpäin, mutta sehän ei tietysti ole mahdollista.

Rouva puhemies! Käytän tämän puheen-  
vuoron pelkästään siitä syystä, että SMP:n  
eduskuntaryhmän vastalauseessa tätä pää-  
luokkaa koskien on ehdotettu kehitysyhteis-  
työrahojen nipistämistä, niin kuin sanotaan,  
1 miljardilla markalla ja siihen liittyy myös  
lausuma, joka edellyttää sitä, että Itä-Euroo-  
pan suuntaan nykyisessä tilanteessa tietyllä  
tavalla myös kehitysyhteistyössä operoidaan  
tuon 1 miljardin markan puitteissa.

Hallitushan nipisti tasapainottaessaan  
budjettia ensi vuoden verotulosodotusten  
muutuessa 200 miljoonaa markkaa. Saattaa  
olla jollakin tavalla laskenallinen tämä 200  
miljoonaa markkaa, mutta joka tapauksessa  
sillä summalla on budjettia tasapainotettu.  
Tämä on aivan oikea ratkaisu, mutta tämä  
kehitysyhteistyömäärärahoista vähennetty  
summa on liian pieni ja tietyllä tavalla sitä ei  
ole sitten budjetissa kohdistettu siihen tar-  
koitukseen, kuin meidän eduskuntaryhmäm-  
me on tarkoittanut.

Meidän kehitysyhteistyömäärärahamme  
ovat kohonneet suunnitelmien mukaisesti 0,7  
prosenttiin bruttokansantuotteesta, mikä tä-  
män vuoden tasolla saattaa merkitä lähes 4  
miljardin markan summaa. Jos olisin merkit-  
tävämpi poliitikko, niin joku varmasti menisi  
heti kaivamaan eduskunnan arkistoista mi-  
nun jonkin aikaisemman puheenvuoroni, jos-  
sa olen ollut kannattamassa sitä, että Suo-  
men kehitysyhteistyömäärärahat nostetaan  
0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Se on  
tapahtunut eräillä edellytyksillä, joita en nyt  
viitsi sanoa. Te varmasti sen tiedätte varsin  
hyvin. Mieluummin sinne kuin tänne, tuota  
olemme silloin tarkoittaneet. Mutta se siitä.

Tilanne on kuitenkin merkittävästi muut-  
tunut kahden kolmen vuoden aikana ja  
noista puheenvuoroista ei sillä tavalla voi  
olla enää vastuussa tänä päivänä vuonna  
1990 ja lähestyessämme vuotta 1991. Olem-  
me kokonaan toisessa tilanteessa kuin silloin.

Olen myös ollessani ulkoasiainvaliokun-  
nan jäsenenä, mikä on erinomainen näkö-  
lapaikka kuulla viisaita ihmisiä, viisaita edus-  
tajatovereita, viisaita asiantuntijoita, yhä  
enemmän tullut vakuuttuneeksi siitä, että  
kehitysyhteistyömäärärahoja, joita erityisesti  
Afrikan maihin suunnataan, ei ensinnäkään  
ole suunnattu tuottavasti kyseistä kohdetta  
koskien sillä tavalla, että niillä olisi pitkäai-  
kaista vaikutusta kyseisen maan kehitykses-  
sä. Sanoisin näin, että puolet kehitysyhteis-

työmäärärahoista on tietyllä tavalla merki-  
tyksettömiä. Niillä vain kohennetaan meidän  
omaatuntoamme ja pyritään kirkastamaan  
meidän kuvaamme maailman silmissä.

Tällä hetkellä tilanne Euroopassa meiltä  
itään — joka katseli äsken puoli yhdeksän  
televisiouutisia: jossakin Viipurissa jo tapel-  
laan ruoasta, Leningradiin matkalla olevista  
ruokaeristä — on muuttunut ja me niin kuin  
Euroopan yhteisökin, joka on ilmoittanut 10  
miljardin markan avustuksista, joudumme  
yhä enemmän varmasti ihan oman etumme-  
kin vuoksi satsaamaan Neuvostoliittoon tila-  
päisen hädän auttamiseksi, joka saattaa kes-  
tää useita vuosiaakin. En näe mitään keinoa,  
millä Neuvostoliitto nykyisestä tilanteestaan  
vuodessa, kahdessa tai kolmessa selviäisi.  
(Ed. Rinne: On ruvettava töihin!) — Siinä-  
hän se juuri on, että Neuvostoliitossa on se  
ongelma, että ihmiset ovat unohtaneet, miksi  
pitää tehdä työtä. Ja se oppi, miksi pitää  
tehdä työtä, vie yhden sukupolven helposti  
ennen kuin siellä uudelleen opitaan tuo asia,  
ja se on tässä juuri ongelmana.

Toisekseen, rouva puhemies, meillä on  
välttämättä satsattava myös Itä-Euroopan  
suuntaan erityisesti Neuvostoliiton lähialueil-  
le ympäristöongelmien selvittämiseksi. Kui-  
tenkin näyttää siltä, että vaikka me olisimme  
valmiit näin tekemään, siellä ei ole tältä osin  
vastaanottokykyä, kuten on hiljattain nähty  
Kuola-projektien suhteen.

Joka tapauksessa on kiistämätön tosiasia,  
että meillä on naapurina ja yleensä Itä-Euroo-  
passa ja itäisessä Keski-Euroopassa  
maita, jotka ovat täysin verrattavissa kehitys-  
yhteistyökumppaneihimme tänä päivänä.  
Kun meidän on joka tapauksessa katsottava  
myös oman etumme suuntaan, meillä on  
syytä rahoittaa Itä-Euroopan suuntaan eikä  
Afrikkaan, minne suunnatut varamme 50-  
prosenttisesti varmasti tänäkin päivänä ovat  
menneet hukkaan teille.

Kaiken lisäksi Itä-Euroopan tilanteeseen  
liittyen, niin kuin ulkoasiainvaliokunnassa  
tiedetään, me olemme mukana erilaisissa  
rahastoissa, jotka ovat jossain määrin kysee-  
nalaisiakin. Niihin ulkoasiainvaliokunta on  
jopa kiinnittänyt aivan äskettäin antamas-  
saan eräässä mietinnössä huomiotaakin.  
Nämä nielevät joka tapauksessa meiltä varo-  
ja, ja jos meidän bruttokansantuotteemme  
kasvu pysähtyy, tuottavuuden kasvu pysäh-  
tyy myös meillä, meidän, pienen maan, varat

eivät kestä avustamista Afrikan suuntaan ja toisaalta avustamista Itä-Euroopan suuntaan siinä määrin kuin on tarpeen ja kuin meidän oman tilanteemmekin taholta on välttämätöntä, olemme me sitten voimamme tunnossa kuinka hyvänsä.

Rouva puhemies! Näillä perusteilla olemme tehneet tämän ehdotuksen. Me tiedämme, että se ei mene täällä läpi. Olisi utopistista ajattelua, jos näin uskoisimme, mutta se on kuitenkin osoitus meidän näkemyksistämme, joka ei välttämättä ole populistinen, vaikka saatetaan niin väittää. Minä uskon, että monet kansanedustajat ja monet kansalaiset ovat samaa mieltä ehkä hiukan eri perustein.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että ed. Aittoniemi on huomannut, kuinka huonolla ehdotuksella hän on liikkeellä ja että hän itsekään ei usko, että se menee läpi.

Kun tätä Eurooppa-keskustelua kuunteli, jäi miettimään, kun alkaa puhua kehitys yhteistyöstä, että sfääri on aivan väärä. Kuitenkin meidän täytyy muistaa, että Euroopan onni ja hyvinvointi riippuu mitä suurimmassa määrin siitä, mitä kehitysmaissa tapahtuu. Me olemme täällä Suomessa jättäneet tämän näkökohdan aika vähälle. Minusta näyttää ja tuntuu siltä, että niin on käynyt myös muualla Euroopassa.

Valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä kehitys yhteistyöhön osoitettuja määrärahoja vähennettiin 200 miljoonaa markkaa hallituksen alkuperäisestä ehdotuksesta. Niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, se on ollut osa hallituksen säästöohjelmaa, jota on tarvittu huonosti menneen talouden tervehdyttämiseksi, että edes jonkinlainen tasapaino löydetään.

Ed. Aittoniemikin aikaisemmin myönsi, että hänkin on ollut siinä laajassa yhteisymmärryksessä mukana, jolla olemme sopineet siitä, että kehitys yhteistyömäärärahojen tavoitteeksi asetetaan 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Meillä on ollut vaikeuksia sen saavuttamisessa, ja muut Pohjoismaat ovat menneet selkeästi meidän ohitsemme. Minusta ei ole lainkaan oikein se, että kun meille ilmaantuu talousvaikeuksia, alamme nipistää kehitys yhteistyövaroista, koska kehitys maiden tilanne on todella vaikea. Meidän vaikeutemme ovat vain kalpea aavistus niistä taloudellisista ongelmista, joita tänä päivänä

kehitysmaissa on. Sen vuoksi toivon, että täälläkin syntyy laaja yhteisymmärrys siitä, että tästä 0,7 prosentin bruttokansantuotteosuudesta kehitys yhteistyön lahjamuotoiseen apuun ei tulla tinkimään, vaan pyrimme kaikin tavoin pitämään siitä kiinni ja hoitamme oman taloutemme muulla tavoin kuntoon.

Olen hyvin iloinen siitä, että parina viime vuotena on puhuttu hyvin paljon kehitys yhteistyöstä, arvioitu sen sisältöä, vaikutuksia ja linjattu myös työn luonnetta. Kuitenkin me olemme joutuneet toteamaan, että kiulurikkaiden teollisuus maiden ja köyhien kehitys maiden välillä on syventynyt päinvastaisista toiveista ja odotuksista huolimatta, ja nyt kun idän ja lännen vastakkainasettelu on lievenemässä, tämä kiulu on paljastunut entistä avoimemmin ja voi sanoa myös entistä räikeämpänä. Moni on todennut yllättyneenä ja apealla mielellä, että maailman eriarvoisuuteen liittyvät ongelmat eivät olekaan poistuneet, ja joku on valitettavasti tehnyt siitä sellaisen johtopäätöksen, että kehitys yhteistyö pitäisi lopettaa.

Rikkaiden teollisuus maiden ja köyhien kehitys maiden suhteisiin vaikuttaa vain pieneltä osin tietysti se, minkälaista kehitys yhteistyötä ja missä määrin teemme. Paljon tärkeämpiä ovat yleiset kansainväliseen kanssakäymiseen, talous yhteistyöhön, poliittiseen ja kulttuuriseen yhteistyöhön liittyvät pelisäännöt ja koko toiminnan sisältö. Tässä suhteessa tilanne ei valitettavasti ole parantunut. Esimerkiksi maailmankaupassa emme ole riittävästi pystyneet tukemaan kehitys maiden omaa kehitystä.

Voi sanoa, kun katsoo viimeaikaisia kehitys linjauksia, että ei kovin myönteinen ilmapiiiri tälläkään hetkellä ole vallalla esimerkiksi, jos vertaa sitä kaikkea, mitä on Gattineuvottelujen yhteydessä tapahtunut. Kuitenkin tälle laajalle niin poliittiselle kuin taloudellisellekin yhteistyölle pitäisi asettaa selkeästi uusia tavoitteita, jotta kiulua voitaisiin kuroa umpeen.

Toivon kuitenkin, että päinvastoin kuin ed. Aittoniemi täällä esitti, me saavuttaisimme vahvan yhteisymmärryksen siitä, että kehitys yhteistyömäärärahoja ei tule supistaa ja että kehitys maita tulee käsitellä selvästi omana ryhmänään. Me tarvitsemme avustuksia ja uutta yhteistyötä lähialueidemme kanssa ja myös keskisen Euroopan uusien

monipuoluemaiden kanssa. Meidänkin täytyy antaa tukea ja osallistua näiden ympäristöongelmien ratkaisemiseen, mutta näitä kahta asiaa ei missään tilanteessa pidä laittaa vastakkain. Siihen ei mielestäni ole mitään perusteita. Niin kuin ulkoasiainvaliokunnassa on muiden asioiden yhteydessä todettu, me tarvitsemme selkeän ohjelman, miten tätä avustus- ja yhteistyötä tehdään ja minkälaisen tärkeysjärjestyksen toiminnallemme ase-  
tamme.

Se, mihin me tarvitsemme kehitysyhteistyössä muutosta, on toiminnan sisältö. Se tarvitsee uudistamista ja syventämistä aina siitä alkaen, miten me kehityksen ymmärrämme. Olemme täällä aikaisemmin puhuneet ympäristönäkökohtien tärkeydestä. Olemme puhuneet entistä enemmän siitä, ettei kehitysyhteistyötä voida tehdä ylhäältä käsin, vaan sen täytyy lähteä kunkin maan asukkaista, kannustaa ihmisiä ja kansoja jatkamaan itse itsään, rakentamaan omaa tulevaisuuttaan ja että tässä työssä entistä enemmän tarvitaan myös naisia mukaan.

Meillä on huonoja kokemuksia siitä, että olemme pyrkineet viemään ulkoa päin korkeaa teknologiaa sellaisiin olosuhteisiin, joissa se ei lainkaan toimi ja jonne se eivät lainkaan sovellu. Se tie on kuljettu loppuun, ja minusta se, mistä nyt pitäisi ottaa oppia, ovat juuri nämä epäonnistumiset ja huonot kokemukset. Tältä osin pitäisi tehdä selkeä suunnan muutos.

Haluaisin tällä puheenvuorollani juuri korostaa sitä, että ne perusteet, joilla olemme aikaisemmin tehneet kehitysyhteistyötä, eivät ole mihinkään kadonneet. Päinvastoin maailma on entistä epäoikeudenmukaisempi. Meillä on selvät moraaliset velvoitteet tämän työn jatkamiseen ja sisällön parantamiseen. Suomalainenkin yhteiskunta on omalta osaltaan hyötynyt kehityksistä. Me emme ole vanha siirtomaavalta, mutta meilläkin on selvät rasitteet tässä suhteessa.

Toivon, että eduskunta ja myös hallitus antavat selvän signaalin siitä, että vaikka tässä budjetissa tehdään nyt karsinta alkuperäiseen hallituksen esitykseen, meillä ei ole tarkoitus tavoitteestamme luopua emmekä tule käyttämään kehitysyhteistyömäärärahoja oman taloutemme aukkojen paikkaamiseen.

Arvoisa puhemies! Vielä haluaisin palata muutamalla sanalla Eurooppa-keskusteluun. Itse näen asian niin, että viime vuosien

kehitys on todella luonut uuden Euroopan. Olemme siirtyneet laajemman yhteistyön ja kasvavan yhteenkuuluvuuden Eurooppaan, mikä ei tietenkään tarkoita sitä, että uusi Eurooppa olisi jo saanut muotonsa, että se olisi jotenkin jähmettynyt paikoilleen. Päinvastoin se muuttuu ja kehittyy hyvin monin eri tavoin ja myös me voimme vaikuttaa tämän uuden Euroopan sisältöön.

Yhdyn ed. Elon näkemykseen siinä, että uudessa Euroopassa Euroopan yhteisöt on hyvin dynaaminen osa kaikkea sitä, mitä tapahtuu, mutta edelleen olen tiukasti sillä kannalla, että ei meidän kannata nyt kiistellä siitä, pitääkö meidän jättää jäsenanomuksemme Euroopan yhteisöihin vai ei, siinä suhteessa meillä ei ole kiirettä. Mutta tietysti meidän täytyy erittäin vakavasti suhtautua siihen tilanteeseen, joka on syntynyt Ruotsin päätösten jälkeen, enkä ainakaan minä halua sitä näkökohtaa vähätellä, vaikka yhdyn täysin siihen, mitä pääministeri sanoi, että Ruotsi tekee omat päätöksensä ja me teemme omamme.

Haluan edelleen myös korostaa sitä, että kyllä keskustelumme kaipaa uutta, syvempää tietoa. Se kaipaa parempia tutkimuksia ja selvityksiä. Tässä suhteessa niin meidän korkeakoulujemme tulos kuin myös ulkopoliittinen tutkimusperinteemme on hyvin ohut. Toivottavasti tämä keskustelu laajenee, enkä ainakaan itse puheenvuoroissani ole tarkoittanut, että Eurooppaan liittyisi joitakin pelkoja, vaikka ehkä voikin tulla toisenlaisiin johtopäätöksiin kuin ed. Elo puheenvuoroissaan. Minulla on myös hyvin selkeä käsitys siitä, että Eurooppa on myös muuta kuin Euroopan yhteisö, ja sen vuoksi olisikin hyvin tärkeätä, että meillä olisi selkeä käsitys, mitä me omalla Eurooppa-politiikallamme haluamme tavoitella.

Pääministeri Holkeri sanoi, että Suomi tähtää taloudelliseen integraatioon, mutta onko meidän Eurooppa-politiikallamme myös muita päämääriä kuin vain luoda edellytyksiä taloudelliselle kasvullemme ja varautemme lisääntymiselle? Käsittämekö me kansallisen edun laajasti? Mitä kaikkia näkökohtia siihen sisältyy? Minusta siitä olisi hyvä käydä enemmän keskustelua, koska silloin uskon, että myös keinojen osalta on helpompi tehdä ratkaisut. On varmasti myöskin niin, että tällä hetkellä raja ulko- ja sisäpolitiikan välillä on hämärtymässä.

Emme voi sanoa selkeästi, että nyt käymme vain ulkopoliittista keskustelua, sisäpoliittiset näkökohdat liittyvät siihen hyvin vahvasti.

Sen vuoksi toivon, että kun me puhumme päämäärästä ja tavoitteista, siihen sisältyisi talouden rinnalla myös muita kysymyksiä. Haluan yhtenä tärkeänä asiana nostaa ympäristökysymykset. Meidän ratkaisujemme ja valintojemme tulee selkeästi edistää ympäristönsuojelun painoarvoa ja kansainvälistä ympäristöyhteistyötä. Tämä tietysti edellyttää yhteistoimintaa myös ylikansallisissa organisaatioissa.

Toinen tärkeä näkökohta on kansanvallan syventäminen ja edistäminen. Uudessa Euroopassa on ilmiselvästi ylikansallisia organisaatioita. Talouden osalta toiminta on jo pitkään käynyt yli kansallisvaltioitten rajojen. Niin tulee tapahtumaan myös ympäristöpolitiikan osalta. Mutta uudessakin Euroopassa täytyy pitää huoli siitä, että kansalaisten vaikutusmahdollisuudet eivät rajoitu vain läheisiin kysymyksiin, vaan myös uusissa organisaatioissa on selkeä kansanvaltainen kontrolli.

Ei meillä ole myöskään mitään syytä luopua sosiaalisen turvallisuuden ja ihmisten ja alueiden yhdenvertaisuuden arvoista ja tavoitteista. Ne ovat olleet meille tärkeitä ja niiden täytyy olla tärkeitä myös tulevaisuudessa silloin, kun teemme laajassa mitassa eurooppalaista yhteistyötä. Toivon, että asemamme selkeäksi tavoitteeksi yhteenkuuluvuuden vahvistamisen ja tätä kautta turvallisuuden vahvistamisen Euroopassa. Toivotavasti hyväksymme myös sen, että Euroopan kulttuurinen moninaisuus on ollut Euroopan voima ja on toivottavasti myös tulevaisuudessa.

Täällä on jo aikaisemmin viitattu pohjoismaiseen yhteistyöhön. Minäkin toivon, että pystymme toimimaan niin, että pohjoismainen yhteistyö voisi vahvistua ja kehittyä, mutta sen lisäksi meidän pitäisi löytää sellaiset ratkaisut, jotka edistävät myös uusien lähialueyhteistyömuotojen syntymistä niin Baltian maiden kuin myös Karjalan, Leningradin ja Puolan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Uskon, että mitä paremmin olemme omista päämääristämme ja tavoitteistamme selvillä, sitä helpommin myös löydämme ne oikeat ratkaisut, jotka näissä Euroopan muutoksissa soveltuvat Suomelle.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen verran haluaisin käyttää vielä yhteistä aikaa, että en ole maininnut puheenvuorossani, että kehitysyhteistyöstä pitäisi luopua. Minä haluan nähdä niin, että samoihin tuloksiin päästään pienemmällä rahamäärällä, jos kiinnitetään huomiota kehitysyhteistyön sisältöön, valvontaan ja kohdistamiseen. Minä uskon, että näkemysteni kanssa ovat monet asiantuntijat aivan samaa mieltä. Miten kohdentaminen ja valvonta esimerkiksi nykyisissä perinteisissä kehityksimaissa, joihin meiltä apua annetaan, toteutetaan, on tietysti oma ongelmansa.

Haluan vielä huomauttaa siitä, että ei missään peruskirjassa ole määrätty, että kehityksmaat olisivat aina samalla mantereella, samat maat vuosikymmenistä toisiin ja vuosisatoihin. Maaailma on muuttuva, niin kuin sanotaan. Tänä päivänä kehityksmaita on meidän vieressämme vielä pahemmassa mallissa kuin tietyt maat Afrikassa, jotka saavat meiltä kehitysapua. Sen vuoksi pitäkkääme kehitysyhteistyömäärärahat samoina, mutta kohdentakaamme niitä sen mukaisesti kuin katsomme olevan tarpeellista ja tärkeätä.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan aivan lyhyesti todeta, että minun käsitykseni kehityksmaasta ja niistä kriteereistä, joilla jonkin maan luokittelemme kehityksmaaksi, on kyllä selvästi erilainen kuin ed. Aittoniemen. Lähialueillamme olevat maat, joissa ongelmia on, eivät ole kehityksmaita, niillä on kuitenkin pitkä kulttuuriperinne. Ed. Aittoniemi nyt yrittää laadusta käytävällä keskustelulla sotkea tätä asiaa. Olen samaa mieltä siitä, että sisältöä täytyy muuttaa, siinä olemme tehneet virheitä. Mutta se ei ollenkaan tarkoita sitä, että meidän pitäisi vähentää määrärahoja.

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Haluaisin vielä integraatiokeskusteluun sen verran lisätä, että emme kai me Suomessa Eurooppaa pelkää. Emme missään nimessä. Haluamme olla Euroopassa mukana niin kuin olemme olleet siellä vuosisatoja. Haluaimme vain pitää päätösvallan omista asioistamme Suomessa ja määrittää myös puolueettomuuden omista lähtökohdistamme.

Minunkin puheenvuoroni käsittelee kehitysapua ja ympäristönsuojelun tilaa Euroo-

passa ja lähialueillamme. Suomi on todella viime vuosina panostanut kansainväliseen avustustoimintaan ja etenkin ulkomaiseen kehitysapuun. Se on maailman ensimmäisten kansakuntien joukossa nostanut kehitysapunsa YK:n suosittamaan 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Apu on ollut toisinaan, varoja kun käytetty runsaasti, vähemmän harkittua, vähemmän valmisteltua ja jatkon osalta vähemmän valvottua kuin olisi ollut suotavaa ja järkevää. Syntyneistä kielteisistä kokemuksista on kuitenkin pyritty ottamaan opiksi ja mm. kohdemaita ja kohteita on valittu tarkoituksenmukaisemmin kuin aikaisemmin. On selvää, että Suomi valistuneena demokratiana edelleen jatkaa panostamista kehitysyhteistyöhön.

Viime aikoina on kehitysavun jakaminen, ainakin uusien projektien valmistelu ja hyväksyminen, kuitenkin askarruttanut monen suomalaisen mieltä. Euroopan tilanteen nopeasti muuttuttua ja vapaan tiedonvälityksen laajennuttua on käynyt selville, että tuettavia ja etenkin ympäristönsuojelullisista syistä nopeasti apua tarvitsevia valtioita on aivan Suomen lähinaapurissa, vaikka ne eivät kaikilta osiltaan täytäkään kehityksmaalle asetettuja kriteereitä.

Tähänastisten suunnitelmien mukaan Suomi tukee Euroopassa nyt mm. Välimeren maiden infrastruktuuria ja ympäristönsuojeluhankkeita. Juuri äskен eduskunta päätti avusta Jugoslaviaan. Ongelma on siinä, että Välimeren maille ja päiväntasaajan lähialueille kyllä löytyy muitakin auttajia, kun taas meitä lähellä oleville Itä-Euroopan ja Itämeren pohjoisosan alueille auttajia ei juuri löydy Pohjoismaita lukuunottamatta. Syynä on etenkin se, että Neuvostoliitto ei ole Maailmanpankin jäsen.

Olemme tänään eduskunnassa hyväksyneet Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin perustamissopimuksen. Se on toki myönteinen asia. Mutta on muistettava, että se on vain osa ratkaisua. Onko tilapäisesti ja juuri tässä vaiheessa nyt priorisoitava kansainväliseen avustustoimintaan käyttämämme varat toisin kuin tähän asti on totuttu? Se on ongelmana.

Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan marraskuun puolivälissä tehdyllä Leningradin ja Baltian maiden ympäristöongelmiin kohdistuneella tutustumismatkalla valiokunnan valtuuskunnalle kävi

selväksi, että esimerkiksi Baltian alueella sijaitsevat ydinvoimalaitokset ovat niin vanhentuneita ja niin hataria ja niiden jäteongelmat siten hoidetut, että ne muodostavat arvaamattoman vaaratekijän paitsi Baltialle itselleen koko Suomelle ja muille Pohjoismaille.

Alueen joet ovat puhdistuslaitteiden puuttuessa saastuneet ja jätevedet virtaavat Itämereen ja sen Suomenlahteen suurelta osalta sellaisinaan. Leningradin jätevesistä laskee puhdistamattomina viranomaisten tietojen mukaan vajaat 30 prosenttia mereen, mutta virallisen uutistoimiston antaman tiedon mukaan 50 prosenttia. Eestin Purtsejokeen virtaa haitallisia teollisuuspäästöjä ja myrkkyyä siinä määrin, että yksin fenolin osuus on eestiläisten tutkijoiden mukaan 7 milligrammaa litraa kohti. Väinäjoki on täysin kuollut valkovenäläisestä kemikaalitehtaasta tapahtuneen myrkkypäästön vuoksi.

Maaperä on koko Baltiassa monin paikoin täysin tuhoutunut, erityisesti sotilasalueilla.

Pohjavedet ovat saastuneet maahan päästettyjen suurten polttoöljymäärien vuoksi. Kaivoissa on veden yllä metrin korkuinen öljymäärä tämän vuoksi. Vesi on juomiseen kelpaamatonta ja meri uimiseen.

Teollisuuden päästöt Eestissä ja muuallakin Baltiassa mm. sementtiteollisuuden osalta ovat valtavia, koska ympäristönsuojelusta suodatintekniikkaa ei ole lainkaan käytettävissä. Tilanteen tekee vaikeaksi asianomaisten alueitten omien pääomien puute.

Toimet, joihin mm. Pohjoismaiden neuvosto sekä Pohjoismaiden Investointipankki ovat ryhtyneet, ovat vaatimaton alku, eikä jatkossa ole suuremmin mahdollisuuksia panostaa ympäristönsuojelutyöhön, joka Suomen ja muun Pohjolan alueita, etenkin metsiä, ajatellen on kiireellinen ja välttämätön toimenpide. Tyytyväisyydellä on pantava merkille, että ympäristönsuojelutarkoituksiin Itä-Eurooppaan on budjetissamme varattu kyllä nyt määrärahoja, mutta Suomihan ei pysty yksin asiaa hoitamaan.

Tätä taustana pitäen joutuu kysymään, onko tarkoituksenmukaista jatkaa Suomen kansainvälistä avustus- ja kehitysaputoimintaa entiseen tapaan vai onko syytä uudelleenarviointiin muutaman lähivuoden aikana. Paitsi varsinaisia kehitysmaita, joita tuetaan nykyisin yli 3 miljardilla markalla, Suomi Eftan jäsenmaana tukee nyt eteläisen Euroo-

pan valtioita. Näin on esimerkiksi Portugalin ja Jugoslavian laita. Jugoslavian avustamisesta eduskunta äsken juuri päätti, kuten totesin. Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta toteaa nykyisen Suomen avustustoiminnan tilanteen ja muistuttaa Suomea lähempänä olevien alueiden auttamistarpeesta juuri Jugoslaviaa koskevassa mietinnössään.

Haluan myös viitata siihen, että Eurooppaan yhdyntyessämme eräänä edellytyksenä jäsenyydelle asetettaneen saatujen tietojen mukaan Euroopan muidenkin eteläisten valtioiden, ei vain Jugoslavian ja Portugalin, tukeminen. Näitä tuettavia ovat Espanja, Kreikka ja Italiassa mm. Sisilia.

Ulkoministeriön hallinnonalalta on nyt käsiteltävässä budjetissa vähennetty 200 miljoonaa markkaa kehitysyhteistyön momentilta. Ymmärrän, että se on ns. ilmassa olevaa rahaa, jota ei vielä tarvita projektien ollessa esimerkiksi vasta valmisteluasteella.

Toisaalta on ympäristöministeriön pääluokasta valtiovarainvaliokunta vähentänyt Itä-Euroopan ympäristönsuojeluinvestoinneista 15 miljoonaa markkaa, mikä olisi tuntunut järkevältä säilyttää tässä 103 miljoonan markan määrärahasssa. Lausun tyytyväisyyteni siitä, että 103 miljoonaa markkaa on budjettiin varattu.

Suuri linjakysymys on nyt, toistan vielä, että kansainvälinen avustus- ja kehittämistoimintamme, koko kehitysapupolitiikkamme, ajaa edellisvuosien raiteissa, kun viime kausien muutokset Euroopassa ovat paljastaneet lähialueittemme ympäristönsuojelun valtavat epäkohdat ja puutteet. Ne ovat sitä luokkaa, että ne uhkaavat muun Pohjolan ohessa erityisesti Suomea ja sen kansantalouden perustan, metsien, tilaa. Toisin sanoen kansainvälisessä avustustoiminnassamme ovat alkaneet painottua ja huomiota vaatia erityisen kiireelliset ja vaikeat ympäristönsuojelulliset lähialueiden ongelmat. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että hallitus käynnistää viipymättä Suomen kansainvälisen avustus- ja kehittämispolitiikan tavoitteiden uudelleenarvioinnin ja asettaa, korostan edelleen, ei jatkuvasti, mutta ainakin muutamiksi vuosiksi, tavoitteet uudelleen ottaen huomioon myös Suomen omat, sen elinehtoja läheisesti koskevat intressit.

Afrikassa, Aasiassa ja Etelä-Amerikassa tapahtuvan kehitysaputyön tukemisen rinnalle tulee ottaa Keski- ja Itä-Euroopan

kiireellisiä ympäristönsuojeluhankkeita, jotka säästävät omaa elinympäristöämme sen lisäksi, että ne ratkaisevasti auttavat paikallisen väestön terveyttä ja elinehtoja. Kysymys ei saa olla Suomen kehitysavun lopettamisesta, vaan kansainväliseen avustustoimintaan käytettävien varojen priorisoinnista.

Kun tässä salissa on sanottu, että kehitysyhteistyötä ei saa mitenkään muuttaa, koska sillä aiheuttaisimme etenkin pienten lasten aseman heikkenemistä kehitysmaissa, totean, että Baltian matkan aikana Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan valtuuskunta sai tehdä tuttavuutta lapsikuoleisuuden kanssa, mikä aiheutuu nimenomaan ympäristötekijöistä, samoin myös yleensä huonontuneen terveystilanteen kanssa. Sekä Baltiassa että Puolan ja Tšekkoslovakian tietyillä alueilla elinikä on normaalia alempi, keuhko- ja syöpäsairaudet yleisiä.

Olen aikaisemmin todennut ja totean vieläkin, että Suomi nyt sammuttaa tulipaloa kaukana omilta rajoiltaan samalla, kun oma nurkka jo palaa.

Rouva puhemies! En tee muutosehdotuksia käsiteltävänä olevaan pääluokkaan. Sen sijaan toivon, että myöhäisestä esittämisaikakohdasta huolimatta hallitus ottaa esitykseni huomioon ja käynnistää Suomen kansainvälisen avustustoiminnan uudelleenarvioinnin uudessa tilanteessa sekä tuo selvityksen eduskuntaan. Näin sitäkin suuremmalla syyllä, kun myös pakolaiskysymys osoittaa, että kehitysmaissa tukemisen rinnalla aletaan edellyttää Suomen tukevan ongelma-alueiden väestöä myös Suomessa. On siis kansainvälisen avustustyön uudelleenpriorisoinnin aika muuttuneen Euroopan tilanteen, ympäristöongelmien nopean lisääntymisen ja pakolaisongelmienkin vuoksi.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä esitän ihailuni ed. Väänäsen radikaalista, rohkeasta ja perusteellisesta puheenvuorosta. Muistutan siitä, kuinka noin 20 vuotta sitten Suomessa oli kaksi erittäin tavallista kansalaisryhmää, joista ensimmäiset kuuluivat niihin, jotka sanoivat tämän tyyppisistä ja paljon lievemmistäkin puheenvuoroista kuin ed. Väänäsen puheenvuoro oli, että tällaisten puheenvuorojen käyttäjät ovat tuomiopäivän profeettoja ja heihin pitää suhtautua asianomaisella ylenkatseella ja halveksunnalla. Sitten meillä

oli eräs toinen ryhmä, joka yleisesti kertoi meille kaikille ja johon suurin osa vielä uskoi, että on tieteellinen ja rakenteellinen mahdollisuus, että sosialistisessa systeemissä voisi olla ympäristöhaittoja. Sosialistisessa systeemissä ei heidän mukaansa voinut kerta kaikkiaan olla ympäristöhaittoja. Mielestäni nämä kaksi ihmisryhmää voisivat nyt tulla esiin ja julkisesti muistella näitä puheitaan.

Kuitenkin rakentavampaa olisi ehkä pohdita, mitkä ovat tämän päivän sellaisia kollektiivisia valheita, joihin kaikki uskomme ja joita kaikki toivotamme toisillemme. Niitäkin on, ja tulen palaamaan niihin puheenvuorosani jonkin ajan kuluttua.

Ed. Aaltonen: Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo saa kuulla nyt lisää tuomiopäivän profetiaa.

Ed. Elo on muutamaaan otteeseen penänyt vastauksia kysymykseen, mikä on Suomen ja Ruotsin ero, kun teemme turvallisuutemme liittyviä ulkopoliittisia ratkaisuja. Yksi vastaus tietysti tänään todettuna saat- taan tuntua kovin homeiselta, mutta on kuitenkin edelleen ajankohtainen. Ukko Paasikivihän ehkä tältä kateederilta kehotti aikanaan erästä kansanedustajaa menemään koitiinsa ja katsomaan karttaa.

Arvoisa puhemies! Itä-Eurooppa ja Neuvostoliitto ovat valtaviin muutosten edessä. Vuonna 1989 alkanut historiallinen prosessi tulee jatkumaan vuosia, ehkä vuosikymmeniä. Neuvostoliitossa taloudellinen muutos on tuskin alkanut. Puola, Tshekkoslovakia ja Unkari pyrkivät nopeasti ja määrätietoisesti markkinatalouteen ja osiksi laajaa yhdentynyttä Eurooppaa. Neuvostoliitossa käydään vielä kiivasta väittelyä muutoksen sisällöstä ja nopeudesta, tasavaltujen ja liittovaltion suhteista sekä voimavarojen jaosta yritysten ja julkisen vallan kesken. Samalla taloudelliset vaikeudet kasaantuvat. Ongelmat saattavat kehittyä ylipääsemättömiksi ja johtaa täydelliseen sekasortoon. Jo nyt puhutaan talouden romahtamisesta, kaaoksesta ja jopa sisällissodan mahdollisuudesta. Massamuuton mahdollisuus ulkomaille on myös tuotu esiin korkealla neuvostotasolla.

On selvää, että Neuvostoliitto ja Itä-Eurooppa tarvitsevat lähivuosina massiivista apua selviytyäkseen talouksiensa jälleenrakentamisesta. Väestön hyvän koulutustason ja suhteellisen kehittyneiden perusrakentei-

den ansiosta niillä on korkea avun vastaanottokyky. Tässä ne ainakin merkittävällä tavalla poikkeavat perinteisistä kehitysmaista. Apu tulisi tehokkaasti käytetyksi ja sitä ei tarvitsisi jatkaa vuosikymmeniä. Varsin pian avautuisi myös merkittäviä uusia mahdollisuuksia taloussuhteiden kehittämiseksi kaupalliselta pohjalta.

Suomen kansallisen edun mukaista on kaikin keinoin tukea rauhallista kehitystä Itä-Euroopassa ja erityisesti lähialueillamme: Leningradin alueella, Karjalassa ja Baltiassa. Alueen asukkaille tulee luoda mahdollisuuksia kunnollisiin elin- ja työskentelyoloihin omilla kotiseuduillaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen hiljattain laatima Itä-Euroopan toimintaohjelma, jonka hallitus erikseen esitteli myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle, ei vastaa näihin haasteisiin. Vaikka se on sinänsä huolellisesti laadittu, se on aivan liian suppea ja heterogeeninen. Siitä puuttuu selkeä toimintalinja. Ohjelma yhdistelee keinotekoisesti eri ministeriöiden alaan kuuluvia vanhoja ja uusia hankkeita, ns. G 24 -ryhmän piirissä syntyneitä avustushankkeita ja ympäristöyhteistyötä Neuvostoliiton kanssa pitäen lopputulosta strategiana.

Ohjelma on myös liian suppea, 545 miljoonaa markkaa vuosille 1990—1994. Jo yksi kunnollisen kokoinen ympäristöhanke vaatisi paljon enemmän. Ehkä siksi ohjelma ei sellaisia nimeäkään, vaan esittää vain pahimpien saastelähteiden kartoittamista lähialueillamme myöhempää rahoitusta silmälläpitäen. Se, miten tämä hoidettaisiin, jää avoimeksi. Asia erikseen on, onko Itä-Euroopan ja Neuvostoliiton vaikeassa taloudellisessa tilanteessa järkevää käyttää avustusrajoja sinänsä kannatettaviin ympäristönsuojeluhankkeisiin. Viluisan työttömän mieleen ei ensimmäiseksi tule ilmanlaatu, jonka parantamista sitä paitsi joutuisi odottamaan vuosikausia.

Suomessa tulisi vakavasti pohtia sellaisten tehokkaasti kohdennettujen hankkeiden aloittamista lähialueillamme, jotka tukisivat talouden uudistamista ja lieventäisivät uudistusten aiheuttamia yhteiskunnallisia ongelmia. Niiden tulisi tukea työllisyyttä, yritteliäisyyttä ja elintarvikeomavaraisuutta. Myös varsinainen elintarvikeapu voisi tarvittaessa tulla kysymykseen.

Yhden laajan ympäristöprojektin hinnalla

on mahdollista tehdä paljon ja nopeassa tahdissa. Pienimuotoisempi lahjapohjainen toiminta saattaa muutenkin olla realistisempaa kuin suuret laitoshankkeet, joihin vastaanottaja joutuisi kenties ottamaan valuutamääristä lainaa. Olisi myös harkittava, kannattaisiko erottaa toiminta Neuvostoliitossa omaksi strategiakseen, koska sen ongelmat vaikuttavat Suomeen eri tavoin kuin muun Itä-Euroopan ongelmat. Muut G 24-maat tutkivat vielä edellytyksiä Neuvostoliiton auttamiseksi. Suomella ei kenties ole varaa odottaa.

Arvoisa puhemies! Hiljattain pitämässäni eduskuntapuheessa virittelin keskustelua perinteisen kehitysavun ja Itä-Euroopan avustamisen suhteesta. Sitä keskustelua on nyt täällä aiemmissa puheenvuoroissa jatkettu. Itäisen Euroopan ympäristönsuojelu ja yleensä talouden kehittäminen vaativat nopeasti huomattavia varoja ja tehokasta organisaatiota. Katseet ovat kohdistuneet Suomen kiristyneessä taloustilanteessa myös kehitysyhteistyövarojen käyttöön tähän tarkoitukseen. On ehdotettu kehitysyhteistyövarojen lainaamista ja toisaalta niiden lisäämistä erityisesti ympäristönsuojelua varten. Joka tapauksessa nopeasti muuttuva tilanne itäisessä Euroopassa ja Suomen intressit edellyttävät nopeita ja rohkeita ratkaisuja. Kehitysyhteistyövarojen ja -organisaation käyttö Suomen etujen kannalta järkeviin hankkeisiin ei ole vain toivottavaa vaan jopa välttämätöntä.

Ensi vuodeksi eri ministeriöiden momentteille budjetoitujen 155 miljoonan markan lisäksi tarvitaan saman verran lisää varoja, jos edes toinen parhaillaan G 24 -ryhmän piirissä suunnitteilla olevista uusista rahastoista toteutuu. Uudet rahastohankkeet ovat Itä-Eurooppaa varten perustettava vakautusrahasto ja öljynkompensaatorahasto. Molempien välinearvo on suuri. Suomen tulee olla mukana viiteryhmänsä hankkeessa.

Näiden rahastojen lisäksi tarvitaan suunniteltua enemmän apua lähialueillemme riippumatta siitä, oliko pääpaino ympäristönsuojelussa vai jollakin muulla sektorilla, tukea investoinneille Itä-Euroopassa sekä elintarvikke- ja katastrofiapua. Saatujen pyyntöjen luettelo on pitkä.

Suomen kansallinen etu edellyttää oleellisesti suurempaa avustuspanosta. Varat voidaan irrottaa vain kehitysyhteistyövaroista.

Seurattuamme budjetin ympärillä tapahtunutta tuskastelua muuhun on vaikea päätyä. Hankkeiden suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi edellyttävät myös ammattimaista projektiorganisaatiota, jollainen on vain ulkoministeriön kehitysyhteistyöosastolla. Ammattiministeriöt ja muut ulkoministeriön osastot eivät kykene suoriutumaan laajoista operatiivista projektihallintotehtävistä, joita kunnollinen osallistumisemme Neuvostoliiton lähialueiden ja Itä-Euroopan kehittämiseen edellyttävät.

Kehitysyhteistyövarojen käyttöä eivät myöskään saa estää asetetut tavoitteet ja määritelmät. Ne ovat oman aikansa tuotteita eivätkä voi sivuuttaa kansallista etuamme. Olen aikaisemmin tältä paikalta todennut, miten varoja konkreettisesti voitaisiin irrottaa kehitysyhteistyöstä, enkä sitä nyt toista. Mutta määrärahoista keskustelua tärkeämpää on tässä vaiheessa kuitenkin kysyä hyväksymään se, että Suomen lähialueita ja Itä-Euroopassa uhkaavan kaaoksen torjuminen kaikin käytettävissä olevin keinoin on kansallisten etujemme kannalta elintärkeää. Ei pidä toimia aivan kuin mitään ei olisi tapahtunut Euroopassa vuonna 1989.

Totesin valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan Mäki-Hakolan käyttäneen budjettikeskustelussa puheenvuoron, jossa hän arveli suomalaisten veronmaksajien varoja oltavan työntämässä ulkomaille tietämättä niiden kohdetta ja kritiikittömästi ilman ehtoja. Hän suorastaan ilakoi eduskunnassa tehdyllä päätöksellä kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaamisesta 200 miljoonalla markalla ja katsoi, että summa olisi saanut olla moninkertainen. On sanomattakin selvää, että ulkomaille menevän budjetoidun avun kohteet on syytä tarkoin harkita ja rahan tehokasta käyttöä on valvottava. Mielestäni ed. Mäki-Hakola suhtautuu kuitenkin kovin kevytmielisesti kansainvälisen solidaarisuuden vaatimuksiin. Kun hän muiden pahojen asioiden, kuten kehitysyhteistyön ja pakolaistuen, ohella mainitsee myös naapurimaiden ympäristönsuojelun, niin rohkenisin toivoa, että ed. Mäki-Hakola hiukan syventyisi niihin seurauksiin, joita esimerkiksi Kuolan, Karjalan, Leningradin alueen ja Baltian ympäristöongelmilla voisi olla omalle maallemme, jos välinpitämättöminä tyydymme katsomaan sivusta, kuinka naapurin käy.

Ulkoasiainvaliokunnan hiljattain saamassa

hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteos-  
sa todetaan, että Suomen turvallisuuden ja  
Euroopan turvallisuuden kannalta on olen-  
naisen tärkeätä Neuvostoliiton pitäminen  
mahdollisimman täysimittaisesti mukana Eu-  
roopan muutos- ja yhdentymiskehityksessä.  
Tähän käsitykseen on täysi syy yhtyä, ja siitä  
on mielestäni tehtävä käytännön johtopää-  
tökset. Eräs osa tähän päämäärään johtavas-  
ta käytännön toiminnasta on hallituksen  
Itä-Euroopan toimintaohjelman uudelleen-  
muovaaminen siten, että se todella vastaa  
edessämme oleviin valtaisiin haasteisiin tällä  
alueella. Tarvitsimme ehkä piirun verran  
aktiivisempaa Venäjän-politiikkaa. Aktiivi-  
sempi Venäjän-politiikka vain vahvistaisi sen  
ulkopolitiikan johdonmukaisuutta, jota hal-  
litus on harjoittanut.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuo-  
ro): Rouva puhemies! Olen edelleenkin sitä  
mieltä, että Suomen apu voi olla korkeintaan  
marginaalista Itä-Euroopan entisten kommu-  
nistimaiden ja kommunistimaiden ympäristö-  
haittojen poistamiseen. Se on sitä enemmän  
tämäntapaista, mitä vähemmän asianomais-  
ten maiden omat kansalaiset ovat kiinnostu-  
neet asiasta. Ed. Aaltonen itse huomautti  
puheessaan, että niin kauan kuin on muusta  
tärkeämmästä kyse, eivät tietysti tällaiset  
asiat kiinnosta, ja näinhän se on.

Mitä tulee muihin kehitysmallarahoihin, mi-  
nulla on ollut tilaisuus tutustua monessa  
paikassa niiden käyttöön, ja voin sanoa, että  
siitä järkyttyy. Siitä rahojen tuhlauksesta  
järkyttyy. Haluan vielä edelleen todeta, että  
paremmat asiantuntijat, jotka ovat elämän-  
työkyseen hoitaneet kehitysmalla-apua ulko-  
maille, suhtautuvat vähintään yhtä varauk-  
sellisesti näiden rahojen jakamiseen.

Rouva puhemies! Olen edelleen samaa  
mieltä kuin eilen: Eduskunnassa on, koko  
ajan jakamisen henkeä, mutta ei uuden ta-  
loudellisen tuottamisen henkeä. Me emme  
pysty jakamaan, elleimme ensin tuota.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro):  
Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakolalle vas-  
taisin, että jos kehitysyhteistyömäärärahoja  
ei käytetä tehokkaasti, se ei suinkaan ole  
vastaanottajamaan eikä niiden ihmisten vika,  
jotka apua tarvitsevat. Meidän Suomessa  
täytyy miettiä uudelleen se, millä tavoin  
kehitysapua annetaan tarvitseville maille, ja

lähteä siitä, että apua viedään niiden ihmis-  
ten ja sen maan ehdoilla, joka apua tarvitsee.  
Ei viedä liian korkeaa teknologiaa eikä sel-  
laisia laitteita, joita ihmiset eivät osaa käyt-  
tää, vaan lähdetään niiden ihmisten tarpeis-  
ta.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro):  
Rouva puhemies! Haluaisin ed. Mäki-Hako-  
lalle sanoa, että kun omin silmin on käynyt  
tutustumassa Eestin, Latvian ja Liettuan  
ympäristöongelmiin ja nähnyt hädän, mitä  
ihmiset tuntevat siellä, esimerkiksi liettualaisten,  
kun minä hetkenä hyvänsä heidän atomi-  
reaktorinsa saattaa räjähtää, ei voi yhtyä  
ed. Mäki-Hakolan sanoihin, vaan täytyy  
todeta, että he hartaasti toivovat voivansa  
korjata ympäristöongelmansa ja tarvitsevat  
siihen pääomia. Minusta tuntuisi, että esi-  
merkiksi veljeskansan Eestin auttaminen täs-  
sä suhteessa olisi Suomelle yksinomaan ansio  
ja hyöty eikä suinkaan hukkaan heitettyä  
rahaa.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuo-  
ro): Rouva puhemies! Ensiksi ed. Törnqvistille.  
Näinhän se on, en minä ole toista  
väittänytään. Näin tulee juuri menetellä.  
Meidän on pantava kehitysapu aivan uudes-  
taan punnittavaksi ja harkittava, mitä sillä  
tehdään, ettei tapahdu sellaista tuhlausta  
kuin esimerkiksi monissa maissa, nimeä nyt  
en halua mainita, tapahtuu.

Mitä tulee Eestin auttamiseen, totta kai,  
juuri katsoin äsken ohjelman heidän atomi-  
voimalastaan lähellä Leningradia. Onhan se  
uhka, mutta edelleen haluan todeta, että  
Suomen resurssit eivät, vaikka me kaikki  
veronmaksajien rahat jaamme yksinomaan  
Eestiin, riitä sen ongelman hoitamiseen, ei-  
leivät itse Neuvostoliiton valtio ja sen kan-  
salaiset ole siitä kiinnostuneet. Siis siitä minä  
varoitin, että ei pidä kuvitella, että me  
suomalaiset pystymme asian yksin hoita-  
maan. Me voimme olla vain semmoinen  
ärsyke, joka kiihottaa toiset töihin, sen ver-  
ran me voimme olla siellä mukana, mutta ei  
ratkaisevasti.

Ulkoasiainministeri Paasio: Arvoisa pu-  
hemies! Myöhäisestä ajankohdasta huolimatta  
pari sanaa keskusteluun, joka on ollut  
hyvin mielenkiintoinen ja, yhdyn ed. Palohei-  
mon näkemykseen, hyvin rohkea myös.

Mutta ettei jäisi sellaista kuvaa, että kehitysyhteistyön hoitaminen meillä on huolimattontaa ja tahallaan kannetaan rahaa siihen kuuluisaan kankkulan kaivoon, totean, että nämä ongelmat, joista täällä puhutaan, ovat niitten aikojen ongelmia, jolloin todella kuviteltiin, että nykyaikaisen huipputeknologian vieminen tropiikkiin on se ratkaisu, jolle kehitysyhteistyö pitää rakentaa. Näinhän ei ole enää, vaan suuntaa ollaan jatkuvasti muuttamassa. Mutta kehitysyhteistyö on pitkäjänteistä toimintaa, jossa yhdellä hallinnollisella päätöksellä taikka yhdellä eduskunnankaan päätöksellä ei voida muuttaa kehitysyhteistyöpolitiikan suuntaa yhdessä yössä, vaan on vähitellen käännettävä kuin suurta laivaa ottaen huomioon olosuhteita, joita vallitsee.

Suomen kehitysyhteistyön eräs painopistealue, otan vain yhden esimerkin, on metsitysprojektien hoitaminen, joissa meidän osaamisemme ehkä on kaikkein parasta. Suurimpia ongelmia aavikoitumisessa on juuri se, että polttopuun käyttö kehitysmaissa on niin laajaa ja metsänhoito niin olematonta, ettei voida olettaa, että vain heidän voiminsa voitaisiin välttää aavikoitumisen edistymisen. Mutta nimenomaisesti voidaan tietysti väittää, että aavikoituminen on niin suuri ongelma, että Suomen apu on marginaalista, niin kuin ed. Mäki-Hakola sanoi. Näinhän tietysti aina on Suomen kokoisen maan kyseessä ollen, mutta on tärkeätä auttaa näitäkin ihmisiä, joita me pystymme juuri niillä projekteilla auttamaan, joita meillä on.

Täällä on hyvin vakavasti puhuttu myös siitä, että meidän tulisi siirtää kehitysmaille suuntaamiemme varoja lähialueillemme kansallisen etumme vuoksi. Filosofia on tietysti hyvin looginen, jos hyväksyy sen lähtökohdat, mutta nimenomaisesti meidän lähialueitamme tai entisiä Itä-Euroopan, nykyisiä Keski-Euroopan maita ei voida siinä mielessä pitää kehitysmaina kuin ns. kolmannen maailman maat ovat, vaan siellä ihmisten lukutaito on hyvin korkea, siellä on kulttuuri- ja teollinen perinne kuitenkin olemassa. Talous on kaaoksessa, koska se on hoidettu virheellisesti, väärin ja huolimattomasti ja luottaen ikään kuin väärin talousoppeihin. Ne ongelmat, joita maailman köyhimmässä maissa tällä hetkellä on, ovat kuitenkin kokonaan toista luokkaa niiden ihmisten kannalta, jotka siellä asuvat.

Se filosofia, johon tämä perustuu, on se, että säilyttääksemme oman elintasomme meidän pitää osaltamme ryhtyä alentamaan niiden elintasoja, jotka ovat kaikkein kurjimmassa asemassa tässä maailmassa. Miten olisi, jos vähän alentaissimme omaa hyvää elintasoamme täällä näiden kieltämättä apua tarvitsevien lähialueidemme hyväksi? Miten, jos kansallisen etumme katsottaisiin vaativan myös, että vähän vähentäisimme kansallista itsekkyyttämme? Me olemme hyvinvoiva kansa, meillä on siihen varaa. Mutta lähdemekö nimenomaan siihen, että nipistämme pois sieltä, missä kaikkein kipeimmin tarvitaan?

En väitä, että tällä ratkaistaisiin koko ongelma. Ed. Aaltosen esittämä matematiikka on kyllä hyvin vaikeasti ohitettavissa. Enkä väitä, että on tehtävissä myöskään sellaisia hallinnollisia päätöksiä, jotka täällä saisivat yhtäkkiä tinkimisen edes omasta elintason kasvusta aikaan, mehän olemme sen havainneet mm. työmarkkinapolitiikassa. Sen takia pidän hyvin arvokkaana tätä keskustelua, jota käydään. En väitä, että olisin lopullisen totuuden tässä esittänyt, mutta nämä näkökohdat minusta on syytä ottaa huomioon.

Suomi ei ole imperialistisen perinteen maa suoranaisesti, mutta meidän hyvinvointimme on hyvin pitkälle kiinni siitä historiallisesta tosiasiasta, että Euroopan maat aikanaan hyötyivät siitä, että siirtomaiden raaka-ainetuotanto lähes lyhentymättömänä tuotiin Euroopan maiden käyttöön, mistä kehitysmaiden köyhyys on osaltaan suorana seurauksena.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun mainitsin Baltian maat ja sen suuren hädän, mikä siellä vallitsee, ja avustustarpeen ja heidän oman aktiivisuutensa, niin mielestäni on hyvin masentavaa ja kyynistä, jos todetaan, että koska kaikki johtuu Neuvostoliitosta, niin annettakoon Baltian maiden kärsiä. Mielestäni meidän tulisi kuitenkin omilla resursseillamme mahdollisimman pitkälle koettaa auttaa. Me emme ehkä voi rakentaa atomivoimaloita uudestaan, mutta me voimme esimerkiksi pienemmissä aspekteissa auttaa Baltian maita yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa. Tähän työhön minusta olisi syytä käyttää nyt jo myös kehitysaavaroja, jotta nopea

apu sinne saataisiin. Muuten siellä kurki kuolee ennen kuin suo sulaa.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jotta hyvinvoivat teollistuneet maat voisivat jatkossakin olla kehitysvun antajia, niiden täytyy kyetä hoitamaan oma taloutensa ja omat asiansa. Kun tällä hetkellä se, mitä tapahtuu Itä-Euroopassa, Neuvostoliitossa ja meidän lähialueillamme, on osaltaan, ei vähiten ympäristöongelmien osalta, uhka meidän omalle kansantaloudellemme, niin siihen on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Olen kokenut hyvin ongelmallisena sen, että kun meidän keskustelussamme suuren vastakkainasettelun synnyttää puhe Itä-Euroopan ongelmien ja kehitysyhteistyöongelmien rahoittamisesta ja vertailu näiden välillä, niin me suruttomasti olemme kuitenkin valmiita omaa budjettivajettamme rahoittamaan kehitysapurahoilla, omaa törsäämistämme peittämään sillä. Se, että me kehitysapuvaroja käyttäisimme Itä-Euroopan avustamiseen, olisi kuitenkin vielä liikkumista kansainvälisen solidaarisuustyön kategoriasa. Niin kuin totesin puheenvuorossani, tuskin tuosta niin pitkää reissua tulisi kuin varsinaisten kehitysmaiden auttamisesta, mutta sillä on kiire.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Väänäselä: Nyt aletaan jo olla oikealla linjalla. Ed. Väänänen äsken puhui, että meidän pitäisi atomivoimalla-asiat hoitaa. (Ed. Väänänen: En puhunut!) —Kyllä, kyllä. Esimerkkinä te otitte tämän äsken. — Kyllä me voimme Baltiaa tukea, mutta sittenkin sen ongelmat ovat semmoiset, että Suomen apu ei riitä. Minä mainitsin palautepuheenvuorossa, että Itämeren ongelmat yksinomaan vaativat satoja miljardeja markkoja. Siis se on vain ärsyke, mitä me voimme tehdä, tai jotain marginaalista. Olen edelleen sama mieltä.

Ministeri Paasiolle totean, että on aika lohdutonta katsoa esimerkiksi Nepalissa Suomen metsänistutuksen tuloksia, kun moninkertainen ala jos ei muuten niin öisin tyhjennetään puustosta polttopuutarpeen mukaan. No, hyvä sekin, mutta se on toivotonta, nekin hakataan pois. Etiopiassa hakataan pois puhelinpaalut ja sähköpaalut yön aikana. Ei siellä säily istutettavat. Tämä

pitää organisoida uudella tavalla, ja on hyvä, että asia tällä tavalla otetaan, niin kuin ministeri Paasio totesi.

Sitä näkökantaa minä en hyväksy, mitä ed. Aaltonen sanoi, että me törsäämme täällä rahaa. Me emme törsää niitä rahoja, me elämme jopa velaksi. Se koko ongelmakenttä on tullut näinä päivinä, meidän velaksi elämisemme, vaihtotaseen vajeen kasvaminen. Tämä kaikki tuki, mitä työnnetään, on aika mahtava osa vaihtotaseen kasvattamista ja lisäämistä. Minä katson ainakin olevani täällä Suomen kansan edustaja enkä mikään malesialaisten puolestapuhuja.

Ed. Melin: Fru talman! Först några ord om Finland, Norden och Europa. Håller Finland och Sverige på att gå skilda vägar i handelspolitiken? Utspellet från den svenska regeringens sida, linjedragningen av svenska riksdagens utrikesutskott och slutligen det formella beslutet av svenska riksdagen i förrgår att ge fullmakt åt regeringen att söka om medlemskap i EG vittnar om att vi befinner oss i en helt ny situation.

Vi behöver, fru talman, en fungerande nordisk samordning i integrationsfrågorna. Det hade jag redan tillfälle att diskutera med statsministern här för några timmar sedan. Att koordinering saknas är förvånande eftersom nordiska stats- och utrikeshandelsminister regelbundet träffas. Vi har också det nordiska ministerrådet, där tjänstemän och ministrar regelbundet sammanträder.

Den svenska regeringens försummelse att informera regeringarna i Finland och Norge om sina EG-utspel har väckt synlig irritation i vårt land, inte minst med tanke på att förhandlingarna mellan Efta och EG befann sig i ett känsligt läge. Därför kom utspellet olägligt.

Svenska Dagbladet skrev nyss att ”det finns ett svårbotat lillebrorskomplex i Finland visavi Sverige. Detta må ha sina historiska grunder, men saknar i dag förankring i realiteter.” När emellertid irritationen lagt sig ser vi att Sverige, som i tjugo år envist upprepat att medlemskap i EG är uteslutet, plötsligt sadlat om och med stöd av t.o.m. centerpartiet är på rakt in i EG. Även om Sveriges regering ställt neutralitetsvillkor för medlemskapet, har dock budskapet gått hem. Sverige vill bli EG-medlem.

Redaktören Yrsa Stenius skrev i Afton-

bladet: "Politik handlar inte bara om vad man menar utan om vad omvärlden tror att man menar." Det borde inte råda tvekan om att Finland behöver en integrationslösning som undanröjer riskerna för en isolering från de andra nordiska länderna. Vi har gått gemensamma vägar med Sverige i handelspolitiken och integrationspolitiken sedan början av 1960-talet inom ramen för Efta. I fråga om EG har vi haft samma lösning i frihandelsavtalet från början av 70-talet.

Rouva puhemies! Herää kysymys, näkeekö hallitus vaaroja suomalais-ruotsalaisen kauppapoliittisen orientoitumisen kannalta, jos tiemme kauppapolitiikassa erkanevat sen jälkeen, kun 30 vuoden aikana olemme saavuttaneet käytännössä samat kauppapoliittiset ratkaisut Ruotsin kanssa, ensin Eftan puitteissa ja myöhemmin suhteessa Euroopan talousyhteisöön. Useimmat ehkä muistavat, kuinka paljon vaikeammassa olosuhteissa kuin nyt esimerkiksi vapaakauppasopimuksemme EY:n kanssa neuvoteltiin vuosina 1972—1973. Sitä varjosti mm. tunnettu Zavidovo-vaihe.

Euroopan tilanne on nyt huomattavasti valoisampi, kuin joskus 70-luvun alussa. En näe aihetta siksi heti kättelyssä luopua pohjoismaisesta linjasta. Nyt olisi tulliliitto Nordek, jota yritettiin saada aikaan parikymmentä vuotta sitten, ollut arvokas valtti neuvotteluissa Euroopan talousyhteisön kanssa.

Fru talman! Handelshinder mellan Finland och Sverige i Ålands hav och i Kvarken skulle isolera oss och vara ett steg bakåt ur de flesta synvinklar. I ett läge då de ekonomiska utsikterna i Sovjetunionen är osäkra på medellång sikt framstår emellertid Norden och EG som ännu centralare för vår ekonomi och välfärd.

Det är ännu för tidigt att tala om hur det framtida EG kommer att se ut. Under förutsättning att EG inte övertar även rollen av en militärallians och europeiska säkerhetspolitiska lösningar uppnås inom den europeiska säkerhets- och samarbetsprocessen bör på något längre sikt en bredare europeisk marknadslösning omfattande utöver EG och Efta-länderna även stater som Polen, Tjeckoslovakien och Ungern, kunna tänkas. En sådan lösning skulle förhindra att det

ekonomiska utgångsläget på Europamarknaden skulle bli olikartat för olika nordiska länder.

Man kan sedan ställa frågan: Är det någon som saknar Margaret Thatcher? På sätt och vis vill jag gärna säga att jag saknar henne. Hon befann sig här på EDU:s kongress den 30 augusti i Helsingfors och sade så här: "Det effektivaste sättet att övervinna klyftorna mellan öst och väst i Europa är att ge de östeuropeiska länderna en klar antydning om möjlighet till medlemskap i den europeiska gemenskapen. Ett sådant arrangemang, vilket vore lika mycket tillämpligt på de Efta-länder som önskar ansluta sig måste ske på bekostnad av en mera central kontroll." Med andra ord, Mrs. Thatcher var anhängare av en mera, skall vi säga decentraliserad europeisk gemenskap, än de som nu driver på ett politiskt samarbete, önskar.

Den förra svenska ambassadören Ingemar Hägglöf redogör i sin färska memoarbok "Dagbok från Salutorget" för en diskussion mellan president Urho Kekkonen och Sveriges statsminister Tage Erlander om de neutrala ländernas förhållande till EG. "Kekkonen sade, fastän i invecklade ordalag att om det kom till stånd en uppgörelse mellan EG och andra stater i Europa så måste Finland vara med. Det var nödvändigt för Finland och Finlands neutralitet kunde lika litet som för andra neutrala länder utgöra något hinder."

Jag har också försökt forska i Kekkonens tal och tror mig ha hittat det talet, där han sade det som ovan citeras och så här lyder det sagda på finska:

Näin sitaatti, johon viittaen, kuuluu puheessa, jonka presidentti Kekkonen piti pääministeri Erlanderin Suomen vierailun yhteydessä vuonna 1967. Se on ote lounaspuheesta. Näin sanoi presidentti Kekkonen:

"Jos ne integraatiojärjestelmät, jotka jo ovat olemassa tai joita voidaan ajatella muodostettavan Euroopassa, voivat aikaansaada kaikille osapuolille suotuisalla tavalla organisoidun yhteistyön poliittisesti puolueettomien valtioiden kanssa, ei tietenkään Suomen puolueettomuus ole minään esteenä sille, että harjoittaisimme sellaista yhteistyötä maamme omien intressien mukaisella tavalla. Meidän asiamme on valvoa ja edistää näitä etuja parhaalla mahdollisella tavalla sekä

asiallisesti turvata ja vahvistaa turvallisuutemme ja hyvinvointimme edellytyksiä.”

Fru talman! Har situationen i avgörande grad egentligen ändrat sedan detta sades? Atminstone inte i negativ riktning, snarare tvärtom med den avspänning vi upplever i 90-talets Europa.

Uppenbart är att det svenska näringslivets starka påtryckning för EG-medlemskap bidragit till den svenska kursomsvängningen. Under samma tid har merparten av svenska industriinvesteringar lokaliserats till EG-området. Det höga kostnadsläget i Sverige och ovissheten om Sveriges förhållande till EG förklarar också utflyttningen av företag från Sverige.

En del av den ekonomiska integrationen sker med regeringen och de politiska instanserna som pådrivande krafter. Starkare är emellertid i själva verket företagets roll som utvecklingens motor. Företagen är inte längre bundna av nationella gränser. Deras utflyttning är i praktiken svår, ja ofta omöjlig att förhindra. I längden kan inga lagar tvinga företag att stanna i Finland om de inte finner att deras verksamhet här är tillräckligt framgångsrik. Behöver företagen till exempel pengar så finns dessa lätt att låna upp i utlandet. Och det här är en utveckling som jag tror att vi går emot. Ett tillstånd där de politiska instanserna inte kan förhindra de rörelser som företagen företar sig.

Rouva puhemies! Usein tulee vastaan sanonta, että ei Eta olekaan niin tärkeä ratkaisu, onhan meillä sentään voimassa oleva vapaakauppasopimus EY:n kanssa vuodelta 1973. Siksi pari sanaa pääasiallisista eroista Suomen ja Eec:n vapaakauppasopimuksen ja Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen välillä. Vertailu koskee Etan niitä osia, jotka liittyvät tavaroiden vapaaseen liikkumiseen. Muut kolme vapautta — palvelut, pääoma ja työvoima — sekä horisontaalinen yhteistyö -ympäristö, koulutus, tutkimus ym. — ovat vapaakauppasopimuksen ulkopuolella.

Mitä institutionaaliin kysymyksiin tulee, vapaakauppasopimuksen edellyttämän Suomi — Eec-sekakomitean sijaan Eta tulee sisältämään huomattavasti yksityiskohtaisemmat ja tehokkaammat järjestelyt päätösten valmistelun ja tekemisen, säännösten

noudattamisen valvonnan sekä ristiriitojen ratkaisun osalta.

Mitä taas rajamuodollisuuksiin tulee, tavoitteena Etassa on yksinkertaistaa rajamuodollisuuksia. Tätä ei taas käsitellä vapaakauppasopimuksessa.

Mitä taas tulee teknisten määräysten harmonisointiin, vapaakauppasopimus ei koske teknisten määräysten harmonisointia, joka Etassa tulee olemaan keskeinen väline tavaroiden vapaan liikkumisen takaamiseksi. Suurin osa tavarasektorin ns. *acquis*:sta, siis EY:n säännöstöä, koskee yhteisiä teknisiä määräyksiä.

Vks, vapaakauppasopimus, ei sisällä tehokkaita kilpailua koskevia säännöksiä. Nämä tulevat sitä vastoin olemaan keskeisiä elementtejä Etassa.

Vapaakauppasopimus ei sisällä tehokkaita valtion tukea koskevia säännöksiä. Nämä tulevat sitä vastoin muodostamaan tärkeän osan Etassa.

Mitä taas julkisiin hankintoihin tulee, vapaakauppasopimus ei sisällä määräyksiä julkisista hankinnoista. Eta tulee sisältämään säännökset julkisten hankintojen markkinoiden avaamisesta Etassa. Näin voisin jatkaa, mutta se on ehkä turhaa.

Joka tapauksessa väite, joka tulee vastaan poliittisessa keskustelussa, että onhan meillä vapaakauppasopimus vuodelta 1973, on varsin pinnallinen. Joka näin väittää, hän ei tunne itse asiassa, mistä nyt neuvotellaan ja kuinka paljon pitemmälle kuin vapaakauppasopimus nyt käsillä olevat Etan tavara-kauppaa koskevat ponnistukset itse asiassa tähtäävät.

---

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

---

Ed. Junnila: Rouva puhemies! Kun tämän vuoden alussa tulin kolmen sapattivuoden jälkeen uudelleen eduskuntaan, tein kevätistuntokauden aikana hallitukselle kaksi kysymystä, jotka molemmat koskettelivat ulkopoliittikkaa. Toinen näistä liittyi Pariisin rauhansopimuksen Suomen puolustusvoimien kehittämiseen säätämiin rajoituksiin. Tiedustelin kysymyksessäni, onko hallitus sitä mieltä, että aika on kypsä nyt, että nämä rajoitukset voitaisiin ehkä tarkistaa, ja jos hallitus on tätä mieltä, aikooko hallitus

käynnistää neuvotteluprosessin, jolla rajoitukset saataisiin poistettua ja samalla Suomen suvereenisuus palautettua tässä kohden.

Aika olikin tässä asiassa kypsynyt yllättävän nopeasti, sillä vain muutamia kuukausia kyselyni jättämisen jälkeen hallitus viime syyskuussa teki päätöksen, jossa se totesi, että erityisesti ottaen huomioon Saksan tilanteessa tapahtuneet suuret muutokset, Pariisin rauhansopimuksen Suomen suveriniteetille aikanaan asettamat rajoitukset ovat uusissa olosuhteissa menettäneet merkityksensä. Hallitus ei siis käynnistänyt neuvotteluprosessia, jota Pariisin rauhansopimuksessa tavallaan edellytetään joko Pariisin rauhansopimuksen allekirjoittajavaltojen tai YK:n turvallisuusneuvoston kanssa näistä rajoituksista, vaan yksinkertaisesti totesi, että ne ovat uusissa olosuhteissa menettäneet merkityksensä. Vain Neuvostoliiton ja Ison-Britannian hallituksia informoitiin tästä hallituksen kannasta edeltäpäin.

Hallituksen valitsema tie oli epäilemättä joustavampi, nopeampi ja varmemmin tuloksiin johtava kuin jos Pariisin rauhansopimuksessa edellytetty neuvotteluprosessi olisi käynnistetty. Tästä asiasta, sen hoitamisesta, hallitus ansaitsee täyden kiitoksen.

On aihetta tässä yhteydessä todeta, että raskailta sotavuosilta ja sodan jälkeisvuosilta meillä on muitakin jäänteitä ja rasiuksia kuin nyt ratkaisuun tulleet Suomen puolustusvoimille Pariisin rauhansopimuksessa asetetut rajoitukset. Aika näyttää, kypsykö tilanne myös näiden muiden jäänteiden ja rasiusten kohdalta sellaiseksi, että ne voidaan aikanaan poistaa yhtä joustavasti ja kivuttomasti kuin Pariisin rauhansopimuksen tarkistus.

Tässä kohden annan siis nykyiselle hallitukselle täyden kiitoksen, mutta en sijaan siinä toisessa asiassa, jota toinen ulkopoliittikkaan liittyvä kysymykseni koski, nimittäin Etelä-Afrikan kauppasaarron jatkuvassa ylläpitämisessä. Kauppasaarto perustui nykyisen hallituksen eräisiin kaikkein ensinnä tekemiin alkuvaiheen toimenpiteisiin. Holkerin hallitus antoi nimittäin esityksen Etelä-Afrikan kaupan kieltämisestä, ja tämän esityksen eduskunta hyväksyi kesällä 1987. Tulokoon todetuksi, että minä en ollut silloin eduskunnan jäsenenä.

Toimenpidettä hallitus perusteli Etelä-Afrikan valkoista väestöä edustavan hallituksen

harjoittamalla rotuerottelupolitiikalla. Selvää tietysti onkin, että Etelä-Afrikassa on harjoitettu rotuerottelupolitiikkaa vuosikymmeniä, oikeastaan vuosisatojakin. Tästä huolimatta niin poikkeuksellisen ja radikaalin toimenpiteen kuin totaalisen kauppasaarron soveltaminen Etelä-Afrikan tasavaltaan ei ole sopuisuudessa Suomen hallituksen muuten vastaavantapaisissa tapauksissa noudattaman politiikan kanssa.

Niin kuin jättämäni eduskuntakyselyn perusteluissa totesin, samanaikaisesti, jolloin hallitus esitti Etelä-Afrikan kauppasaarron toimeenpanemista, Suomen hallitus ylläpiti täysiä diplomaattisia ja kaupallisia suhteita esimerkiksi sellaisten valtioiden kuin Ceausescun Romanian ja Honeckerin DDR:n kanssa. Niissä maissa ei tosin harjoitettu rotuerottelupolitiikkaa ainakaan mustaa väestöä kohtaan, koska niissä ei mustaa väestöä ole. Mutta sen sijaan noitten maitten yleinen ihmisoikeustilanne ei ollut alkuunkaan parempi kuin Etelä-Afrikassa, ja erityisesti Romaniassa harjoitettiin erittäin räikeätä sortopolitiikkaa maan kansallisia vähemmistöjä, unkarilaisväestöä ja saksalaisväestöä, kohtaan.

Sen jälkeen DDR on lakannut olemasta ja Ceausescu on teloitettu, mutta se ei ole poistanut sitä ristiriitaa, joka on toisaalta Suomen hallituksen Etelä-Afrikan suhteen noudattaman totaalisen kauppasaarron ja muissa vastaavan tyyppisissä tapauksissa sovelletun suomalaisen politiikan välillä.

Kaikkihan me tiedämme, että eräät tunnetut suurvaltiot estävät panssarein väestönsä keskuudessa päättään nostavat demokratia-liikkeet ja estävät samalla panssareihin vetoamalla aikaisemmin alistamiensa vieraitten kansallisuuksien vapautumisen. Tästä huolimatta Suomen hallitus on soveltanut ja soveltaa tänäkin päivänä noihin valtioihin täysiä diplomaattisia ja kaupallisia suhteita. Tässä suhteessa ei todellakaan vallitse johdonmukaisuutta suomalaisessa ulkopoliitikassa.

Sen takia täytyy toivoa, että hallitus — ei tietenkään enää tämä loppukuukausiaan elävä hallitus mutta seuraava — poistaa Etelä-Afrikan kauppasaarron sekä esittämistäni syistä että myös puhtaasti maamme kaupallisten etujen vuoksi. Ne eivät ole suinkaan halveksittavia. Kauppa Etelä-Afrikan kanssa ennen kauppasaartoa oli suurempi kuin min-

kään muun afrikkalaisen valtion kanssa ja suurempi kuin minkään aasialaisen valtion kanssa Japania lukuun ottamatta. Meillä ei ole mitään syytä nykyisissä olosuhteissa halveksia tällaisia markkinoita. Tässäkin on lisäsy, minkä takia hallituksen ulkopolitiikkaa pitäisi tässä kohden tarkistaa.

Ed. Melin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Junnilan puheenvuoron johdosta mainita, että tänään keskusteltiin ulkoasiainvaliokunnassa Etelä-Afrikan tilanteesta. Joskaan tämä mielipide ei ollut aivan yksimielinen, niin todettiin aika monessakin puheenvuorossa valiokunnassa, että Etelä-Afrikan tilanteessa on sentään on nyt tapahtunut hyvin paljon myönteistä. Anc:n johtaja Mandelahan vapautettiin kuten tiedetään pitkäaikaisesta vankilassaolosta. On päässyt alkuun määrätty dialogi presidentti de Klerkin ja Anc:n välillä, jota on edustanut juuri sama Mandela.

Voidaan myös todeta, että eräät valtiot kuten Neuvostoliitto ovat osoittaneet suurta mielenkiintoa kaupankäyntiä kohtaan Etelä-Afrikan kanssa ja siellä on vierailut huomattava kauppavaltuuskunta mainitusta maasta. Kun viimeiset rotuerottelupolitiikkaa koskevat lait saadaan muutettua, yhdyn ed. Junnilan näkemykseen siitä, että tässä olisi Suomelle hyvin tärkeä markkina-alue. Tilanne on se, että Suomi on niitä harvoja maita, joka enää tällä tavalla kauppasaarrolla on jättänyt käyttämättä merkittävän markkina-alueen.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain lyhyesti todeta, että ed. Junnila on niitä edustajia, jotka ovat olleet vuosikymmenien aikana todella oikeassa täällä salissa, kun muut ovat olleet väärässä. Kaikki kunnia hänelle siitä.

Haluan todeta sen, että totuus on osoittautunut siksi, että presidentti Reaganin politiikka oli rauhanpolitiikkaa ja Neuvostoliiton aikaisemman presidentin Brezhnevin politiikka osoittautui sotapolitiikaksi ja kansojen etujen vastaiseksi politiikaksi.

Arvoisa puhemies! Haluan myös todeta EY-politiikan osalta sen, että en itse voi täysin ymmärtää sitä, miksi Suomi pyrki Ees-ratkaisuun, jossa Suomella ei ole suoraa vaikutusvaltaa niihin ratkaisuihin, joita Euroopan yhteisön alueella tehdään. Itse pitä-

sin luontevana ja tarkoituksenmukaisena sitä, että Suomi pyrkisi jäsenyyteen Euroopan yhteisöissä jopa ennen Ruotsia.

Ed. Paloheimo: Rouva puhemies! Lupsin eräässä aikaisemmassa vastauspuheenvuorossani, että tulen varsinaisessa puheenvuorossani puuttumaan niihin kysymyksiin, joita pidän tämän päivän kollektiivisina valheina, joita tällä hetkellä kaikki vakuuttelevat toisilleen ja jotka eivät kuitenkaan pidä paikkaansa. Puheenvuoroni tulee käsittelemään kehitysyhteistyötä tai kehitysapua ja samanaikaisesti myös siirtolaisten vastaanottoa Suomeen ja teollisuusmaihiin yleensä.

Lähtökohtani on seuraava. Maapallon väkiluku on tällä hetkellä 5,2 miljardia. Siitä kehitysmaissa asuu 4 miljardia, teollistuneissa maissa noin 1 miljardi. Väestönkasvu keskittyy lähes yksinomaan kehitysmaihiin. 4 miljardia ihmistä, jotka asuvat kehitysmaissa, lisääntyvät 100 miljoonan hengen vuosivauhdilla tällä hetkellä. Tämä lisääntyminen tulee Latinalaisessa Amerikassa, Afrikassa, Intiassa, Kaakkois-Aasiassa yleensä johtamaan merkittäviin ympäristökatastrofeihin, joilta — näin väitän — kaikki haluamme sulkea silmämme tällä hetkellä.

Väestönkasvu tulee johtamaan siihen, että pohjavesi loppuu näiltä alueilta, polttopuu tulee loppumaan, näiden alueiden maaperä tulee köyhtymään, metsät hakataan, ne muutetaan viljelysmaiksi, viljelysmaat monokulttuurin kautta tulevat vähitellen menettämään hedelmällisyytensä, ne muuttuvat laiumiksi ja lopulta laiumet aavikoituvat. Kaikilla näillä alueilla tulevat nälkäkuolemat lisääntymään. Väki ajautuu maaseudulta suurkaupunkeihin. Suurkaupungit slummiutuvat. Luonto köyhtyy. Tämä on noidankehä, josta ei päästä ulos ilman radikaaleja ratkaisuja.

Tämä on se asia, jonka me haluamme peittää itseltämme. Me emme halua katsella suoraan silmiin tätä prosessia. Tästä johtuu, että meidän kehitysapumme on pientä viilailua. Se ei puutu todellisiin ongelmiin. Se ei iske ongelmien ytimeen.

Jos kuvittelisimme, että siitä 100 miljoonan vuosittaisesta lisäyksestä, joka näihin kolmannen maailman maihin vuosittain tulee, yksi kolmannes päättäisi — ja se olisi silloin kaikkein rikkain, koulutetuin, parhaiten toimeentuleva kolmannes, jota kaikkein eniten noissa maissa tarvittaisiin — jos siis

tämä yksi kolmannes, 30 miljoonaa vuosittain, päättäisi lähteä etsimään parempaa toimeentuloa teollisista maista, se merkitsisi silloin sitä, että jos se väki, se muuttoaalto, joka sieltä olisi tulossa, jakaantuisi tasaisesti niihin maihin, joissa asuu nyt miljardi ihmistä, eli teollistuneisiin maihin, niin Suomen osuus tästä olisi 150 000 tulijaa vuodessa.

Kannattaa pohtia, onko tämä mahdollista? Voimmeko ottaa 150 000 tulijaa vuodessa? Jos emme voi, mitä tälle asialle pitäisi tehdä? Olisiko jotain vaihtoehtoja, joilla tämä ratkaistaisiin? Kysymyksessä on seuraava yhtälö: Yhden uuden siirtolaisen — en puhu siis pakolaisista, vaan puhun elintaso-pakolaisista eli siirtolaisista — yhden siirtolaisen kustannukset maaillemme olisivat noin 100 000 markkaa vuodessa. Samalla kustannuksella pystyttäisiin noin 400 ihmistä elättämään kotimaassaan tai vaihtoehtoisesti samalla summalla pystyttäisiin estämään noin 10 000—40 000 uuden ihmisen syntyminen, ja se tapahtuisi silloin vapaaehtoisia tietä.

Tämä on se ydinkysymys, mitä meidän pitäisi pohtia kehitysapumme kohdalla. Meidän pitäisi pohtia, mihin asioihin meidän pitäisi kaikkein terävin kehitysapumme suunnata. Kun sitä pohditaan, kun tämä valinta tehdään, ei asiassa ole mitään epäselvää. Vastaus on yksiselitteinen: se pitää kohdistaa väestöräjähdyksen estämiseen. Se on pitkällä tähtäyksellä ainoa oikea valinta. Painotus on pantava sinne.

On puhuttu hyvin paljon siitä, että väestöräjähdyksessä estyy automaattisesti, kun näiden maiden elintaso nousee, kun naisten koulutusta lisätään, kun lapsikuolleisuus vähenee jne. Tämä on kaikki totta. Tämä pitää paikkansa. Mutta se prosessi on liian hidas. Koko ajan ongelmat etenevät pitkällä näiden ratkaisujen edellä. Niitä ratkaisuja ei ehditä tehdä ja samanaikaisesti nämä maat tuhoutuvat.

On yksi maa maailmassa, joka on pystynyt mittavalla tavalla puuttumaan tähän ongelmaan, ja se on Kiina. Kiinassa sovelletaan taloudellisia ohjauskeinoja, siellä on päästy tehokkaisiin tuloksiin yhden lapsen politiikassa ja näyttää siltä, että väestö saadaan tasaannutettua siellä seuraavan 20 vuoden kuluessa. On huomattava, että siellä on käytetty erittäin voimakkaita keinoja ja asialla on ollut erittäin ikäviä lieveilmiöitä, paljon erilaisia sosiaalisia ja muita ongelmia

se on tuonut mukanaan. Siitä huolimatta näyttää siltä, että asia ratkeaa myönteisellä tavalla Kiinassa.

Ei kuitenkaan voida ajatella, että Afrikan maat, Latinalainen Amerikka, Intia tai Kaakkois-Aasia yleensä pystyisi itse ratkaisemaan näitä ongelmia. Ei voida ilman muuta ajatella, että Kiinan malli soveltuisi näihin maihin sellaisenaan. Se pitää ottaa sovelletuna ja muuntaa näiden maiden kulttuurisiin oloihin, näiden maanosien kulttuurisiin oloihin.

Ydinkysymys on se, että kun tämä tiedotetaan teollisissa maissa, niin teollisten maitten pitäisi ryhtyä painostamaan ja kannustamaan näiden maiden hallituksia väestöräjähdyksensä hallitsemiseen, ei siis yksittäisiä kansalaisia, vaan hallituksia. Tässä pitäisi soveltaa samoja keinoja kuin Kiinassa on sovellettu yksittäisiin kansalaisiin: taloudellisia ohjauskeinoja, keppiä ja porkkanaa.

Kuten sanottu, Kiinan malli ei sovellu sellaisena kaikkialle maailmaan, koska perinteet ja kulttuurit ovat erilaisia, mutta rouva puhemies, vaikka väestönkasvun ongelma ratkaistaisiin eri tavoin eri puolilla maailmaa, on se joka tapauksessa ratkaistava. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että Suomen pitäisi sitoa kehitysapunsa siihen tapaan, millä kohdamaa pyrkii ja on onnistunut ratkaisemaan väestökasvunsa ongelman ja ympäristöongelmansa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ministeri Paasio totesi tasavallan presidentin pääluokasta käydyssä keskustelussa, että Suomen keskeinen tavoite on ollut se, että YK:n arvovalta säilyy, kun puhuttiin Suomen linjasta turvallisuusneuvostossa. Kriitikoin asettamusta sillä, että päällimmäisenä tavoitteena pitäisi olla sen, että kriisit ratkaistaan rauhanomaisesti.

Haluan jatkaa tästä, koska mielestäni se, mitä Persianlahdella on tapahtunut, kun Irak on miehittänyt ja valloittanut Kuwaitin, ei muuta sitä, että lähtökohtana edelleen, kun pyritään kriisejä ratkaisemaan, tulisi olla rauhanomaisen ratkaisun kriisiin. Perustelen edelleen näkemystä sillä, että jos Persianlahdella syttyy sota, se merkitsee ensisijaisesti viattomien ihmisten, siviiliväestön, kärsimyksiä ja sitä mielestäni Suomen pitäisi politiikallaan pyrkiä estämään. Persianlahden kriisiinkin on löydettävissä rauhanomainen rat-

kaisu, jos sitä todella halutaan, ja se edellyttää tietysti, että molemmilla puolilla on valmiutta siihen, mutta tähänastiset asetelmat osoittavat, että helposti saadaan sota aikaan, jollei puolin ja toisin osoiteta valmiutta viedä asiaa rauhanomaiseen ratkaisuun.

Viime päivinä on YK:n turvallisuusneuvostossa käsitelty Palestiina-julkilausumaa. Nyt julkisuudessa puhutaan koko ajan siitä, että Palestiinan kysymyksen ratkaisua ei saa liittää Irakin kriisin ratkaisuun, ja monella taholla, erityisesti tietyistä Israelin pääministerin suulla, on todettu se, että ikään kuin nyt ei pitäisi ollenkaan käsitellä Palestiina-kysymystä. On jäänyt sivuun se, että joka vuosi tähän aikaan vuodesta YK:ssa on käsitelty Palestiina-kysymystä. Onhan YK:n Palestiina-päivä 29 päivänä marraskuuta, jolloin 1947 jakopäätös tehtiin. Tähän liittyy luonnollisesti se, että niin YK:n yleiskokous kuin turvallisuusneuvosto käsittelevät asiaa juuri tähän ajankohtaan läheisesti liittyen. Ikävä kyllä asia on ollut viimeisten 40 vuoden aikana varmasti joka vuosi YK:n turvallisuusneuvoston ja yleiskokouksen listalla, koska tätä kriisiä ei ole voitu ratkaista.

Se, että viime elokuun 2. päivästä lukien on ollut myös Persianlahden kriisi, ei poista sitä, ettei Palestiinan kysymystä tulisi ratkaista ja ettei sitä tulisi käsitellä. Sen käsitteleminen on entistä tärkeämpää sen vuoksi, että intifada — Palestiinan kansannousu — Israelin miehittämällä Länsirannan ja Gazan alueilla on jatkunut kolme vuotta ilman ratkaisua. Se on merkinnyt valtavaa väkivallan määrää, jossa samoin eniten ovat kärsineet naiset ja lapset.

Tuntuu siltä, että tämä kriisi on haluttu unohtaa hyvin pitkälle, nimenomaan se, mitä nyt 3 vuotta jatkunut kansannousu ja sitä ennen 23 vuotta jatkunut miehitys on merkinnyt nimenomaan palestiinalaisille lapsille. Viimeiset 3 vuotta ovat merkinneet sitä, että koulut ovat olleet suljettuja, yliopistot ovat olleet suljettuja. Koulut ovat välillä olleet toiminnassa, ja vaikka tämä täydellinen sulkeminen on lopetettu, niin käytännössä edelleen tilanne on se, että koulun toiminta on melko mahdotonta, koska kun koulut ovat avoinna viikon ja suljettuna pari viikkoa jne., näissä olosuhteissa ei sellaista opetustoimintaa voi järjestää, joka mahdollistaa myös tuloksia koulunkäynnissä.

Tämä merkitse palestiinalaisten lasten tulevaisuudelle erittäin suuria vaikeuksia. Se leimaa heidän tulevaisuuttaan koko heidän elämänsä ajaksi, että he eivät ole voineet käydä koulua silloin, kun sen aika olisi ollut. Yliopistot ovat olleet suljettuina täydellisesti nämä runsaat 3 vuotta.

Tämän luulisi olevan asia, joka kiinnostaisi, josta puhuttaisiin ja jota vaadittaisiin korjattavaksi, mutta hyvin vähän se on esillä, ja nimenomaan nyt monelta taholta pyritään siihen, että koko Palestiinan kysymystä ei ollenkaan saisi käsitellä, kun on Persianlahden kriisi syntynyt sen jälkeen.

Mielestäni näitä kahta asiaa ei tarvitse liittää toisiinsa, koska Palestiinan kriisi on niin paljon vanhempi. Se on niin monta kymmentä vuotta vanhempi, että se kriisi itsessään vaatii ratkaisua eikä se, että on syntynyt jokin Persianlahden kriisi myöhemmin. Mutta tilanne on koko ajan kehittynyt siihen suuntaan, että entistä kiireellisemmin tarvitaan rauhanomainen ratkaisu ihmisten hädän ja tuskan lopettamiseksi. Sen vuoksi toivon, että YK:n turvallisuusneuvosto saisi lopultakin käsiteltä julkilausuman ja sisällyttäisi siihen kansainvälisen Lähi-idän rauhankonferenssin järjestämisen, jota on vaadittu jo pitkälti toistakymmentä vuotta.

Tämä kriisi ei ole sillä tavalla alueellinen, että se olisi syntynyt paikallisen väestön toimesta, vaan muut valtiot ovat saaneet aikaan sen, että kriisi Lähi-idässä, nimenomaan Palestiinassa, on syntynyt, ja sen vuoksi myös kansainvälisen yhteisön velvollisuus on huolehtia siitä, että ratkaisu tässä saadaan.

Arvoisa puhemies! Toiseksi haluaisin puhua kehitysyhteistyömäärärahoista. Nyt niitä ollaan supistamassa 200 miljoonaa markkaa. (Ed. Aittoniemi: Kaksi miljardia pitäisi supistaa!) Kehitysyhteistyön laatuun on syytä kiinnittää huomiota, mutta näin yksioikoisilla päätöksillä, mitä hallitus nyt tekee, ei ratkaista niitä ongelmia, mitä kehitysyhteistyössä kieltämättä on. Me olemme useaan otteeseen vaatineet kehitysyhteistyön suuntaamista toisella tavalla kuin nykyisin. Nimenomaan valtion kehitysyhteistyöprojektit usein ovat varsin kalliita ja niissä kulutetaan varoja sillä tavoin, että ne eivät parhaalla mahdollisella tavalla edistä maan olosuhteiden parantamista, mihin sillä tähdätään.

Hallituksen selvityksissä on todettu, että

kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö parhaimmin vie eteenpäin niitä tavoitteita, joita kehitysyhteistyölle on asetettu. Tietenkään kokonaan ei kansalaisjärjestöjen vastuulle voida kehitysyhteistyötä asettaa, en sitä tarkoita. Mutta hyvin paljon enemmän voitaisiin tehdä kuin tällä hetkellä. Ne tehdään hyvin pienillä voimavaroilla, ja suuri osa työstä on talkootyötä, ja myös ne kohteet auttavat juuri naisia ja lapsia selviytymään jokapäiväisessä elämässä.

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyömäärärahoja tulisi siis edelleen huomattavasti lisätä. Niitä on kyllä viime aikoina lisätty, mutta edelleen on mahdollisuus tehdä huomattavia lisäyksiä. Eräs järjestö, joka on ollut kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöprojekteja toteuttamassa monen projektin osalta ja tämän järjestön alakomiteoiden ja muuten sen kanssa läheisessä yhteistyössä olevien järjestöjen kanssa yhteistyössä, on Rauhanpuolustajat rauhanrahastoon kerätävien varojen turvin.

Nyt valtiovarainvaliokunnan sivistysjaosto on yllättäen mennyt supistamaan Rauhanpuolustajien määrärahaa vielä 300 000 markalla siitä, mitä hallitus oli jo supistanut varsinaisessa budjettiesityksessään. (Ed. Aittoniemi: Sietäisi lopettaa kokonaan!) Tämä merkitsee katastrofia järjestölle. Mille tahansa järjestölle on katastrofi se, että joulukuun puolivälissä tulee tieto siitä, että sen määrärahoja leikataan noin neljänneksellä. Jokainen kunnon järjestö laatii suunnitelmansa. Rauhanpuolustajat oli jo pyrkinyt sopeuttamaan toimintansa siihen leikkaukseen, mitä varsinainen budjettiesitys merkitsi, kun se syyskuussa annettiin. Ensi vuoden talousarvio oli laadittu niin, että se jo merkitsi henkilökunnan supistamista ja lomautuksia. Jokainen voi arvata, että kun joulukuun puolivälissä tulee tieto lisäsupistuksesta, niin se merkitsee työttömyyttä ja lomautuksia työntekijöille. On todella kohtuutonta se, että Rauhanpuolustajia ei ole kuultu, kun sivistysjaostossa on tällaista päätöstä tehty.

Varmasti ne ovat ihan hyviä tarkoituksia, mihin sivistysjaosto on nyt 300 000 markkaa osoittanut, mutta se, että ne otettu toiselta järjestöltä kertomatta tälle järjestölle mitään näistä suunnitelmista etukäteen, on todella hämmästyttävä menettely, eikä olisi uskonut, että eduskunnassa tällaisiin ryhdytään. Valitettavaa on, että sivistysjaoston ulkopuolelle

tieto tästä ei ole kantautunut. Myös eduskunnan työtilanteen huomioon ottaen tämä asia on päässyt vilahtamaan niin pitkälle, että tässä vaiheessa on ollut enää vaikea tehdä asialle yhtään mitään.

Haluan tuoda esille erittäin suuren hämmästykseni ja myös paheksuntani sivistysjaoston menettelyä kohtaan. Se saattaa järjestön vaikeaan tilanteeseen tällaisella päätöksellä, jolle en näe mitään perusteita järjestön toiminnan osalta. Kuten sanoin, on paljon kehitysyhteistyöprojekteja, joissa Rauhanpuolustajat nimenomaan toimii koordinoijana. Juuri näitä projekteja hoidetaan tehokkaasti ja pienillä kustannuksilla sen vuoksi, että järjestöillä on yhteiset puhelimet, telefaxit, telexit, joita voidaan käyttää, ei tarvitse jokaisella järjestöllä olla näitä erikseen hankittuina. Tällä menettelyllä esimerkiksi säästetään, ja valtio antaa tukea näihin projekteihin, mutta se ei halua, että niistä huolehditaan pienin voimavaroin.

Joka kerta, kun ulkoministeriön virkamieliin on yhteydessä ja puhutaan näistä projekteista, esimerkiksi Arabikansojen Ystävyyssseuran projekteista, joka toimii yhteistyössä Rauhanpuolustajien kanssa, saamme aina kiitosta siitä, että nämä projektit ovat niin hyvin hoidettuja. Mutta tämä on sitten palkka siitä, että ihmiset tekevät vapaaehtoistyötä pyyteettömästi, jotta voisivat auttaa kehitysmaiden ihmisiä. Toivon, että tämä vahinko, mikä nyt on tehty, tai ei se mikään vahinko ole, tiedän, että se on tarkoituksella tehty, toivon, että se korjataan, niin että toiminta voi jatkua.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tiedän, että tämä on ihan tahditonta, mutta kun täällä on aamuyöhön ollut, niin ajattelin, että jos ihan yhden vastauspuheenvuoron käytän.

Ensinnäkin totean ed. Stenius-Kaukoselle, että Irak ei hyökännyt Kuwaitiin Palestiinan kysymyksen vuoksi.

Toinen asia: Ed. Stenius-Kaukonen sanoi, että syyttömät ihmiset kärsivät. Totean, että jos Hitler olisi vuonna 1939 pystytty pysäyttämään silloin, kun hän tunkeutui Puolaan, rajattomat ja mittaamattomat ihmiskärsimykset olisi pystytty estämään, ja juuri siitä on kysymys tässäkin. Jos Irakia ei nyt pysäytetä, se ottaa seuraavaksi Syyrian, seuraavaksi Saudi-Arabian jne. Se, joka aloitti

sodan, aloitti niin kuin sanotaan eskalaation vai mikä lienee. En minä näitä sivistyssanoja tiedä, mutta joka tapauksessa se aloitti hyökkäyksen, ja sitä on rauhanomaisesti yritetty ratkaista. Jos sitä ei pystytä rauhanomaisesti ratkaisemaan, se on silloin tehtävä sodalla.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Kiinnitän samaan kysymykseen hieman huomiota ja totean, että tänä päivänä meidän varmasti on mahdoton arvioida tätä YK:n turvallisuusneuvoston päätöstä voimankäytön sallimisesta. Tulevaisuudessa sen varmasti voimme tehdä, mutta niin kuin ed. Aittoniemi totesi, niin aika kovat vastapainot on pantava tällaiselle teolle, jonka diktaattori Saddam Hussein aikaansai. Rauhalla pitäisi aina asiat ratkaista, neuvottelemalla, mutta keinoja tietysti täytyy käyttää. Jätän tämän tuomion myöhemmälle ajankohdalle.

Mitä tulee Palestiinan kysymykseen tässä yhteydessä, niin olen aivan samaa mieltä kuin ed. Stenius-Kaukonen, että sitä ei ole mitään perusteita kytkeä Irakin ja Persianlahden tilanteeseen. On valitettavaa, että Suomi YK:ssa on näin pyrkinyt kuitenkin tekemään. Tilanne ei siitä parane eikä ratkea. Sielläkin pitäisi saada rauhanomainen ratkaisu, mutta valitettavasti sille ei suuria edellytyksiä ole niin kauan kuin palestiinalaiset pyrkivät peruskirjojensa tavoitteiden mukaisesti tuhoamaan Israelin valtion ja hävittämään koko juutalaisvaltion ja -kansan. Tämä lähtökohta ei anna rauhalle mitään edellytyksiä.

Mitä tulee lasten kohtaloon, niin haluan toista puolta valottaa; ed. Stenius-Kaukonen aivan oikein toi esille näitä vaikeuksia. Plo käyttää hyvin häikäilemättömästi lapsia sotilaina ja sodan välineinä. Tämä täytyisi lännen ja meidän suomalaistenkin yksiselitteisesti tuomita. Tällainen on hyvin ikävää ja vastuutonta, kaikkien inhimillisten periaatteitten vastaista.

Ed. Jokinen: Arvoisa puhemies! Keskustelu tämän pääluokan kohdalla on ollut hyvin mielenkiintoista. Halusin muutamalla

ajatuksella puuttua Rauhanpuolustajilta nyt poistettuun rahaan. Tiedän tämän järjestön hyvin merkittäväksi kansalaisjärjestöksi, joka tekee arvokasta työtä tukien juuri niitä, jotka tukea tarvitsevat. Vastaavanlaisia järjestöjä varmasti ei ole Suomessa monta, joissa on niin tunnollista väkeä työtä suorittamassa ja joka kantaa vastuuta nimenomaan rauhan rakentamisesta ja antaa rauhantyöhön myöskin kaikki voimavaransa. Mahdollisesti myöskin varansa ja rahansa tuovat nämä henkilöt, jotka tuon asian tärkeäksi näkevät. Koska yleensä on todistettu ja myönnetty, että Suomi on kaikessa sotaa vastaan ja toimii rauhan puolesta, niin kyllä tämä järjestö varmasti täyttää paikkansa juuri siinä tehtävässä, joka sillä on. Varmasti tässä maassa varoja jaetaan erilaisille järjestöille, joiden vaikutus on paljon vähäisempi kuin tämän järjestön.

Sen vuoksi kyllä haluaisin, että tätä asiaa puitaisiin uudelleen ja pohdittaisiin, sillä on häpeäksi koko tälle maalle ja koko eduskunnalle erityisesti, että juuri tällä hetkellä tämäntapaisten järjestön toiminta lähdetään lopettamaan. Sen vuoksi tämä asia mielestäni on sellainen, josta olisi kyllä aiheellista puhua päivällä ja silloin, kun väkeä on enemmän paikalla.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan ja asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään lauantaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan lauantaina 15 päivänä joulukuuta kello 0.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

